

Krenkelser på nett

En kvantitativ analyse

Karl-Magnus Thorsnes

Masteroppgave i medievitenskap

Universitet i Oslo

Institutt for medier og kommunikasjon

29.6.2012

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne masteroppgaven er en kvantitativ analyse av hvordan og i hvilket omfang norske borgere fra 18 år og oppover opplever personlige krenkelser på Internett. For å belyse problemstillingen har jeg gjennomført en kvantitativ spørreundersøkelse på Internett. Spørreskjemaets design og utforming ble gjort av meg, mens gjennomføringen og innsamlingen av data ble gjort av TNS Gallup. Dette ble gjort ved at mitt spørreskjema ble inkludert i en større undersøkelse TNS Gallup gjennomførte blant sine medlemmer i et av sine paneler med landrepresentativt utvalg. Utvalget ble senere vektet for å kunne generaliseres til befolkningen. Behandling, og videre analyse av de empiriske data ble gjort av meg. De empiriske funn viser at krenkelser på Internett er mindre utbredt enn hva man kunne anta. Til slutt i denne masteroppgaven kommer konklusjoner og jeg vil diskutere oppgavens funn og tematikk opp mot de teoretiske perspektivene.

Abstract

This master thesis is a quantitative analysis of how Norwegian adult citizens are experiencing infringements on the internet, and the extent to which it occurs. To investigate the objective, a quantitative survey among internet users was conducted. The survey was designed by me, but the execution and collection of data was done by TNS Gallup among members of one of their panels with a nationally representative sample. The sample was later weighted according to composition of the national population to make the data suited for generalization. The study and analysis of the empirical data was carried out by me. The empirical findings show that infringements of adult Norwegian Internet users are not as frequent as one might expect. The end of the thesis concludes and discusses the findings and theme of the thesis, based on the theoretical approach.

Forord

Å jobbe med denne oppgaven har vært en prosess som jeg har opplevd som en tur på en berg-og-dal-bane. Noen ganger går det bratt oppover, andre ganger føles det som man er i fritt fall. Farten varierer, deler kan være rasende festlig, mens man i enkelte partier noen ganger lurere på om man i det hele tatt vil overleve. Likevel kommer man seg som regel helskinnet ut av det til slutt. Når man er ferdig med turen og ser tilbake så synes man som regel at det hele var ganske morsomt.

Jeg har ikke vært på denne turen alene og føler at jeg har hatt oppmuntrende tilskuere rundt meg på hele veien. Skjønt, noen av dere har til og med vært med meg i samme vogn, og dere ønsker jeg nå og takke:

Først og fremst: Takk til min fantastiske, tålmodige og ikke minst kunnskapsrike veileder Knut Lundby. Uten din positive innstilling og konstruktive tilbakemeldinger ville dette aldri vært mulig. Du er unik.

Takk til TNS Gallup for all hjelp og samarbeid i forbindelse med innsamling av data til denne oppgaven. En spesiell takk til Finn Olav Sveinall for all den tid og energi du har lagt ned for å hjelpe meg til å få dette til.

Takk til mamma og pappa. Det sier seg selv at jeg ikke ville klart dette uten dere.

Takk til mine venner for oppmuntrende ord og behagelige avbrekk fra arbeidet med oppgaven.

Takk til mine medstudenter på Institutt for medier og kommunikasjon. Spesielt takk til Eivind. Å drikke kaffe mens vi diskuterer norsk fotballs fremtid er noe jeg vil savne.

Og til slutt; takk til broren min, Eirik. Det gjør så uendelig vondt at du ikke fikk være med på hele denne turen, og du er i mine tanker hver eneste dag. Jeg håper at du ville vært stolt nå som jeg er ferdig.

Universitetet i Oslo, 29. Juni 2012

Karl-Magnus Thorsnes

Innhold

1. INTRODUKSJON.....	1
1.1 VÅR DIGITALE TIDSALDER.....	1
1.2 REGULERING AV PERSONVERN PÅ NETT	4
1.3 SLETTMEG.NO	6
1.4 FORSKNINGSFOKUS	8
1.5 PROBLEMSTILLING.....	9
1.6 DEFINISJONER OG AVGRENSNINGER.....	11
1.7 OPPGAVENS STRUKTUR	12
2. TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	13
2.1 INTERNETTS ROLLE I HVERDAGEN OG SAMFUNNET	13
HVA ER INTERNETT?	13
NETTVERKSSAMFUNNET	14
TANKER OM VIRKNINGER AV TEKNOLOGI SOM TRER INN I SAMFUNNET.....	18
NÅR TEKNOLOGIEN UTFORDRER PERSONVERNET	21
2.2 OM FORSKNING PÅ INTERNETT I ET PERSONVERNERSPEKTIV	22
2.3 OM MOBBING, PLAGING OG VOLD.....	24
HVEM KRENKER ANDRE?.....	26
HVEM BLIR KRENKET?	27
TROLLING?.....	28
2.4 OM INTERNETT SOM KONTEKST	29
2.5 OM Å FÅ SIN ÆRE KRENKET	32
2.6 OM LOVREGULERING AV YTRINGER OG UTTRYKK PÅ NETT.....	36
YTRINGSFRIHET	37
REDAKTØRANSVARET	38
RETTSPRAKSIS	40
INTERNETTPOLITI OG DIGITALT BORGERVERN?	42
3. METODE OG MATERIALE	45
3.1 OM METODE OG VALG AV METODE.....	45
3.2 OM KVANTITATIV METODE OG MEDIEVITENSKAP	46
3.3 ELEKTRONISK SPØRREUNDERSØKELSE GJENNOM TNS GALLUP	47
3.4 RELIABILITET OG VALIDITET	50
RELIABILITET	50

VALIDITET	52
3.5 REPRESENTATIVITET OG GENERALISERING	53
PRESENTASJON AV UTVALG OG VEKTING	55
FEILMARGINER.....	58
3.6 ANDRE FEILKILDER	58
3.7 ETIKK OG PERSONVERN	60
3.8 OPPSUMMERING.....	63
 <u>4. ANALYSE.....</u>	 <u>65</u>
4.1 PRESENTASJON AV RELEVANTE FUNN.....	65
HYPPIGHET AV KRENKELSER PÅ NETT.....	65
METODISK PRESISERING OM TOLKNING AV DE PÅFØLGENDE SPØRSMÅL	67
FREKVENNS AV KRENKELSER PÅ NETT	69
PLATTFORM FOR KRENKELSE.....	70
KRENKELSENS FORM OG KARAKTER	72
RELASJON TIL PERSONEN SOM PUBLISERTE KRENKENDE MATERIALE	74
FORSØK PÅ Å FJERNE/SLETTE KRENKENDE MATERIALE	75
OM INNHOLDET BLE FJERNET.....	77
OM PERSONEN SOM KRENKET HAR FÅTT NOEN FORM FOR REAKSJON	78
KRENKELSER AV ANDRE PÅ NETT	79
KRYSSANALYSE AV SPØRSMÅL.....	80
 <u>5. DISKUSJON OG KONKLUSJON</u>	 <u>83</u>
HOVEDFUNN OG SVAR PÅ PROBLEMSTILLINGEN.....	83
5.1 HOVEDFUNN OG SVAR PÅ PROBLEMSTILLINGEN	83
5.2 SVAKHETER MED OPPGAVEN, HVA KUNNE VÆRT ANNERLEDES?	84
5.3 DISKUSJON	86
AKTUALITET	86
KRENKELSER PÅ NETT I TIDEN FREMOVER	87
JURIDISKE FORHOLD.....	88
5.4 VIDERE FORSKNING OG ARBEID.....	89
 <u>REFERANSER.....</u>	 <u>93</u>
 <u>VEDLEGG.....</u>	 <u>A</u>
VEDLEGG 1: SPØRRESKJEMA.....	A

VEDLEGG 2: KVITTERING FRA NSD F

Oversikt over tabeller

TABELL 3-1: UTVALG FORDELT PÅ ALDER OG KJØNN.....	55
TABELL 3-3: UTVALG OG POPULASJON FORDELT PÅ ALDER OG KJØNN	57
TABELL 3-4: VEKTET UTVALG SAMMENLIGNET MED POPULASJON FORDELT PÅ ALDER OG KJØNN	57
TABELL 4-1: SUM AV DE SOM HAR OPPLEVD KRENKELSE.....	67
TABELL 4-2 KAN DU ANSLÅ HVOR MANGE TILFELLER DU HAR OPPLEVD MED UØNSKET INNHOLD ELLER KRENKENDE MATERIALE OM DEG SELV PÅ INTERNETT?	70
TABELL 4-3: PÅ HVILKE/HVILKEN PLATTFORM PÅ INTERNETT OPPLEVDE DU DET UØNSKEDE PUBLISERTE MATERIALET/INNHOLD?.....	72
TABELL 4-4: HVILKE/HVILKEN KARAKTER HADDE DET UØNSKEDE MATERIALET/INNHOLD?	74
TABELL 4-5: HVILKEN RELASJON HAR DU TIL DEN SOM PUBLISERTE ELLER STOD BAK DET UØNSKEDE MATERIALET/INNHOLD?.....	75
TABELL 4-6 FORSØKTE DU Å FJERNE ELLER SLETTE DET UØNSKEDE MATERIALET ELLER INNHOLDET?.....	77
TABELL 4-7: ER DET KONKRETE UØNSKEDE MATERIALET/INNHOLD FJERNET, ELLER FORTSATT TILGJENGELIG? 78	
TABELL 4-8: HAR DEN ELLER DE SOM STOD BAK DET UØNSKEDE MATERIALET/INNHOLDET MOTTATT ELLER FÅTT NOEN FORM FOR REAKSJON FOR DET?	79
TABELL 4-9: HAR DU SELV PUBLISERT INNHOLD ELLER MATERIALE SOM ANDRE HAR OPPFATTET SOM KRENKENDE ELLER UØNSKET?.....	80

1. Introduksjon

"Hun vet ikke at snart, etter at hun har gått gjennom kjøkkenet og inn i stuen, etter å ha pratet med den fremmede i telefonen noen minutter, skal hun føle at verden raser sammen".

Slik beskrives den 39-årige Lena Linges opplevelse av det å bli grovt krenket på nettet i A-Magasinet (Aasheim, 2011:10). En falsk profil som utga seg for å være henne ble lagt ut på et pornografisk nettsted, og personer fra fjern og nær begynte å ta kontakt for å sette seg i forbindelse med personen som angivelig søkte etter seksuelle partnere på nett. Herfra spredde navnet hennes seg videre til andre sider nettsider med lignende innhold. Et søk på hennes navn på Google medførte treff på sider som de færreste vil ha sitt eget navn tilknyttet.

Lena Linges historie er ikke enestående og illustrerer hvor brutalt man kan rammes av omtale på Internett, og hvor vanskelig, dersom dette er mulig, det kan være å renske seg.

Daniel Solove, en amerikansk jussprofessor som er kjent for sine arbeid om hvordan ny teknologi påvirker borgernes privatliv og personvern, beskriver en tilstand som passer godt med Lena Linges historie. Han redegjør for hvordan vi har utviklet oss fra å leve i landsbyer hvor man selv hadde en viss kontroll om hva som ble sagt og skrevet om seg selv, til en tilstand hvor man i dag med data og Internett nå befinner seg i et samfunn som minner om en global landsby der man har mindre kontroll og oversikt over sitt eget rykte og renommé (Solove, 2007:32-33).

Men i hvor stor grad og hvordan opplever vi i Norge å bli krenket i en eller annen form i denne globale landsbyen? Hvordan regulerer, reagerer og sanksjonerer samfunnet på fenomenet? Dette er spørsmål som jeg med denne oppgaven ønsker å undersøke nærmere.

1.1 Vår digitale tidsalder

I løpet av en relativt kort tidsperiode har andelen norske borgere med tilgang til Internett økt betraktelig. Fra å ha vært i underkant av en tredjedel i 1997 har nå over 90 % av borgerne en eller annen form for internett-tilgang (TNS Gallup, 2012c). I

følge den samme rapporten brukte hele 78 % av norske borgere fra 12 år og oppover Internett daglig i 2011, og samtidig som flere og flere bruker Internett i en eller annen form daglig bruker vi også stadig mer tid på Internett som individer; hele 86 minutter per dag i gjennomsnitt (Statistisk Sentralbyrå, 2012b). Fra å ha vært et marginalt innslag i nordmenns hverdagsliv kan man dermed nå trygt fastslå at bruk av Internett i en eller annen form er blitt en etablert ingrediens i det daglige livet til de aller fleste av oss.

Samtidig som vi har begynt å bruke Internett mer og mer, har også bruksmønsteret og Internetts karakter og form utviklet seg. I begynnelsen var det gjerne kun en enkelt hjemme-pc i husstanden. En maskin som hele familien gjerne delte. Når denne maskinen kom "på nett" ble den brukt til å hente inn informasjon som et slags digitalt leksikon, man leste kanskje litt nyheter, sendte en e-post, eller betalte en regning. Tiden man brukte på Internett var også begrenset, for tellerskrittene løp raskt.

Situasjonen i dag er ganske annerledes.

Nettbrukere i dag er ikke lenger kun passive mottakere av det de konsumerer på nett. I større grad er de blitt deltagere og produsenter av nettinhold. Man deler bilder fra den siste ferien på Facebook, kommenterer avisartikler, skriver innlegg om sin nisje-interesse på diskusjonsforum for likesinnede, forteller om dagen i den personlige bloggen, legger ut amatørfilm-prosjektet sitt på Youtube, booker hoteller, ser på nyhetssendinger eller deltar i et jobbmøte via en videokonferanse med deltagere fra hele verden gjennom Skype. Mulighetene er mange, og man trenger ikke lenger å sitte foran familiens datamaskin i stuen. Nå kan man gjøre det aller meste fra sin egen mobiltelefon, bærbare pc og lesebrett, fra omtrent hvor man vil, og ikke minst når man vil.

At nettet har kommet til en tilstand der brukerne i større grad opptrer som deltagere og produsenter er en observasjon flere har gjort. Flere har forsøkt å definere og gi navn på den form og struktur Internett har fått, og hvordan aktørene opererer i det.

”Brukergenerert Internett”, ”web 2.0”, ”Mange til mange” er blant de ordene og begrepene som benyttes for å beskrive situasjonen og kulturen¹.

Felles for alle disse forsøkene på å definere Internetts tilstand er at brukerne i større grad enn før deler noe av seg selv eller sitt med andre på nett. Dette kan for eksempel være meninger om et politisk tema, bilder fra familiens årlige høyfjellstur, innlegg i den digitale dagboken der man forteller om hverdagen, eller at man deler sin ekspertkompetanse på et spesielt fagområde.

At folk i mye større grad nå enn før vil være i stand til å delta i debatter og kommunisere på tross av og på tvers av geografisk og sosial distanse, vil mange kunne forstå som at nettet styrker demokratiet ved at det gjør det enklere å ta del i samfunnsdebatten. Mulighetene for både å innhente informasjon og informere andre er enorme, og hvor mange man potensielt kan nå ut til med sitt budskap er nesten ubegrenset.

Men med det samme som en slik utvikling kan oppfattes som en styrkning av en viktig grunnstein i demokratiet, vil det samtidig også være av betydning å rette et kritisk blikk mot hvilke utfordringer og mer problematiske aspekter dette kan medføre.

Det å ytre seg, publisere noe, eller det å dele personlig eller upersonlig informasjon på Internett kan enkelt bli brukt som et våpen for de som måtte ha hensikt om å ramme eller sverte noen eller noe de har noe imot. Hvordan gjerningsmannen i forkant av terrorattentatet mot regjeringsskvartalet og Utøya hadde brukt Internett både til informasjonsinnhenting i forkant av handlingene, samt hvordan Internett senere ble brukt for å spre hans såkalte manifest og budskap illustrerer hvordan nettet kan brukes for de med ondsinnede hensikter.

Det å renvaske seg selv, å gjenopprette balansen eller å få tilbake sin ære etter en konflikt kan ha vært lettere før Internetts tid enn nå. Problemer som dette har gjennom historien løst seg gjennom alt fra holmgang som man leser om i norrøn

¹ Se for eksempel: *What is web 2.0: Design patterns and business models for the next generation of software* [online] <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html> [19.08.11].

litteratur, blodhevn, slagsmål, til søksmål, erstatning og straff i dagens moderne samfunn.

Men vil slike mekanismer og de sanksjonsformer man har i dag kunne være tilstrekkelig både for å bringe rettferdighet til den krenkede og reagere ovenfor den som har krenket? Spesielt ved krenkelser på nett som kan være vanskelig å fjerne og en gjerningsperson som man ikke nødvendigvis vet hvem er?

1.2 Regulering av personvern på nett

Selve personvernsbegrepet er ikke entydig, og det kan variere fra person til person hva man legger i begrepet. På Fornyings- og administrasjons- og departementets nettsider om personvern heter det blant annet:

Sentralt står imidlertid det enkelte menneskets ukrenkelighet og krav på respekt fra andre mennesker, respekt for egen integritet og privatlivets fred. Personvernet er derfor nært knyttet til enkeltindividers muligheter for privatliv, selvbestemmelse og selvutfoldelse ... Hensynet til samfunnets interesser kan veie tyngre enn hensynet til den enkelte.(Fornyings-Administrasjons- og Kirkedepartementet)

Slike ideer om at menneskets integritet, respekt, ære og status er verdifullt, er tanker som mennesker har hatt lenge. I Shakespeares historiske spill *Kong Richard II* fra 1600-tallet heter det blant annet: "Min ære er mitt liv. De to er ett. Tar du min ære, tar du livets rett. Å konge La min ære verge seg Den er mitt liv, dør den, dør også jeg" (Hagerup, 1996).

At teknologisk utvikling og nye medier kan være en trussel ovenfor slike verdier, privatliv og personvern er en problemstilling som også tidligere generasjoner har merket seg og latt seg engasjere i. Allerede i 1890 ble artikkelen *The Right to Privacy* publisert i Harvard Law Review. Forfatterne var kritiske til både hvordan pressen hadde utviklet seg i retning fra å utføre sitt samfunnsoppdrag mot å publisere stadig mer sensasjonspregede nyheter, samt hvordan utviklingen og utbredelsen av datidens fotokameraer for forbrukermarkedet kunne true befolkningens rett til privatliv (Solove, 2007:108-109).

Norges grunnlov gir borgernes en rekke rettigheter. Herunder rett til eiendom, religionsfrihet, og ikke minst; ytrings- og pressefrihet. I § 102 heter det: "Hus-Inkvisitioner maa ikke finde Sted, uden i kriminelle Tilfælde"², dette av hensynet til respekten for hjem og privatliv.

I den Europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 8 heter det: "1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse"³. I FNs menneskerettskonvensjon fra 1966 heter det at:

1. Ingen må utsettes for vilkårlige eller ulovlige inngrep i privat- eller familieliv, hjem eller korrespondanse, eller ulovlige inngrep på ære eller omdømme. 2. Enhver har rett til lovens beskyttelse mot slike inngrep eller angrep. (Menneskerettsloven, 1999d)

Etter at menneskerettsloven som trådte i kraft i 1999 har man i Norge fått inkorporert begge disse konvensjonene i sin lovgivning⁴, og det kan dermed sies at personvern er en lovfestet rett for norske borgere.

Videre har man egne mer spesifiserte lover og lovtekster som gir oss mer konkret informasjon om hva som er lov og hva som ikke er det.

Personopplysningsloven skal sørge for at opplysninger om borgerne skal behandles og bli brukt på en respektfull måte. Åndsverksloven setter rammer for hvilken rett man har til publisering av bilder av andre personer og publisering av andres arbeid.

Til slutt har man også straffeloven som blant annet sier noe om hvilken straff man kan pålegges dersom man truer, sjikanerer eller fornærmer noen ved ytringer⁵.

I følge Jon Bing trenger ikke en ytring kun å være i form av uttalelser eller skrevne ord, men hevder i sin bok, *Ansvar for ytringer på nett: særlig om formidlerens ansvar* at begrepet ytring inkluderer enhver form for melding, utsagn eller formidling av data, uansett form (2008:22-27). Ut fra dette kan man forstå at innhold på nett, som

² § 102 [online] <http://www.lovdato.no/all/hl-18140517-000.html#102> [01.04.12].

³ Art 8. Retten til respekt for privatliv og familieliv [online] <http://www.lovdato.no/all/hl-19990521-030.html#EMKN-A8> [09.03.12].

⁴ Menneskerettsloven [online] <http://www.lovdato.no/all/hl-19990521-030.html#1> [09.12.11].

⁵ For mer om sentrale lover om personvern på nett se: *Lov og rett* [online] <http://www.medietilsynet.no/no/Trygg-bruk/Tema/Personvern/Lov-og-rett/> [01.04.12].

både bilder, video, tekst eller annet kan bli rammet av lovgivningens bestemmelser om ytringer.

Et viktig poeng og unntak ved disse lover, regler og rettigheter er at de kan settes til side dersom man selv samtykker til publiseringen eller offentliggjøring av materialet som potensielt kunne være krenkende i en eller annen forstand.

Det er først dersom en part gjør noe uten den rammede personen sitt samtykke hvor lovtekst og reglement kommer til anvendelse.

Det er altså disse rettigheter, lover og regler som beskytter, regulerer, sanksjonerer i personvernspørsmål for norske borgere, både når det gjelder personvern i det analoge og fysiske liv, men også for personvernspørsmål på Internett. Da disse imidlertid ikke ble bestemt og vedtatt i en tid hvor Internett var i allemannseie og en del av hverdagen, kan man da spørre seg om det skal sørge for vern av borgernes ære, privatliv og personvern i stor nok grad tilpasset dagens virkelighet?

Et annet poeng som man ikke bør ignorere når man skal se på hvordan personvern håndteres på nett er at det ikke nødvendigvis er lovverkets rammer man styrer sine handlinger ut ifra. Men at man på nett, i likhet med hvordan man opptrer i det vanlige fysiske liv, som regel oppfører seg etter de spilleregler omgivelsene har satt. Slike uskrevne regler, normer og sosiale konvensjoner som foreligger trenger ikke nødvendigvis å være i samsvar med lovverket. Eksempler på dette kan være at folk kan ha et lettsindig syn på det å bryte fartsgrenser i trafikken, eller hvordan de forholder seg til narkotikaloggivningen.

1.3 Slettmeg.no

I april 2008 ble det bestemt at fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet skulle bevilge 3,2 millioner kroner til datatilsynet. Disse midlene var øremerket "*... å ta imot henvendelser fra alle som opplever at det finnes krenkende og uønskede bilder videoer eller personopplysninger om dem på nettet*" (Vinding, 2009).

Som et resultat av dette kunne nettportalen Slettmeg.no⁶ den 8. Mars 2010 begynne sitt virke som i utgangspunktet var ment å være et toårig prøveprosjekt.

Fra tjenestens oppstart til oktober 2011 hadde tjenesten over 7500 personlige henvendelser, hvor igjen 80 % av disse henvendelsene dreide seg om konkrete krenkelser på nett, eller uønsket oppføring (Datatilsynet, 2011a).

I samme periode som slettmeg.no har vært i drift har også private aktører sett sitt snitt i etablere seg i det samme markedet som den offentlige råd- og veiledningstjenesten befinner seg. Blant annet er eraseme.no og negativomtale.no foretak som tilbyr hjelp til å fjerne informasjon eller oppføringer om firmaer eller privatpersoner på nett.

Dette kan tolkes som at det å kunne verne om sitt privatliv og omtale om seg selv er blitt kommersialisert og har fått en markedsverdi. Som følge av dette reiser det seg flere spørsmål: Kan det å drive tjenester som skal hjelpe privatpersoner og andre med å fjerne innhold på nett være å anse som et offentlig eller privat anliggende? Burde innholdsleverandørene selv være med å drifte slike tjenester? Vil de kommersielle aktørene selv kunne betjene et slikt marked på en akseptabel måte?

I forbindelse med portalens ettårsdag uttalte departementets statsråd, Rigmor Aasrud, blant annet at:

Jeg tror dessverre vi må innse at folk ikke kommer til å få mindre bruk for hjelp fra slettmeg.no i årene som kommer ... i utgangspunktet burde slike tjenester være leverandørenes ansvar, men jeg er redd for at det vil ta tid.(Aasrud, 2011)

Dersom man vurderer det antall henvendelser tjenesten har mottatt i sin til nå korte levetid, råder det liten tvil om at det finnes et reelt behov slike tjenester, noe statsråden bekrefter i sin uttalelse. Dog, samtidig som denne anerkjennelsen kommer settes det også spørsmålsteget ved hvem som bør se det som sitt ansvar for å drifte en slik tjeneste.

⁶ *Slettmeg.no - Rådgivning for deg som føler deg krenket på nett.* [online] <http://slettmeg.no> [15.12.11].

Da Slettmeg.no sin fremtid var usikker etter at det ikke ble satt av penger til videre drift i regjeringens budsjett for 2012 kunne man lese diverse medieoppslag som viste den politiske uenigheten om dette⁷. Etter et mislykket forsøk på få en av de store innholdsleverandørene til å bidra økonomisk til videreføring av tjenesten⁸, ble det til slutt besluttet at tjenesten skulle bestå, men ikke i sin daværende form. En annen offentlig aktør, NORSIS, overtok driftsansvaret, men muligheten for personlig hjelp for brukerne ble med dette redusert⁹.

1.4 Forskningsfokus

Samtidig som bruken av Internett har skutt i været har interessen for fenomenet og bruken av det blitt sett på med økende interesse fra forskningsmiljøer.

Historien har vist at nye medier eller mediefenomener ofte blir vurdert med kritiske blikk, og man ser spesielt med bekymring mot hvordan de unge kan påvirkes¹⁰. Professor i kommunikasjon ved Universitetet i Sheffield, Chas Critcher, kjent for sine arbeider om moralsk panikk og mediesosiologi, skriver i følge Livingstone (2009:152) at:

The pattern is standard. A new medium, product of a new technology or a new application of an old one, emerges and finds a mass market. Its content is seen as criminal or violent or horrific. It constitutes a danger to children who cannot distinguish between reality and fantasy. (Critcher 2008:100)

Som et resultat av den store interessen for barn og unges bruk av Internett har ikke den eldre målgruppen vært like interessant sett med forskerøyne. Det kan være flere grunner til dette. Voksne mennesker kan selvsagt forventes i større grad å kunne forstå og navigere seg i internettlandskapet på grunn av deres alder og medførende modenhet. Samtidig forventes det at man som voksen i større grad vil kunne forstå forskjellen på rett og galt, mens det ofte kan observeres en oppfatning om at det "å prøve og feile" er en naturlig del av en oppvekst og det å bli voksen.

⁷ *Slettmeg.no legges ned?* [online] http://datatilsynet.no/templates/Page____4006.aspx [15.12.11].

⁸ *Facebook avviser Regjeringens tiggerbrev* [online] <http://www.aftenposten.no/nyheter/Facebook-avviser-Regjeringens-tiggerbrev-6680675.html> [15.12.11].

⁹ *Slettmeg.no reddes* [online] <http://www.aftenposten.no/digital/Slettmegno-reddes-6702979.html> ibid.

¹⁰ Se for eksempel: *Mediepanikk* [online] http://www.barneombudet.no/temasider/kultur_fri/medier/fakta_medier/medepanikk/ [08.12.11].

Konsekvensene ved en slik tankegang omkring Internett og nettbruk kan være flere. Først og fremst skiller "det å gjøre en feil" på Internett seg fra det å gjøre det samme i det vanlige livet ved at ting ikke like kan glemmes eller gå bort like enkelt. Internett har gjort at fallhøyden for slike feil er blitt større enn tidligere. Det har derfor blitt sett på som viktig å lære barn tidlig om nettets potensielle farer og fallgruver. Men samtidig som man forventer at voksne i større grad skal kunne navigere seg korrekt og trygt på nett fordi man er voksne, glemmer man da at voksne ofte kan være helt ukjente med det relativt nye mediet, og derfor blir å anse som "barn" når de skal forsiktig ta sine første "barnesteg" ut i det nye mediet?

Internett har gjort det enkelt å dele noe av privat karakter med så godt som hele verden. Dette medfører at de tidligere skillelinjene mellom det offentlige og private ikke lenger er like tydelige. Noe som i utgangspunktet var ment å tilhøre privatsfæren kan fort ta steget ut mot det offentlige, til alles beskuelse.

Gisle Hannemyr peker på utfordringene en slik utvikling medfører der han hevder at: "Medienes arena er offentligheten. Personvernets arena er privatlivet. Det har alltid eksistert et spenningsforhold mellom de to ... Men de deltakerskapte, rike medier utfordrer skillet mellom offentligheten og privatlivet på en annen måte" (2009:162).

Forskning på Internett og personvern er dermed utfordrende fordi det setter allerede etablerte begreper og oppfatninger på prøve, samt at problemstillingene man møter på nett ikke lett lar seg overføre til det vanlige liv, da man på Internett med sin egenart har flere sendere, budskap og mottakere. Internett er en større, annerledes og ikke minst mer kompleks arena å forholde seg til.

1.5 Problemstilling

På bakgrunn av min egen interesse for personvern på Internett, samt en oppfatning om at den mer "voksne" brukergruppen av Internett ofte blir tilsidesatt når det forskes på personvern og i en Internettkontekst, har gjort at jeg har valgt å ta utgangspunkt i følgende overordnede problemstilling:

"I hvilket omfang, og hvordan rammes personer over 18 år av personlige krenkelser på Internett og hvordan forholder de rammede, og samfunnet seg til slike hendelser?"

Problemstillingen er formulert i en setning som inneholder den flere delspørsmål. For lettere å kunne operasjonalisere vil jeg derfor forholde meg til problemstillingen i oppdelt grad. Dette vil være:

a) I hvilket omfang rammes personer over 18 år av personlige krenkelser på Internett?

Her ønsker jeg å finne ut av hvor hyppig krenkelser av personvernet på Internett inntreffer. Er personvernkrænkelser på Internett blant voksne noe man kan omtale som et utstrakt problem eller forekommer det i mer marginal grad?

b) Hvordan rammes personer over 18 år av personlige krenkelser på Internett?

Ved denne delen ønsker jeg å avdekke i hvilken form krenkelser på nett utspiller seg. Det vil si om det er i form av bilde, lyd, tekst eller annet, krenkelser tar sted. Jeg ønsker også å undersøke om det foreligger noen spesielle karakteristikk ved krenkelser som fremkommer mer hyppig enn andre. Videre vil jeg også å se nærmere på hvor på Internett, eller hvilken plattform eller tjeneste krenkelsen finner sted. Er det på Facebook, i blogger, chat, anonyme kommentarer på nettaviser eller annet som er mer fremtredende problemområder enn andre på nett?

c) Hvordan forholder personer over 18 år seg til personlige krenkelser på Internett?

Dersom man er blitt utsatt for en krenkelse på nett kan man forholde seg til det på flere måter. Ved denne delen av problemstillingen ønsker jeg å danne meg et bilde av hvordan den krenkede handler i etterkant av krenkelsen og hvilke muligheter man har for selv å reagere og håndtere på slike situasjoner.

d) Hvordan forholder samfunnet seg til forekomster av personlige krenkelser på Internett?

Denne siste delen av problemstillingen er av en mer utforskende art, og jeg vil her se nærmere på hvordan samfunnet håndterer slike hendelser. Samfunnet vil her både kunne bety offentlige institusjoner som politi og rettsvesen, befolkningen generelt, men også hvordan private aktører kan være involvert vil bli gjort rede for. Situasjonen og debatten som reiste seg da slettmeg.no sin form og fremtid skulle avgjøres, vil senere bli trukket opp igjen. Dette fordi den kan være et godt utgangspunkt for en diskusjon om veiledning og hjelp til fjerning av innhold på Internett bør være et offentlig anliggende.

Mitt primære verktøy for å besvare denne problemstillingen vil være en analyse av det kvantitative materialet som vil bli innhentet gjennom en elektronisk spørreundersøkelse jeg selv har utformet. Denne undersøkelsen vil bli gjennomført blant et representativt utvalg for befolkningen på nett ved hjelp av TNS Gallup.

1.6 Definisjoner og avgrensninger

Slik problemstillingen lyder vil oppgavens tema dreie som Internett og personvern for "personer over 18 år", altså myndige personer. Problemstillinger omkring barn og unges personvern på nett, digital mobbing eller lignende vil dermed ikke gis noe stort fokus. Da det likevel finnes mye relevant litteratur, forskning og teori omkring unge personers omgang med Internett, medier og teknologi vil dette bli trukket fram der jeg finner det relevant.

Når jeg i oppgaven skriver om "krenkelser" eller "personlige krenkelser" eller lignende gjør jeg dette med utgangspunkt i den definisjonen respondentene ble presentert i spørreundersøkelsen (se [vedlegg 1](#)):

Med "mobbing, trusler, uønsket innhold eller krenkende materiale" menes alle former for publisert innhold om deg selv, som du selv oppfatter som krenkende eller uønsket. Dette kan for eksempel være uønsket bildepublisering, meldinger eller kommentarer på Facebook, uønskede kommentarer på blogger eller chat-tjenester, uønsket videopublisering på nettsteder som Youtube, offentliggjøring eller spredning av private/personlige opplysninger, anonyme påstander på nettforum, nettavisartikkel-kommentarer, rasistiske ytringer, mobbing, ryktespredning, eller lignende.

1.7 Oppgavens struktur

Denne oppgaven har en oppbygning som består av 5 hoveddeler. Etter dette introduksjonskapittelet følger det et kapittel som tar for seg og skisserer noen av de mest sentrale og relevante teoretiske perspektiver for oppgavens tema. Heretter vil det følge en del som presenterer metoden omkring innsamling og analysen av det kvantitative materialet, samt utvalget som er brukt for å besvare oppgavens problemstillinger. Videre vil det være et kapittel som sikter mot å analysere og samtidig diskutere dette innhentede datamaterialet. Oppgaven vil bli avsluttet med en innholdsdel som består av svar på problemstillingen og konklusjoner, for så å gjøre en mer overgripende diskusjon av tematikken på bakgrunn av funn i studiet og analysen.

2. Teoretiske perspektiver

Jeg vil i dette kapittelet presentere relevante teoretiske perspektiver om bruk av Internett og personlige krenkelser, relevante lover og regler som omhandler dette. Kapittelet vil være inndelt deretter.

2.1 Internetts rolle i hverdagen og samfunnet

Jeg har tidligere i denne oppgaven omtalt bruk av Internett i dag som en "del av hverdagen" og argumentert for hvorfor det kan omtales som nettopp dette. Likevel kan man spørre seg om hva Internett egentlig er? Da mine beskrivelser av Internett og dets relaterte handlinger eller aktiviteter er svært flyktige og lite samstemte vil det være praktisk å etablere et mer presist teoretisk utgangspunkt.

Hva er Internett?

Det finnes flere bøker om emnet som forklarer grundig om Internett, for eksempel Gisle Hannemyrs *Hva er Internett* (2005). Det gis detaljrike innføringer i de tekniske aspektene, og det diskuteres hvordan bruken influerer hverdagen og menneskelige relasjoner. Til tross for dette har jeg likevel ikke klart å finne noen kort og presis definisjon av Internett, verken her eller andre steder i faglitteraturen. Av denne grunn henvender jeg meg til *Store norske leksikon* som definerer Internett som:

Et verdensomspennende nettverk for datakommunikasjon og informasjonsspredning, ofte forbundet med populære betegnelser som «kyberrom» (eng. *cyberspace*) og «informasjonsmotorveien». (2012)

For å dra nytte av en slik definisjon kan det være praktisk å se til Rasmussens skildring av Internetts opprinnelse og utvikling.

I hans bok *Kampen om Internett* (2007), gjør han rede for hvordan Internett ikke var en teknisk revolusjon som plutselig ble allemannseie, men snarere et resultat av lang tids utvikling og tilfeldigheter. Det militære forskningsprosjektet APRANET som tok sted på slutten av 60-tallet til begynnelsen av 70 tallet blir av mange regnet som nettets begynnelse. Prosjektet gikk ut på at det skulle gjøres mulig å sende signaler mellom datamaskiner gjennom et nettverk. Et problem med et slikt datanettverk var at det kun var i stand til å fungere dersom alle de sentrale knutepunkt i nettverket

var tilgjengelig. Det ble derfor utviklet et desentralisert nettverkssystem som var i stand til å fungere selv om deler av ikke var tilkoblet, for eksempel utilgjengelig på grunn av bombeangrep. Som et resultat av at det ble billigere å produsere teknologi og programvare ble stadig flere i stand til å koble seg på dette nettverket. Først og fremst var dette personer som var tilknyttet et datateknisk eller vitenskapelig miljø. Systemer for e-post og diskusjons- og nyhetsgrupper ble dannet, og kommunikasjonen mellom personer og datamaskiner kunne fungere stadig mer effektivt. Senere skulle maktkamp om kontroll av nettet og tilfeldigheter gjøre at TCP-IP-teknologi ble standard på alle nye produserte datamaskiner. Dette var en teknologi som gjorde det mulig å sende data over nettverk. At datamaskiner skulle få dette som standard på 90-tallet, en tid hvor et økende antall rimelige datamaskiner for konsumentmarkedet fant veien inn i flere personers hjem, i kombinasjon med world wide web-teknologiens utbredelse som fikk sitt gjennombrudd omtrent ved år 1998 (2008:12) la grunnlaget for det Internett vi kjenner i dag (2007:21-51).

Nettverkssamfunnet

Ordet "nettverk" er ikke bare sentralt når man skal gjøre rede for internettets teknologiske dimensjon, men er også sentralt når man skal forstå teknologi og Internett i andre kontekster.

Den spanske sosiologen Manuel Castells, kjent for sine arbeider om hvordan informasjonsteknologien gir muligheter og utfordringer, og om hvordan det griper inn i samfunnet vårt, innleder boken *The network society* med å hevde at:

A network society is a society whose social structure is made of networks powered by microelectronics-based information and communication technologies. By social structure I understand the organizational arrangements of humans in relationships of production, consumption, reproduction, experience, and power expressed in meaningful communication coded by culture. A network is a set of interconnected nodes. A node is the point where the curve intersects itself. A network has no center, just nodes. (Castells, 2004:3)

Han hevder, i følge Rasmussen, at denne samfunnsstrukturen som han kaller for nettverkssamfunnet har vokst fram som et resultat av at man har gått fra et industrisamfunn til noe han omtaler som "informasjonalismen". Dette er ikke det

samme som informasjonssamfunnet, men en tilstand man er kommet inn i på grunn av den digitale teknologi sin fleksibilitet og hastighet som gjør at informasjon kan anvendes på seg selv i en oppadgående spiral som utløser en teknologiske, sosiale og økonomiske endringer (Rasmussen, 2009).

Castells trekker fram tre utviklingstrekk som fant sted i løpet av en periode på omtrent 25 år som gjorde at nettverkssamfunnet kunne vokse frem. Først var det utviklingen av mikroteknologi, digitale nett og digitale lagringsmedier. Etter dette kom de nødvendige økonomiske restruktureringene i samfunnet på 70-tallet som vestens liberalisering og deregulering, og globalisering og privatisering. Og til slutt fremveksten av nye sosiale bevegelser og verdiene de stod for: velferdsfordeling, bevaring av natursamfunnet, likestilling, fred, frihet, autonomi samt aggresjon og fundamentalisme (ibid.).

Fremveksten har videre medført at man i økonomien nå kan generere inntekter uten at det vises til noen fysisk produksjon, for eksempel produksjon av digitalt innhold på nett. Rasmussen hevder videre at: "Når strømmene av kapital, informasjon, teknologi, organisering, bilder, lyd og symboler blir globale og samtidig dominerer klodens økonomiske, politiske og kulturelle liv, endres det sosiale rom" (ibid.), og forklarer videre hvordan Castells hevder at de økonomiske og politiske strømningene foregår i 3 nivåer. Øverst telekommunikasjoner, kringkasting og transportsystemer, så via noder som finanssentra og hovedkvarter for storkapital, for å så gå gjennom eliter som sitter med makt til å ekskludere og marginalisere de fattige.

Samtidig hevdes det at de fleste fortsatt lever gjennom steder med lokale strømmer med sin egen historie og kulturelle koder. Men: siden makten, finansene og kunnskapen strømmer på et overordnet nivå, er en av de største utfordringene å hindre at noen blir ekskludert fra dette nivået, og at dette gjøres ved å skape kulturelle, politiske og fysiske broer mellom disse strømningene (ibid.).

Videre fremholdes det av Castells at det er flere utfordringer med at de dominerende funksjonene og prosessene i det globale samfunnet foregår gjennom spredning av nettverk. Det kan føre til sammenbrudd i finansmarkeder. Stagnering

på grunn av stor tilbudsvekst som overgår etterspørselen, samt at kulturelle og politiske grupper blir ekskludert (ibid.).

Kritikken mot Castells tanker om nettverkssamfunnet går på at han i for stor grad hevder at prosessene i livet og samfunnet er informasjons- og nettverksbaserte, og at han nedvurderer de industrielle institusjoner og prosesser (ibid.).

Den nederlandske professoren i sosiologi og kommunikasjon, Jan van Dijk, støtter også oppunder Castells oppfatning om et nettverkssamfunn. Innledningsvis i sin bok *The Network Society* hevder han at:

With little exaggeration, we may call the twenty first century the age of networks. Networks will be the nervous system of our future society, and we can expect this infrastructure to have more influence on our entire society and personal lives and personal lives than did the construction of roads for the transportation of goods and people in the past. (Dijk, 1999:2)

Dijk beskriver hva som kjennetegner dette samfunnet med sine sosiale og teknologiske strukturer som har vokst fram gjennom det han omtaler som "new media". Dette er medier som på grunn av teknologisk utvikling har gjort flere former for kommunikasjon mulig. Disse mediene har også ført til at man stadig løsriver seg fra dimensjonene av tid og rom, samt at man i større grad har mulighet til å kommunisere med flere og i flere retninger enn tidligere (Dijk, 1999:1-11, 20).

I likhet med Castells argumenterer han for hvordan nettverkene stadig utbreder seg, og om hvordan den teknologiske strukturen påvirker den sosiale strukturen, som igjen påvirker den teknologiske strukturen, som i en slags sirkelkomposisjon (1999:142).

Han hevder også at nettverksstrukturen i samfunnet bringer nå tidligere adskilte samfunn sammen. Samtidig kan det også gi en fragmentering av de sosiale omgivelsene ved at man vil kunne omgis av mer spesialiserte kretser (1999:158, 162-163).

I likhet med Castells er ikke Dijk udeelt positiv til utviklingen og skisserer flere problematiske aspekter ved nettverkssamfunnet. Først og fremst gjelder dette bekymringen for ekskludering. Det at grupper av forskjellig grunn kan ende opp med å bli ekskludert fra nettverkene beskrives som noe som kan bli et demokratisk

problem, dersom man ender opp med en situasjon der det kun er elitene som har påvirkningskraft når det skal tas beslutninger i samfunnet (Dijk, 1999:148, 154-155).

Han stiller også spørsmål om nettverkssamfunnets nye kommunikasjonsformer kan gjøre at samfunnssamtalen får en lavere kvalitet og om hvorvidt man vil være i stand til virkelig å bli kjent med andre mennesker på den samme måten som tidligere. Dette begrunnes med at de nye kommunikasjonsformene ikke har de dimensjonene som kjennetegner den tradisjonelle ansikt-til-ansikt-kommunikasjonen: de klare kontekstuelle rammene og ikke-verbal kommunikasjon, som fakter, utstråling og lignende (1999:2-3, 15-16, 19, 160).

Når det gjelder mulighetene for privatliv i nettverkssamfunnet, hevder Dijk at de nye medie- og kommunikasjonsformene her er som et tveegget sverd. På den ene siden har nettverkssamfunnet ført til at man kan skaffe informasjon og kommunisere i den private sfæren. På den annen side, når de nye mediene i større grad penetrerer denne sfæren, blir det private rom mindre og samtidig gjør den teknologiske utviklingen det lettere å registrere atferden og kommunikasjonen i samfunnet. Dette åpner også opp for at det vil være mulig å manipulere og overvåke kommunikasjon og atferd. Dermed vil man på sett og vis i mindre grad kunne verne om sitt privatliv og personvern i et slikt samfunn (1999:14-15, 159).

Dijk hevder at nodene som individer, hustander, grupper og organisasjoner som er bundet sammen i nettverk er å regne som det moderne samfunnets *form*, og at Castells går for langt i å hevde at nettverkene er blitt det moderne samfunnets *innhold* (Dijk, 1999:24).

I boken *Nettverksformelen* beskriver Terje Rasmussen hvordan mennesker opererer sosialt gjennom personlige medier i et nettverkssamfunn. Her hevdes det at sosiale relasjonene som er det stoffet livet er laget av, og skriver at: "nodene er du og jeg" og at: "... forbindelsene er nesten alltid kommunikasjon." (2008:10-11).

Ideen om nettverkssamfunnet har altså både teknologiske og sosiale dimensjoner, som kan studeres hver for seg eller sees i sammenheng. Det kan illustrere både

samfunnets innhold, form og struktur, og kan fortelle noe om hvordan mennesker i dag opptrer i samspill med hverandre. Både i samfunnet generelt og på Internett.

Tanker om virkninger av teknologi som trer inn i samfunnet

Som tidligere nevnt har teknologi som blir innført i samfunnet ofte blitt møtt med panikk og betenkeligheter. Professor i pedagogikk Lars Løvlie ved Universitetet i Oslo, hevder at ved innføringen av ny teknologi i et samfunn så oppleves teknologien først som en trussel mot den etablerte kultur. "Deretter brukes den uten at folk tenker over at de for lengst er teknokulturelle individer" (2003:348). Dunkel (2009) beskriver den samme observasjonen som prosess i 3 faser bestående av: Skepsis, tilvenning og tilslutt; hverdag, ifølge Brandtzæg (2010).

Tanker om at man kommer nærmere hverandre, en følelse av tilstedeværelse og globalisering kan virke også å være gjentakende ved nye teknologiske fremskritt. Soloves forståelse av Internett som en digital landsby, som beskrevet i innledningen har mye til felles med refleksjonene som Marshall McLuhan gjorde seg i 1968 forordene til "Mennesket og media" der han skriver at:

Etter hvert som elektrisiteten får jordkloden til å skrumpe sammen, blir den redusert til en landsby. Den elektriske hastigheten bringer alle sosiale og politiske funksjoner nærmere hverandre ved denne plutselige sammentrekning, og dermed er menneskets erkjennelse av ansvar blitt øket i betydelig grad. (McLuhan 1968:7) i følge (Johansen, 2008:175)

Den vesentlige forskjellen i McLuhans og Soloves betraktninger om landsbyen er at McLuhan ser dette med utopiske og positive øyne (Johansen, 2008:175), mens Solove (2007) er langt mer pessimistisk og dystopisk i sitt syn om hvordan teknologien kan påvirke samfunnsordenen.

Dijk har også observert at synet på teknologi og Internett, varierer med teknologioptimister på den ene siden som hyller nettet som en nøkkel for økonomisk effektivitet, likhet og demokrati. Mens man i den andre enden av skalaen finner teknologipessimistene som frykter at nettet kan gi total statlig kontroll over markedene, overvåkning i stor skala og mindre frihet (Dijk, 1999:26-27).

Internettets potensielle demokratiserende effekt blir ofte trukket fram når man skal beskrive fenomenets egenskaper¹¹

Et slikt syn kan begrunnes med at man i teorien med tilgang til Internett er sikret stor tilgang til informasjon, og man kan kommunisere og uttrykke seg. Geografiske og sosiale begrensninger opphører. Alle kan slippe til, og alle kan si sin mening.

Det er kanskje slike egenskaper som gjør at FN omtaler tilgang til Internett både som et "et betydelig gode for menneskeheten" samt at "tilgangen til Internett er å anse som en menneskerett" (Rønneberg, 2011). Fra og med 1. Juli 2010 ble Finland det første landet i verden som formaliserte en slik rettighet da alle innbyggerne fra denne dato fikk en lovfestet rett til internettilgang i sitt eget hjem (BBC News Technology, 2010).

USAs utenriksminister Hillary Clintons uttalelser i sin tale om "Internet Freedom" kan også vitne om en stor politisk tiltro til Internettet og dets egenskaper:

Now, in many respects, information has never been so free. There are more ways to spread more ideas to more people than at any moment in history. And even in authoritarian countries, information networks are helping people discover new facts and making governments more accountable.(U.S. Department of State, 2010).

Den hviterussiske forskeren og forfatteren Evgeny Morozov på den annen side, er blant de som kritiserer denne holdningen om Internett som positivt verktøy, og mener at troen på dets sterke demokratiserende funksjoner er overdrevet (Morozov, 2011). Han bruker blant annet eksempler om at Internett har gjort at tidligere negative og til nå eliminerte religiøse praksiser har fått "nytt liv" via Internett (2011:246) og at blogger i kina om musikk, mote eller pornografi er langt mer populære enn de som omhandler menneskerettigheter (2011:269).

Morozovs sentrale poeng er at selv om Internett kan være et velegnet redskap i kamp for rettferdighet og demokrati, kan det samtidig brukes til undertrykkelse, spredning av propaganda og urettferdighet. Som han selv skriver: "En kniv kan være

¹¹ Se for eksempel: Coleman and Blumler (2009) The Internet and democratic citizenship: theory, practice and policy. Cambridge, Cambridge University Press.

et nyttig redskap til matlaging for noen, men kan samtidig velegnet redskap for drapshandlinger for andre” (min oversettelse) (Morozov, 2011:295).

At bruken av teknologi fraviker fra intensjonen eller fra hvordan man trodde det ville bli brukt kan man se i lys av den franske sosiologen Patrice Flichys argumentasjon om at teknologiers utvikling ikke er forutbestemt fra oppfinnerens side, men noe som finner sin form av spenningen mellom potensielle teknologiske løsninger og ulike visjoner vedrørende dens fremtidige bruk (I følge (Bøe, 2006:7)).

Med unntak av statistikk om bruk kan det virke som mye av den internettrelaterte forskningen primært har vært rettet mot fenomenet og sluttbrukeren i seg selv, og ikke hvordan bruken påvirker og forgreiner seg videre inn i våre liv. Internettforskeren Maria Bakardjieva ved Universitetet i Calgary hevdet allerede i 2005 at forskningsfokuset omkring Internett var for endimensjonalt og at man så på Internett og hverdagslivet som separate felt, tross den store dynamikken mellom disse to (Bell, 2007:37).

På den annen side, en omdiskutert og tilbakevendende tematikk som kommer til syne i mediene når man diskuterer teknologi og mediers påvirkning er hvorvidt det gjør oss mer eller mindre sosiale og aktive enn tidligere. En gjentakende påstand som blir brukt mot Internett og andre skjermmedier er man bruker stadig mer tid på det, og samtidig blir mindre fysisk aktiv enn tidligere¹². I følge Hagen og Wold er det lite forskning som støtter oppunder en slik holdning. De hevder at tid man bruker på nyere medier som Internett ikke kommer i tillegg til annen mediebruk, men snarere at den erstatter bruk av andre medier. Videre hevder de også at de med et høyt mediebruk også har et høyt sosialt og fysisk liv (2009:174-175). Det er dog verdt å merke seg at denne forskningen gjaldt de unge mediebrukerne.

Et generelt høyt medieforbruk kan settes i sammenheng med det jeg hevdet innledningsvis i denne oppgaven: at Internett har gått fra å være et sted der man

¹² Se for eksempel: *Sitter 40 timer foran skjermen* [online]
<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nordland/1.7821502> [02.02.12].

søker og konsumerer informasjon, til et sted der man også produserer og publiserer materiell, gjerne om seg selv.

Dersom vi ser på statistiske data om internettbruk i Norge kan vi gjøre flere observasjoner som underbygger dette. I følge Norsk mediebarometer for 2011 var 51 % av de norske nettbrukerne innom et nettsamfunn i løpet av en gjennomsnittsdag i 2011, en stor økning fra 13 % i 2007. Å være innom et nettsamfunn er i følge den samme undersøkelsen mer populært enn for eksempel varehandel på Internett, innhente fakta/bakgrunnsstoff eller å se på videoklipp eller nett-tv (Statistisk Sentralbyrå, 2012b). At det sosiale nettstedet Facebook i følge TNS-Gallup hadde en daglig dekning på 56 % mot for eksempel nettavisen VG.no sin dekning på 29,4 % (TNS Gallup, 2012c) kan fortelle mye om hva Internett blir brukt til. Noe som igjen kan forstås som at borgerne bruker Internett blant annet til å pleie sosiale behov, relasjoner og kontakter.

Når teknologien utfordrer personvernet

I en tid der tekst, bilde, video eller annen form for data med enkle grep kan publiseres og spres uten noen form for kontroll eller godkjenning er det åpenbart at det er blitt mer utfordrende enn tidligere å verne sitt eget privatliv. Men på samme måte som teknologisk nyvinning tidligere har blitt sett på som globaliserende, har det også skapt bekymring i forhold til det å kunne verne om sitt eget privatliv.

Allerede i 1890 ble artikkelen *The right to privacy*, skrevet av de to daværende advokatene Samuel Warren og Louis Brandeis publisert i Harvard Law review. I artikkelen gir de uttrykk for sin bekymring over hvordan pressen utviklet seg i retning av sensasjonsoppslag og at de stadig benyttet seg av bilder de mente brøt med privatlivets fred, samt skepsis over hvordan dette ville utvikle videre seg da Kodak hadde utviklet et fotoapparat for forbrukermarkedet. Videre mente artikkelforfatterne at slik invadering av privatliv kunne medføre mental smerte, stress, skadde følelser og argumenterte for at loven i større grad måtte beskytte folket mot slike lidelser, og hvordan den kunne gjøre det. Hvis noen urettmessig krenket deg skulle man kunne saksøke vedkommende for skadene. I senere tid har

denne artikkelen både blitt omtalt som blant de mest berømte og mest innflytelsesrike i amerikansk juss (Solove, 2007:108-110). På tross av at det er godt over 100 år siden denne artikkelen var på trykk kan den sies å være like aktuell i dag. Dette fordi vi nå er kommet i en tilstand der muligheten for å publisere noe på nett og potensielt få sitt privatliv eller personvern krenket er større enn noen sinne.

I datatilsynets årsmelding for 2011 hevdes det også at personvernutfordringer ikke er noe nytt fenomen, men at man nå med dagens internettssituasjon er kommet til en tilstand der dataene om seg selv, frivillig lagt ut eller ikke, i tillegg til de spor man legger igjen om seg selv på nettet, er blitt flere og større enn tidligere, og at man i liten grad har kontroll eller oversikt over disse (Datatilsynet, 2011c:10-11).

2.2 Om forskning på Internett i et personvernperspektiv

Som tidligere nevnt i denne oppgaven har forskningen omkring Internett, risiko og personvern vært preget av et fokus mot de yngre brukerne.

Prosjektet EU kids online er et eksempel på et stort tverrnasjonalt europeisk prosjekt som sikter mot å kartlegge barn og unges bruk av Internett og risiko knyttet til dette¹³. I norsk sammenheng er det medietilsynets tilhørende store undersøkelse "Trygg bruk"¹⁴ som har gjort den kanskje mest omfattende innsamlingen om barn og unges bruk av Internett og andre medier i Norge.

Statistisk Sentralbyrå¹⁵ og TNS Gallup¹⁶ gjennomfører også store statistiske kartlegginger av befolkningens bruk av Internett.

Når det gjelder det å informere brukere om potensielle farer og risikoer ved bruk er dette et område som både offentlige og private aktører har engasjert seg i. Post- og teletilsynet, Datatilsynet, og Norsk senter for informasjonssikring er blant de som har opprettet temasider mot risiko ved internettbruk, mens kampanjene "du

¹³ Se *EU Kids Online* [online]

[http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf) [22.02.12].

¹⁴ Se *Trygg Bruk* [online] <http://www.medietilsynet.no/trygg-bruk/> [18.02.12].

¹⁵ Se *Informasjonssamfunnet - temaside* [online] <http://www.ssb.no/emner/10/03/> [15.03.12].

¹⁶ Se *Internett* [online] <http://www.tns-gallup.no/?aid=9076580> [15.03.12].

bestemmer”¹⁷, og ”Bruk hue”¹⁸ skiller seg fra disse ved at de er rettet mot de mer unge brukerne av nett. Fra 2010 har slettmeg.no tilbudt hjelp og rådgivning til de som føler seg krenket på nett.

Ida Aalen kartlegger i sin masteroppgave fra NTNU hvordan forskningsfokuset om Facebook har utviklet seg i perioden fra 2007-2011 (Aalen, 2011). Dette er relevant fordi Facebook er blant de nettstedene med høyest dekning blant norske brukere, hele 56 % daglig dekning i følge TNS Gallup (2012c:2).

I oppgaven har Aalen kategorisert temaområder for forskningen og måler i hvilken grad disse forskjellige områdene har preget forskningen. Hun hevder her blant annet at forskning på det hun omtaler som ”risiko, personvern, og privatliv” var blant de desidert viktigste forskningstemaene samt at disse temaene ble studert med interesse fra forskjellige fagmiljøer (2011:14) (kun kategorien ”konsekvenser for ulike sektorer” hadde et målt høyere forskningsfokus). Det er verdt å merke seg at forskningen Aalen her inkluderer i kategorien ”risiko, personvern og privatliv” også gjelder forskning som går på ren teknisk datasikkerhet.

I følge Aalen (2011:72-73) hevder Kim og Weaver (2002:523-524) og Wimmer og Dominick (2000:7-8) at forskningen om bruken av nytt medium utvikler seg gjennom en prosess bestående av fire faser. Første fase er preget av interesse for mediet i seg selv: Hva er det? Andre fase inntreffer når forskningsfokuset endres mot brukerne. Hvem er de og hvordan de bruker mediet? I den tredje fasen går man over til å se på hvordan det påvirker brukernes liv, organisasjoner og samfunnet. Det er i denne fasen man finner forskningsspørsmål om skadevirkninger. Den fjerde og siste fasen omhandler hvordan man kan forbedre mediet, og utarbeiding av teorier knyttet til det.

Aalens analyse viser at forskningen nå har et stort hovedfokus på ”bruk og brukere av mediet” og ”effekter av mediet” (2011:73). Dette tilsvarer fase 2 og 3 i henhold til Kim og Weavers inndeling. Aalens analyse viser også at det er en kvantitativ

¹⁷ Se *Du bestemmer* [online] <http://www.dubestemmer.no> [22.02.12].

¹⁸ Se *Bruk Hue - Norges største kampanje mot digital mobbing* [online] <http://www.brukhue.com/> [19.02.12].

tilnærming som preger metodevalg for forskningen, herunder spesielt spørreundersøkelser som gjennomføres på nett. Over halvparten av artiklene i utvalget som var innenfor kategorien "risiko og personvern" benyttet seg av en slik metodisk tilnærming (Aalen, 2011:21-23).

I rapporten "elektroniske spor og personvern" redegjør Teknologirådet for det de mener er utviklingstrekk i tiden. Her hevdes det blant annet at befolkningen generelt er opptatt av personvern, men samtidig at kunnskapsnivået og viljen til å gjøre noe for å bedre eget personvern er lav (2005:7). Kommunikasjon på Internett hevdes å gjøre at brukerne opplever det vanskeligere å se skillet mellom offentlig og privat sfære, og at dette kan være problematisk da noe man oppfattet som privat plutselig har tatt steget videre og blitt offentlig (2005:17-18).

I en annen rapport fra Teknologirådet hevdes det at voksne og eldre generelt har større kunnskap og bevissthet om personvern, samt at de er mer bekymret over eget personvern og elektroniske spor enn de yngre borgerne (Teknologirådet, 2004).

Solove har gjort den samme observasjon om at yngre generasjoner ikke har den samme interessen eller bekymring omkring eget privatliv og personvern. Dette mener han kan være fordi dagens unge mennesker er vokst opp med et samfunn og Internett som oppfordrer de til å dele av seg selv og sitt liv med andre og at man dermed forventer at andre skal ha innsyn. Videre hevder han at det ikke er sikkert at interesse for disse temaene er noe som vil komme med alderen, men snarere at disse generasjonene ikke vil forvente eller kreve personvern eller privatliv på samme måte som tidligere generasjoner når de blir eldre (Solove, 2007:49).

2.3 Om mobbing, plaging og vold

Det er vanskelig å finne bestemt forskning som konkret studerer fenomenet personvernkrænkelser på Internett og hvilke motiver de som gjennomfører slikt har for sine gjerninger. Derfor har jeg sett nærmere på de fenomener som jeg finner mest nærliggende: Vold og mobbing. Selv om både mobbing og vold kan ha mange likhetstrekk med det å krænke noen på Internett, foreligger det noen vesentlige forskjeller. Vold innebærer et fysisk nærvær mellom gjerningsperson og offer. Noe

som gjør at man blir påført en fysisk smerte og gjerningspersonen vil i de fleste tilfeller være kjent for offeret. Ved krenkelser på nett bortfaller det fysiske aspektet, og man kan i mange tilfeller ikke vite hvem som står bak handlingen.

Et annet trekk ved mobbing skiller det fra krenkelser på nett er at det ofte blir definert som: "Det er mobbing/plaging når ett eller flere individer, gjentatte ganger og over tid, blir utsatt for negative handlinger fra ett eller flere andre individer" (Olweus og Roland, 1983:3). Dermed vil ikke enkelttilfeller av krenkelser på nett direkte uten videre kunne overføres og forstås som mobbing i en slik forstand.

På den annen side er verdt å merke seg at Hannemyr ikke nevner noe krav om gjentakelse eller tidsperspektiv når man snakker om "digital mobbing" da han hevder at: "Begrepet *digital mobbing* (engelsk: cyberbullying) er et relativt nytt begrep og refererer til hatytringer og aggressive og krenkende handlinger som ytres eller utføres ved hjelp av digitale medier" (Hannemyr, 2009:167).

Noe som kan forstås som en fellesnevner for det som kan tolkes som mobbing, plaging, vold eller krenkelse vil det er en handling som innebærer en form for utøvelse av makt.

Maktbegrepet er flyktig, da teoriene og definisjonene man benytter seg av varierer med hvilken vitenskapelig kontekst eller disiplin man befinner seg i. Da jeg i dette tilfellet beskriver sosiologiske forhold finner jeg det naturlig å støtte meg til Max Webers definisjon av makt som: "Muligheten for å påtvinge andres atferd ens egen vilje" (Østerberg, 1997:105). En definisjon av makt som i følge Mathiesen (1986, 1993) har gjort seg særlig gjeldende innenfor sosiologisk teori (Eide mfl., 1999:33).

I forhold til fysisk vold hevdes det at man i selve voldsutøvelsesøyeblikket går fra en situasjon der utøveren er i avmaktssituasjon, til en tilstand der offerrollen blir snudd, og man plutselig sitter med all makt og kontroll samtidig som man opplever mestring, og man kan ha oppnådd hevn (Isdal, 2000:165).

Maktutøvelse i seg selv trenger ikke i utgangspunktet å være noe negativt, og McClelland deler maktbegrepet mellom "socialized power" som går ut på at man forsøker å påvirke andre positivt, og mellom "personalized power" som her som sikter

mot å tilfredsstille seg selv i følge Roland (2007:73). Psykologspesialist Nina Dalen kommer med lignende betraktninger om makt og maktutøving da hun i NRK-programmet Debatten den 9. Februar 2011 sier at:

Det som kjennetegner makt, det er at makt er noe positivt. Makt er noe man ønsker. Politikerne ønsker makt, for de ønsker å ha en påvirkning, de ønsker innflytelse... Så er det sånn at den makten, den har også en skyggeside. Den skyggesiden, den gjør at man kan misbruke den posisjonen til å berike seg selv, til å dekke egne behov og egne ønsker. (Dalen, 2011)

De etiske vurderinger som blir gjort blant de som utøver slik en form for maktens skyggeside eller slik "personalized power" er også interessant å se nærmere på. I studenttidsskriftet Mediart, uttaler en person som har krenket en annen på nett følgende: "Det er slemt, og jeg hadde blitt fortvilet hvis noen hadde gjort det mot meg. Men jeg fikk aldri dårlig samvittighet, verken når jeg gjorde eller i ettertid" (Kongerud, 2011).

Nina Dalen uttalte seg senere i det tidligere nevnte TV-programmet om forholdet mellom etikk og folkeskikk der hun sa at: "Etikk er folkeskikk satt i system, man tror at voksne har lært folkeskikk" (Dalen, 2011).

Selv om denne uttalelsen ble gjort i en debatt som ikke handlet om krenkelser på Internett, men om maktmisbruk fra politiske ledere ovenfor mindreårige partifeller, kan den likevel gi en interessant indikasjon om hvorfor forskning på personvernkremler blant voksne har vært mangelvare. Det foreligger en forventning om at voksne ikke handler slik, fordi de rett og slett skal vite bedre.

Hvem krenker andre?

Både psykologien og kriminologien kan gi interessante pekepinn på hvorfor noen har en krenkende atferd ovenfor andre og hva som forårsaker dette. Det er ingen klare universelle trekk som er felles for alle teorier, men noen generelle trekk ser ut til å gå igjen. Flere hevder at de som utøver mobbing eller vold får utløp for aggresjon og frustrasjon via handlingen¹⁹. Denne frustrasjonen kommer som et resultat av at man i en eller annen forstand er hindret i nå sitt mål. Senere kommer aggresjonen som en

¹⁹ Se blant annet: Olweus and Roland (1983) Mobbing: bakgrunn og tiltak. [Oslo], Kirke- og undervisningsdepartementet. Roland (2007) Mobbingens psykologi. Oslo, Universitetsforlaget.

reaksjon på frustrasjonen, og aggresjonen kan videre få utløp gjennom handlinger ovenfor andre (Roland, 2007:50-51). Aggresjonen kan komme av flere årsaker. Det hevdes blant annet at liten interesse og lite grensesetting fra foresatte i barndom kan skape slik aggresjon. Videre finnes det teorier om at dersom man selv har vært utsatt for aggressive handlinger fra andre vil man i større grad være disponert for å være det samme ovenfor andre. Vondt avler vondt (i følge blant annet Olweus og Roland (1983:13), Roland (2007:56-57) og Isdal (2000:143)). Isdal mener at voldsutøvere selv ofte innser at volden er en dårlig løsning i det lange løp, men viser til at man lar seg begeistre i øyeblikket over tilfredsstillelsen der og da, og at det slettes ikke er uvanlig at mennesker handler i strid med noe man vet vil være negativt i det lange løp, for eksempel røyking (2000:161). I følge prosjektleder for Slettmeg.no, Lars Henrik Paarup Michelsen, skiller voksne seg fra barn og unge i forhold til krenkelser på Internett ved at de unge i større grad viser anger, beklager seg og er ydmyke i etterkant av en slik hendelse, mens voksne personer som krenker andre på nett i større grad insisterer på at de har rett og ønsker ikke å gå tilbake på det de har sagt eller skrevet (Fuglehaug, 2011).

Hvem blir krenket?

Hovedessensen i det som av Roland beskrives som årsak til at noen plages, mobbes eller krenkes er at vedkommende eller gruppen på et eller annet punkt avviker fra flertallet eller andre individer. Avvikene selv kan være både av ytre, emosjonell eller materialistisk karakter, men likevel finnes det ingen definerte "standardavvik" som for eksempel bestemt hårfarge som med påvist høyere sjanse enn andre vil utløse risiko for å oppleve ubehageligheter på grunn av det bestemte avviket (2007:44-45). Mobbeforskeren Dan Olweus hevder at det kan være resultater som tyder på at det klassiske offeret både har lavere selvbilde enn gjennomsnittet og allerede fra ung alder har utvist enn mer engstelig og forsiktig atferd enn andre (2000:9-10). Imidlertid er et problem med denne tankerekken at det kan være uklarhet i forholdet mellom årsak og virkning. Isdal hevder i sin bok at et offer for vold vil oppleve volden som sterkere, mer skremmende og voldsom enn den som utøver volden. Videre hevder han at den som utøver vold er drevet av sinne, en følelse som

avatar, mens et voldsoffer vil oppleve redsel. Dette er en følelse som øker i intensitet (2000:145).

Selv om slike teorier om fysisk vold ikke direkte vil la seg kunne overføre til situasjoner med krenkelser på nett, synes jeg at de er relevante teoretiske utgangspunkt å jobbe ut fra. Dette fordi elementene for eksempel om maktutøvelse, aggresjon og hevn i høyeste grad ser ut til å være tilstede i mange tilfeller der noen har opplevd å bli krenket på Internett.

Trolling?

Krenkelser på nett kan skille seg fra krenkelser i det vanlige, analoge liv ved at de kan fremstå relativt uprovosert, og uten at den som krenker tilsynelatende får utløp for aggresjon gjennom handlingen, nærmest som en slags form for blind og umotivert vold mot uskyldige og tilfeldige offer på nett. Trolling lar seg dermed ikke direkte forklare gjennom teorier om mobbing og vold.

"Trolling" på Internett er et fenomen som man stadig kan se mer og mer. Trollingen kan være av forskjellige karakter, den kan være en enkelt formulert setning publisert som en artikkelkommentar kun for å provosere, eller det kan være en del av en "større plan" om å ramme noen eller noen bestemte. I en artikkel i VGpluss, VG Netts produkt spesielt rettet mot iPad og iPhone, intervjueres Børre Bjerstad, en mann som kommenterer artikler på Internett i en svært uhøflig, direkte og personangripende tone. Selv forklarer han at dette delvis er for å fremprovosere en reaksjon, motivert av hans egen leting etter underholdning, men sier samtidig også at "Men er folka voksne og stikker huet fram, tenker jeg at de tåler det og fortjener det" (Tangvald-Pedersen, 2011). I en annen artikkel om fenomenet hevdes det at: *"One example might be a teenager who finds a Jewish message board and posts, 'The holocaust never happened.' The teen may not know or care one way or the other—he just wants a reaction. He wants to piss people off. He is a troll"* (David, 2009). The free on-line Dictionary of Computing definerer "troll" som:

An electronic mail message, Usenet posting or other (electronic) communication which is intentionally incorrect, but not overtly controversial (compare flame bait), or the act of sending such a message. Trolling aims to elicit an emotional

reaction from those with a hair-trigger on the reply key. A really subtle troll makes some people lose their minds. (Free Online Dictionary, 1994)

Jaron Lanier, en amerikansk vitenskapsmann som omtales både som en av nettets pionerer og "internettguru", er blant de som har observert fenomenet med trolling og "drive by-anonymitet". Han mener dette gir grunn til bekymring over den digitale utviklingen. Lanier hevder blant annet at vi opphører å være oss selv når vi uttrykker oss på nettet, at flokkmentalitet og nettverk blir viktigere enn menneskene som er i dem, og følgelig at dette er til skade for menneskeheten (Lund, 2012).

Det finnes lite omfattende eller konkret litteratur eller forskning når det gjelder det folk som troller eller de som trollet på Internett. Likevel er dette et interessant fenomen å sette i sammenheng med krenkelser på nett.

2.4 Om Internett som kontekst

danah boyd hevder at det er fire vesentlige elementer som skiller kommunikasjon som foregår på Internett fra annen kommunikasjon (boyd, 2007:9). Jeg vil blant annet med utgangspunkt i disse forsøke å illustrere hvordan dette kan være utfordrende i et personvernperspektiv.

boyd hevder at det for første foreligger en mulighet for at kommunikasjon på Internett består og blir lagret (*Persistence*). Dette i motsetning til vanlig muntlig kommunikasjon som er forbigående, mens kommunikasjon over nettet i en eller annen forstand blir lagret, og kan dermed gjenopptas ved en senere anledning. Tilfellet Lena Linge i denne oppgavens innledning er et godt eksempel på hvordan dette kan slå uheldig ut. I motsetning til tidligere hvor man kunne være i stand til å rømme eller flykte fra sitt eget rykte eller omdømme, for å så "starte på nytt" i for eksempel en annen by, er det ikke lenger like lett når et enkelt googlesøk kan gi nytt liv til det man valgte å forsøke å rømme fra. Solove har observert dette og gjør et poeng av at: "Ironically, the global village leads us toward a future that revives art of the past – life in the small village of several centuries ago" (2007:33) og hevder videre at den nye globale landsbyen kan være enda mer problematisk ved at man

her som regel kun vil få servert bruddstykker av en historie, mens man i de tradisjonelle landsbyene i større grad ville kunne se helheten.

boyds neste element er søkbarhet (*searchability*). Her pekes det mot at tekstuell kommunikasjon over nettet og digital identitet blir gjort søkbar på Internett. For eksempel kan man gjøre nettsøk etter personer med lignende holdninger og synspunkter som en selv. Denne dimensjonen ved nettet trenger i utgangspunktet selvsagt ikke å være negativ. Det er nettets søkbarhet og indeksering som gjør at man er i stand til å finne likesinnede eller til og med partnere på nett, i for eksempel nettsamfunn og dating-nettsteder. Denne søkbarheten gjør på den annen side også at man kan bli koblet til utsagn eller uttrykk man skulle vært foruten, eller som ikke til og med ikke har rot i virkeligheten. I A-magasinet 24. Mars 2012 hevder for eksempel en nettbruker som har vært administrator på Wikipedia at hans navn ved googlesøk blir koblet opp med utsagn om at han er "høyreekstrem nazist" og "massemorder". Dette fordi han nektet å godta påstander om at George W. Bush var den ansvarlige bak terrorangrepene 11. September 2001 (Kluge, 2012:20).

Det tredje elementet i følge boyd er reproduserbarhet (*replicability*). Digitale uttrykksformer på nett kan kopieres og publiseres nytt. Dette betyr at for eksempel kunnskap, nyheter, eller underholdning raskt kan spre seg. Samtidig kan også noe som aldri var ment for et større publikum risikere å bli spredd på nett, helt andre steder enn det som var ment i utgangspunktet. Videre kan det også bli vanskelig, om ikke umulig, å skille originalen fra kopien. Hvordan bilde- eller video- materiell av mennesker i intim aktivitet som var aldri ment for allmennheten kan spre seg på nett som ild i tørt gress er eksempler på dette. Uttrykket kan også forandres, justeres eller manipuleres. I 2006 ble for eksempel daværende kulturminister Trond Giske et offer for dette da en e-post med manipulererte, ufordelaktige bilder av han spredde seg på Internett²⁰.

Det siste elementet som skiller internettkommunikasjon fra annen kommunikasjon er i synligheten for publikum (*Invisible audiences*). Der man i dagliglivet med muntlig

²⁰ Se Giske hengt ut i epost Manipulerte bilder spredd blant kjendiser [online] <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=124051> [20.03.12].

kommunikasjon har en omtrentlig oversikt over sitt publikum frafaller denne dimensjonen ved kommunikasjon over nettet. Man vil ha liten kontroll over hvor mange som leser eller oppfatter ditt uttrykk på nett. Det finnes muligheter for å begrense innsynet til noe av det man uttrykker på nett, som for eksempel profilinnstillinger på Facebook, adgangskontroll på diskusjonsforum og lignende. Dette kan likevel ikke anses som noen fullverdig sikkerhet, fordi man ikke vil kunne være sikker på at publikumet man tror sitter bak skjermen og mottar ditt uttrykk er de man tror det er. I tillegg kan også de som har tilgang til materialet eller uttrykket, ofte med enkle midler, spre det til andre som ikke var ment tilgang.

Tilfellet "dog pop girl"²¹ er et eksempel på en hendelse som har alle av boyds elementer i seg. En jente på en t-bane i Asia blir avbildet da hun nekter å rydde opp etter at hennes hun har gjort fra seg på tog-gulvet. Bildet blir publisert på en blogg, med beskrivelse av situasjonen. Bildet sprer seg raskt, og det stadige større og rasende publikummet fordømmer oppførselen og lynsjestemningen er et faktum. Kvinnen blir videre identifisert og full kontaktinformasjon blir lagt ut på nettet og trusler blir rettet mot henne.

Selv om eksempelet viser hvor ekstremt ting kan utvikle seg når noe tar steget ut på nettet, er det ikke en klar unison enighet om at en slik "straff" er ufortjent hard og brutal for en slik handling. En av de som observerte saksforløpet kommenterte det hele slik:

Every once in a while, it's good for someone who is an ass to be shown as an ass. Whether to a small group or a large crowd. She needs to learn to be accountable, whether in front of 5 people or 5,000,000 people. It's really all the same. Manners are manners.(Solove, 2007:7)

Det at det er mulig å oppleve å få en slik moderne internettmob etter seg kan indikere at klassiske teorier om gruppementalitet, anonymitet, bystander-effekt og makt også er tilstede, om ikke til om med tilstede i en forsterket grad i en internettkontekst.

²¹ *Subway Fracas Escalates Into Test Of the Internet's Power to Shame* [online]
<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/07/06/AR2005070601953.html>
[20.03.12].

Studier av hvordan diskusjons- og debattkulturen på Internett skiller seg fra andre arenaer kan gi interessante observasjoner om kontekstuelle forskjeller.

Winsvold og Skogerbø mener at mulighet for anonymitet i nettdebatt kontra den tradisjonelle debatten gjør at diskusjonen fremstår som mer brutal og uregjerlig, men forsvarer likevel nettdebatten og mener at den har fått et ufortjent dårlig rykte (2008:58).

En annen viktig endring når det gjelder Internetts tilstedeværelse i samfunnet er den stadige større utbredelsen av enheter som smarttelefoner, bærbare maskiner eller andre enheter med internett-tilkobling, for eksempel fjernsyn. Andelen av personer med tilgang til for eksempel smarttelefoner og forskjellige former for nettbrett er økende (TNS Gallup, 2012c), og Google hevder at allerede i 2013 vil andelen søk som blir gjort via mobile enheter være tilsvarende antall søk som blir gjort fra bærbare og stasjonære maskiner (Børringbo, 2011).

Internett har også påvirket hvordan mennesker kommuniserer. Internettbaserte tjenester som for eksempel lynmeldinger, sosiale nettverk, chatrooms, diskusjonsforum og kommentarfelt har ført til at kommunikasjon kan formidles på flere måter enn tidligere, men som tidligere nevnt kan man spørre om denne kommunikasjonen vil ha den samme kvaliteten som de mer tradisjonelle kommunikasjonsformene og om hvorvidt de erstatter eller supplerer disse.

Den økte tilgang til verdensveven har også gjort at medier føles nærmere enn før. Veien til medierte inntrykk via Internett som for eksempel nyheter, underholdning, offentlig informasjon eller reklame har aldri vært kortere. Internett er ikke lenger et stuefenomen, men snarere å regne som noe som en del av de naturlige omgivelsene som følger oss i hverdagen.

2.5 Om å få sin ære krenket

Dersom du ønsker å skade noen ved å ødelegge ryktet deres, er det veldig enkelt i dag. Det er ikke så mye arbeid som skal til. (Kongerud, 2011:9)

I følge bokmålsordboka har ordet "ære" sin opprinnelse fra det norrøne *æra*, og forklares som synonymer for blant annet *anseelse*, *berømmelse*, *beundring* og *verdighet* (Wangensteen, 2005:1204).

Professor Hilde Wikan ved Universitetet i Oslo hevder i sin bok at "Ære er et begrep som i alle samfunn er forbundet med noe positivt. Ære handler om verdi i egne og andres øyne, om selvrespekt og sosial respekt" (2008:9). Videre gjør hun rede for hvordan både begrepets betydning og omfang har variert gjennom tidene, samt at det i dag varierer fra kultur til kultur (2008:14). Hva man kan foreta seg, og hvilke midler man kan benytte seg av for å gjenopprette en eventuelt tapt eller skadet ære er også noe som er kulturavhengig (Wikan, 2008:15-16).

Tross dette forsøket på å definere begrepet er det verdt å merke seg at Wikan omtaler begrepet som: " ... et av de vanskeligste sosiale begrepene å få tak på". (2008:19) og at Professor i historie Erling Sandmo mener at "Æresbegrepet er tømt for innhold og satt på museum" (Kluge, 2012:15).

Videre hevder han at dagens skandinaviske samfunn er i en særstilling når det kommer til mangel på ære. Dette fordi vi har utviklet oss i en retning der vi har fått flere rettigheter, og at man da ikke lenger i like stor grad trenger å kjempe for å ivareta sin ære som tidligere (2012:14).

Andre hevder på den annen side at det ikke er på grunn av at begrepet har mistet sin betydning at man ikke lenger trenger å verne om sin ære. Det handler kanskje heller om at forholdene i dag gjør at man ikke lenger er i stand til å forsvare eller verne den på samme måte som før. Det hevdes at en grunnlovsendring fra 2004 blant annet symboliserer et paradigmeskift der rettigheten ytringsfrihet ble ytterligere styrket på bekostning av personvernet (2012:17).

Ære kan likevel fortsatt forstås som noe verdifullt man ønsker å inneha, og noe som det vil bli opplevet som negativt og belastende å bli fratatt.

Om ære og dagens samfunn hevder Wikan blant annet:

Æren ligger ikke i gjerningen eller handlingen, i fakta eller i realitetene, men i det *bildet* av saken som formidles i offentligheten. Ryktespredning, renommé og

offentlig omtale er ærens gestaltere. I dagens medieverden kan noen tape sin ære aldeles uforskyldt. Ryktespredning kan skje aldeles uavhengig av sannhetsgehalt. Media kan bli en slags overdommer, og mennesker kan føle seg avkledd og gjort til skamme for en bred opinion.(2008:17)

Ære er dermed ikke noe som kun betyr hvilket syn man har om en selv, men er sterkt knyttet til andres oppfattelse av oss og våre handlinger, og hvordan det vurderes av de rundt oss, altså vårt omdømme. Internett kan forstås som et medium i den kontekst Wikan her beskriver med sine muligheter for å publisere, både offentlig, anonymt eller "under falskt flagg". I tillegg er Internett et medium med en stor, potensiell spredningsrate. Dette gjør at rykter kan reise raskere enn en selv, uavhengig av sannhetsgrad.

Selv om et angrep rettet mot en annen persons ære via Internett ikke innebærer et fysisk angrep på et legeme, kan et slikt angrep likevel oppleves som smertefullt. En kvinne på 17 år beskriver:

"People feel more vulnerable online than they would elsewhere. Bullying online is really bad because it is mental bullying which is sometimes worse than physical bullying, and can cause people to do stupid things. It makes me angry ...". (Hinduja og Patchin, 2008:150)

Den norske fotballpersonligheten Stig Inge Bjørnebye som selv har opplevd ubehageligheter på nett, har argument for et lignende syn, og ment at liv kan gå tapt som resultat av sjikane på nett (Nyman, 2007).

I et juridisk perspektiv er det straffelovens § 246 og 247 som gir oss vern av æresfølelse og omdømme. I § 246 heter det at "den som ved ord eller handling krenker en annens æresfølelse eller som medvirker dertil, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder" (Straffeloven, 1902a). Lovens neste paragraf har lignende ordlyd, men har en ytterligere presisering: "Er ærekrenkelsen forøvet i trykt skrift eller i kringkastingssending eller ellers under særdeles skjerpende omstendigheter, kan fengsel inntil 2 år anvendes" (Straffeloven, 1902b). Denne siste presiseringen betyr at ærekrenkelser som blir fremsatt via et tradisjonelt medium,

men også Internett (Utdanningsforbundet, 2008) kan gi større straff enn angrep på en persons ære og omdømme i andre omgivelser.

I januar 2012 var dommen klar i en sak i det norske rettssystemet der Mona Høiness gikk til sak mot Hegnar Media for ærekrenkelse og krav om erstatning etter det hun oppfattet som brudd på straffelovens § 246 og 247. Det angivelige ærekrenkende materialet var tre innlegg med påstander om Høiness som var av seksuell karakter. Dette var skrevet av anonyme skribenter på Hegnar Onlines debattsider på Internett. Selv om PFU har konkludert med at innleggene var i strid med god presseskikk, fikk ikke Høiness medhold i tingretten, og Hegnar Media ble frikjent (Tangvald-Pedersen, 2011).

Selv om dommen ble anket og per 9. Mars ikke er blitt behandlet på nytt, kan den foreløpige dommen gi indikasjoner om flere interessante aspekter, deriblant hvilken verdi en persons ære har i juridisk sammenheng. Saken kan belyse hvordan man med lov i hånd kan verne om egen ære, og hvilke muligheter man har for å få oppreisning ved ærekrenkelse. Saken belyser også styrkeforholdet mellom ytringsfrihet og ærekrenkelser.

Det er også verdt å merke seg at dette tilfellet kan indikere at pressens egne etiske råd og dømmende makt selv har en lavere terskel for det de anser som krenkende av en persons ære, enn den statlige dømmende makt.

Det bør legges til at straffelovens paragrafer som omhandler ærekrenkelser høyst sannsynlig vil bli tatt ut av loven i løpet av 2012. Det samme gjelder muligheten for mortifikasjon, det å få en rettslig erklæring på at det injurierende utsagnet er "dødt og maktesløst (Kluge, 2012:17).

Dette betyr ikke at ærekrenkelser vil være å regne som lovlig, som enkelte medieoppslag antyder²².

²²Se for eksempel *Ærekrenkelse blir lovlig* [online]
<http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/aerekrenkelse-blir-lovlig-2460810.html> [15.04.12].

Endringen ligger i at sanksjonsmulighetene går fra å være strafferettslig til sivilrettslig. Man vil altså ved en ærekrenkelse kunne få erstatning gjennom sivil søksmål.

Straffelovsreformen er resultat av høringsrunder der partene som uttalte seg ikke var samstemte om paragrafene om ærekrenkelser skulle bestå eller tre ut. Regjeringen, justisdepartementet og blant annet datatilsynet ønsket at ærekrenkelser fortsatt skulle rammes av straffeloven. På motsatt side stod blant annet redaktørforeningen, advokatforeningen og riksadvokaten. Daværende justisminister Knut Storberget hevdet at menneskerettighetskonvensjoner Norge er bundet av, samt at Norsk rettspraksis har vært på kollisjonskurs med avgjørelser i den europeiske menneskerettighetsdomstolen har hatt betydning for straffelovsreformen og den juridiske kursendring den medfører (Gjerde, 2008).

2.6 Om lovregulering av ytringer og uttrykk på nett

Alle samfunn har sosiale regler og normer som borgerne i en eller annen forstand forholder seg til. Ved et brudd på samfunnets uskrevne normer eller regler vil man oppleve sosiale reaksjoner. Rettsregler skiller seg fra disse ved at de kan gis rettslig binding og gjennomføres med tvang. Et eksempel på tvang kan være fengselsstraff. En slik reaksjon vil kunne fungere som både straff for den som er dømt, samtidig som reaksjonen beskytter den øvrige befolkningen mot den som gjorde det ulovlige, samt at det vil ha en allmennpreventiv signaleffekt.

Man kan forstå loven og rettsreglene som nedskrevne, bestemte vurderinger av rett og galt, etiske og moralske grenser for folket. Straffelovens bestemmelser om drap kan for eksempel illustrere hvordan etiske regler har blitt rettsregler.

I likhet med annen utvikling i samfunnet, vil oppfattelsen av hva som er sosial akseptabelt og uakseptabelt være i en kontinuerlig endringsprosess. Noen av rettsreglene tar hensyn til slik endring. For eksempel heter det i markedsføringsloven

at det ikke er lov å handle i strid med "god forretningsskikk"²³, og oppfattelsen av hva begrepet skal forstås som kan variere i tid og rom.

Lovene og rettsreglene kan også endre seg. De kan skrives om, aspekt kan legges til, fjernes, utvides eller innskrenkes, alt for best mulig å kunne tilpasses sin tid og samfunn.

Samfunnet generelt, teknologi og mentalitet vil også alltid være i en slik kontinuerlig endringsprosess, men lovverket vil ikke nødvendigvis endre seg simultant med dette eller i samme tempo. Dette fordi det å endre eller opprette en rettsregel krever mange og grundige forberedelser, og kan derfor ofte være en lang og komplisert prosess. Dermed kan det være forståelig dersom noen hevder at "lovverket ikke henger med i tiden" eller kommer med lignende betraktninger om utdaterte lover og regler.

Ytringsfrihet

I likhet med retten til privatliv er også mening- og ytringsfrihet i Norge sikret gjennom menneskerettighetsloven²⁴ som inkorporerer menneskerettighetskonvensjonen og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter i det norske lovverket. Ytringsfriheten er også sikret gjennom grunnlovens § 100²⁵ som etter siste endring i 2006 begynner med: "Ytringsfrihed bør finde Sted ... ". Senere i den samme paragraf følger noen presiseringer av forhold som begrenser ytringsfriheten. Blant annet har staten lov til å sensurere for å beskytte barn og unge, og lov til å sensurere i de tilfeller der staten har mulighet for å stoppe ytringer mot staten selv.

Av menneskerettighetskonvensjonens artikkel nummer 10, første ledd, kommer det fram at individer i utgangspunktet har rett til å ytre, mene og motta informasjon om hva man vil, uten offentlige inngrep. Mens det i det neste leddet i den samme artikkelen heter at:

²³ § 25 [online] <http://www.lovdata.no/all/hl-20090109-002.html#25> [01.04.12].

²⁴ *Menneskerettsloven* [online] <http://www.lovdata.no/all/hl-19990521-030.html#1> [09.12.11].

²⁵ § 100 [online] <http://www.lovdata.no/all/hl-18140517-000.html#100> [01.04.12].

Fordi utøvelsen av disse friheter medfører plikter og ansvar, kan den bli undergitt slike formregler, vilkår, innskrenkninger eller straffer som er foreskrevet ved lov og som er nødvendige i et demokratisk samfunn av hensyn til ... for å beskytte helse eller moral, for å verne andres omdømme eller rettigheter ... (Menneskerettsloven, 1999b)

Ytringsfriheten er derfor ikke som absolutt å regne, og må settes opp mot andre hensyn og rettigheter når man skal vurdere om en ytring er innenfor eller utenfor lovverkets grenser. Herunder blant annet de lover og regler som omhandler vern av ære, privatliv og personvern.

Som tidligere nevnt har Professor Dr. Juris Jon Bing slått fast at dataoverføringer på nett er som en ytring å regne (Bing, 2008:22-27), og vil dermed bli vurdert på samme måte som andre ytringer etter lovverket.

Redaktøransvaret

Redaktøransvaret er den lovregelen som gjør at redaktøren kan gjøres strafferettslig ansvarlig for de ytringer som finner sted i det medium hvor han eller hun fungerer som redaktør.

Redaktøransvaret kommer fram av Straffeloven. I § 431 heter det at redaktøren er den som har ansvaret for det som blir publisert i "blad eller tidsskrift"²⁶. I § 436 heter det at "Ved redaktør av et blad eller tidsskrift forstås i dette kapitel den som treffer avgjørelse om skriftets innhold eller om en del av dette, enten han betegnes som redaktør eller som utgiver eller på annen måte"²⁷. Et naturlig spørsmål som reiser seg etter å ha lest dette er om redaktøransvaret også gjelder for ytringer på Internett.

Advokat Aksel Kaysel påpeker at loven er fra en tid der Internett ikke fantes og at det vil være uproblematisk å tolke teksten som en analogi som også gjelder for dagens nettaviser og lignende (Kayser, 2005). Bing hevder blant annet at noen nettbaserte tjenester må kunne regnes som "blad eller tidsskrift" og er underlagt et redaktøransvar, men skriver at skjønnet må utvises når man skal gjøre denne vurderingen (2008:112-136). Hannemyr hevder at redaktøransvaret på nett er et

²⁶ § 431 [online] <http://www.lovdata.no/all/hl-19020522-010.html#431> [25.03.12].

²⁷ § 436 [online] <http://www.lovdata.no/all/hl-19020522-010.html#436> [20.03.12].

”uklart område”, og viser til at det finnes liten rettspraksis omkring redaktøransvaret for nettbaserte medier (2009:164).

I utredningen ”Ytringsfrihet i og ansvar i en ny mediehverdag” foreslår medieansvarsutvalget flere endringer for redaktøransvaret. De hevder at ordlyden i lovteksten er uheldig fordi det ikke er tilpasset dagens situasjon der det finnes et mer uklart bilde over hva som kan omtales som medium. Videre ønsket flertallet i utvalget å fjerne redaktørens strafferettslige ansvar og heller falle tilbake på prinsippet om at det er den som ytrer som er ansvarlig, mens mindretallet i utvalget ønsket å gjøre redaktørens ansvar større der ulovlige ytringer finner sted (Regjeringen.no, 2011).

Et problematisk aspekt med redaktøransvar i en internettkontekst vil være at det ikke alltid vil komme tydelig frem på et nettsted hvem som er redaktør og hvem som ytrer seg og dermed hvem som er ansvarlig.

Norsk journalistlag hevder for eksempel at redaktøransvaret ikke foreligger for små uavhengige blogger som det gjør for andre etablerte nyhetsformidlere på nett (Nettvett.no).

Tross uklarhet og uenighet om hvorvidt redaktøransvaret gjelder for ytringer framsatt på Internett, kan det virke som at ideen om at alle som ytrer seg på nett opptre som redaktører med det ansvar det innebærer, er en mentalitet noen ønsker å spre.

Dette fordi det å peke nettopp mot redaktøransvaret kan virke og bli brukt som et middel for å spre bevissthet blant unge personer om ansvar ved publisering på nett. Førsteamanuensis ved Institutt for medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo, Anders Fagerjord har for eksempel uttalt at:

... generelt så ser vi at det er mange ungdommer som sier ting på nettet, legger ut ting som de ikke burde lagt ut. Sånn at her kreves det nok en ny bevissthet, fordi nå skal alle være redaktører og trenger kanskje alle noe av den vurderingen som før en liten yrkesgruppe har måtte tenke over.(Fagerjord, 2008).

Datatilsynets kampanje ”du bestemmer” bruker også en lignende retorikk om at man er sin egen redaktør og redaktøransvar når man ytrer seg på nettet i sitt materiell²⁸.

Problematikken omkring redaktøransvar på Internett kan brytes ned til spørsmål om ansvar. Hvem er den ansvarlige for ytringen? Den som ytret, eller den som la til rette for at ytringen kunne finne sted?

Det kan selvsagt argumenteres for at begge parter har et ansvar. At den som ytrer noe har et ansvar for at innholdet er innenfor lovverket vil for de fleste være åpenbart. Samtidig kan man stille seg spørsmålet om de som legger til rette for at ulovlige ytringer finner sted, og til og med gjør at de får bestå ved ikke å fjerne de, blir ikke også disse å regne som ansvarlige? I de tilfeller der man tillater anonyme ytringer vil det kanskje kunne være enda mer rimelig at formidleren bærer en del av ansvaret?

På den annen side, vil det være rimelig å kreve at de som legger til rette for andres ytringer skal forhåndskontrollere alt som ytres, eller at alt skal kunne slettes fortløpende?

Rettspraksis

Den som rettsstridig ved ord eller handling krenker en annens æresfølelse eller som medvirker dertil, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder.(Straffeloven, 1902a)

Jeg vil i denne delen vise til hvordan et utvalg relevante saker har blitt behandlet i domstolene. Dette for å forsøke å illustrere hvordan de tidligere nevnte lover tolkes, og hvordan de forskjellige hensynene vurderes når de settes opp mot hverandre.

I likhet med i saken mellom Mona Høiness og Hegnar Media, der domstolen vurderte ytringen som ikke-ærekrenkende, vurderte Oslo tingrett at Carl I. Hagens uttalelse i intervjuet med TV2 om Mullah Krekar var en ”geriljaleder og terrorist” ei heller kunne anses som ærekrenkende, og ble vurdert som innen for ytringsfrihetens rammer (Nilsen, 2004). I en annen sak ble journalisten Gerhard Helskog trukket for retten anklaget for ærekrenkelser av politikerens Jan Simonsen som også krevde at

²⁸ *Din egen redaktør* [online] <http://www.dubestemmer.no/Din+egen+redakt%C3%B8r.9UFRjIYs.ips> [30.03.2012].

uttalelsene måtte mortifiseres. Sakens kjerne var at Helskog gjentatte ganger i forskjellige medier hadde omtalt Simonsen som en "løgner". Domstolene var i tvil om sin avgjørelse, men falt også her ned på hensynet til ytringsfriheten måtte vurderes høyere enn enkeltmenneskes vern av omdømme, og Helskog ble frikjent (Mæland, 2004).

Blant de mer kjente saker der vi har domfellelse for ærekrenkelser finner vi saken mellom Øystein Stray Spetalen og Dagbladet (Moe, 2008), og Erik Schjenken og Dagbladet (bt.no, 2011). Dagbladet ble i denne saken dømt for å ha ærekrenket etter ikke å ha dekning for å kunne omtale de overnevnte som "amok" og "rasist", og at dette ikke falt innenfor grunnloven eller den europeiske menneskerettskonvensjonens definisjon av ytringsfrihet.

De overnevnte saker viser at det finnes tilfeller der personers vern av omdømme og ære veies tyngre enn ytringsfriheten. Sakene viser på den annen side at ytringsfriheten vil kunne veie tyngre enn vern av ære og omdømme i mange saker. At så mange som fem av seks som går til retten med en sak om ærekrenkelse ikke vinner frem, underbygger også en slik oppfatning om ytringsfrihetens suverenitet ovenfor vern av ære og omdømme (Kluge, 2012:14).

Holdningen om at hensynet til ytringsfriheten må veie tyngst virker ikke å være like toneangivende i saker der det ikke er æren eller omdømmet som er angrepet, men i saker hvor privatlivet og personvernet som er krenket. Samtidig kan man legge merke til at det er vanskelig å finne noen klar grense for hva som er en krenkelse av en persons ære eller omdømme og hva som er krenkende en annen persons privatliv eller personvern. En offentliggjøring av private forhold vil for eksempel lett forstås å kunne oppfattes som både krenkende av sitt eget privatliv og samtidig et angrep på æren og omdømmet.

En gjennomgang av relevante dommer som det lenkes til hos slettmeg.no²⁹ kan indikere at det foreligger en større og strengere praksis i domstolene der det

²⁹ *Relevante dommer/avgjørelser* [online] <http://www.slettmeg.no/609-Relevante-dommer-avgjorelser> [15.12.11].

foreligger ytringer på nett som kan oppfattes å krenke personvern og privatlivets fred, enn i saker som omhandler ærekrenkelser. Dette kan bety, som tidligere hevdet, at man har hatt en utvikling der rettighetene som ytringsfrihet, retten til privatliv og personvern nå blir vurdert som viktigere og mer verdifullt enn ære. Da ære er mer abstrakt og et mindre konkret begrep som er vanskeligere å forholde seg til enn de mer konkrete begrepene som ytringsfrihet, privatliv og personvern.

Internettpoliti og digitalt borgervern?

Samtidig som Internett har gjort at inngangsterskelen for å delta i samfunnsdebatten lavere enn tidligere, har jeg tidligere i oppgaven vist til eksempel hvor Internett kan ha lagt til rette for at en aggressiv flokkmentalitet, en nærmest digital mobb kan utvikle og spre seg.

Solove nevner først de positive sidene ved slike moderne borgervern ved at det kan medføre at for eksempel kritikkverdige og urettferdige forhold i samfunnet blir belyst mer enn tidligere, kriminelle og ettersøkte kan raskere identifisert og pågripes³⁰. Solove påpeker imidlertid at det er en del forutsetninger som må være tilstede for at det skal fungere slik i praksis. For det første må det være anklagene være korrekte og ha sannhetsgehalt, noe man sjelden vil kunne være sikker på og noe man kan betvile om hvorvidt den gjengse nettbruker gir noen særlig gjennomtenkning.

Senere kommer samme forfatter med et sentralt poeng om hva som skiller et slikt folkeskapt internettpoliti fra politi og myndigheter i tradisjonell forstand: internettpolitiet går ikke bare til angrep på de som bryter lovene, men også på de som bryter normene. (Solove, 2007:78-85). Med et Internett som ikke kjenner geografiske begrensinger kan dette bety at reaksjonen for brudd på samfunnets normer nå kan oppleves som mye mer massive, og direkte, og dermed ramme "gjerningspersonen" hardere.

³⁰ Se for eksempel: *Henges ut på Facebook* [online]
<http://www.nettavisen.no/nyheter/article3265012.ece> [23.04.12].

Det finnes skrekkeksampler der det har gått så langt at folk som er blitt hengt ut på nett har endt opp med å ha behov for politibeskyttelse etter å ha fått hatske og rasende internettbrukere etter seg³¹. Det finnes egne nettsider som er dedikert for å henge ut intetanende personer. Dette kan for eksempel være folk som tipser dårlig på restauranter, eller blogger som baserer seg å legge ut bilder av kvinner på vei hjem til seg selv tidlig søndag morgen med hva dette kan tolkes som. Spørsmålet blir dermed om man med nettets inntog har utviklet en kultur der normbrudd av alle slag, både store og små, kan bli straffet med en digital offentlig gapestokk, og deretter hvilken rettferdighetsgrad det er i dette.

³¹ Se for eksempel: *Kastet katten «Lola» i søpla - jages av illsinte briter* [online] <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/artikkel.php?artid=10017871> [20.04.12].

3. Metode og materiale

3.1 Om metode og valg av metode For å kunne svare på en problemstilling eller forskningsspørsmål benytter man seg av en bestemt fremgangsmåte, et sett med verktøy, en metode. Hellevik benytter seg Auberts formulering når han skal definere begrepet:

En metode er en framgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme fram til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder. (2002:12)

Mine metodiske valg er basert på hvordan jeg best mulig skal kunne svare på min problemstilling, og setter rammer for hvordan jeg samler inn, behandler og senere analyserer mine data. Jeg vil først i denne delen introdusere og begrunne mitt metodevalg. Deretter følger en utdypende presentasjon av metoden og utvalget, og senere en vurdering av dette opp mot begrepene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.

Jeg har valgt å gjennomføre en kvantitativ spørreundersøkelse etterfulgt av en analyse av det innsamlede data. Det er flere årsaker til at jeg velger en slik kvantitativ tilnærming i mitt forsøk på å besvare min problemstilling.

For det første heter det i oppgavens problemstilling at jeg ønsker å måle omfang og beskrive en viss virkelighet. Førsteamanuensis ved Høgskolen i Agder, Dag Ingvar Jacobsen, skriver blant annet at: "Den kvantitative metoden er best egnet når vi ønsker å beskrive *hyppigheten* eller *omfanget* av et fenomen ... " (Jacobsen, 2005:134). Videre hevder han at man ved en kvantitativ tilnærming har mulighet til å generalisere fra utvalget til populasjonen med stor sikkerhet (2005:135).

For det andre har jeg gjennom min jobb i TNS Gallup vært så heldig at jeg har fått mulighet til å benytte meg av deres verktøy og ressurser i forbindelse med innsamling av materiale til denne oppgaven. Jeg fikk muligheten til å tilføye et sett spørsmål til en allerede eksisterende spørreundersøkelse som de gjennomførte blant sine respondenter. Senere fikk jeg utlevert materialet og respondentenes bakgrunnsdata.

Noen velger å benytte seg av en kombinasjon av forskjellige metodiske tilnærminger for at metodenes respektive styrker og svakheter skal kunne oppheve og utfylle hverandre. For min egen del ville en potensiell mulighet være å gjennomføre for eksempel en form for kvantitativ studie i tillegg til den kvantitative undersøkelsen. Studieleder ved Høgskolen i Oslo, Ann Kristin Larsen, hevder at en slik metodetriangulering kan gjøre at man får et mer nyansert og utdypende bilde av dataene, samt at det kan fungere som en slags kontroll av dataene fra det man forsker på (2007:27-28). Gentikow mener derimot at det samlede datamaterialet fort kan bli for stort og uoverkommelig for en enkelt forsker eller student og videre at man da kan ende opp med en overfladisk studie (Gentikow, 2005:35-36). For min egen del velger jeg å støtte meg til sistnevnte da jeg tror at de data fra den kvantitative innsamlingen vil kunne gi meg et godt nok utgangspunkt for å svare på mine problemstillinger, samt at et ytterligere metodisk opplegg i tillegg til dette ville ført til et uforholdsmessig stort datamateriale.

Ut ifra dette mener jeg dermed at en kvantitativ spørreundersøkelse vil være den mest velegnede metoden for denne oppgaven. Dette fordi det er forenelig med den type spørsmål problemstillingen innbefatter, men også fordi det vil være bedre for meg rent praktisk. Samtidig vil det sannsynligvis også gi meg høyere kvalitet i innsamlingen av data ved å gjennomføre det i samarbeid med TNS Gallup, enn det som ville vært tilfelle dersom jeg gjennomførte det alene. Dersom jeg hadde gjennomført innsamlingen på egen hånd ville jeg kanskje også endt opp med å måtte gjennomføre en ytterligere metodisk innsamling og analyse for å kompensere for et svakere og mindre utvalg i den kvantitative delen.

3.2 Om kvantitativ metode og medievitenskap

Medievitenskapen som disiplin har sitt utspring i tyske og amerikanske studier fra mellomkrigstiden av film og radioen, "massekommunikasjonen" og dets virkninger på samfunnet og publikum (Ytreberg, 2008:8). I Norge ble fagfeltet etablert etter å ha vokst fram gjennom et tverrfaglig samarbeid mellom forskere fra humanistiske og samfunnsvitenskapelige miljø (Østbye mfl., 2002:10-11), og de metoder man har latt

seg benytte av i medievitenskapelig forskning har vært påvirket av dette. I følge samme forfattere kan det samfunnsvitenskapelige forskningsmiljøet grovt sett sies å ha en kvantitativ tilnærming med numeriske framstillinger i sin forskning, mens det humanistiske forskningsmiljø tradisjonelt sett har hatt en mer kvalitativ innfallsvinkel (2002:269).

Waldahl hevder at hensikten bak opinionsmålinger som gjennomføres av byråer som TNS Gallups: "... er å innhente informasjon om kunnskaper, holdninger og væremåter i befolkningen, eller i et bestemt utsnitt av den" (2007:209). Ut fra en slik forståelse kan man fatte at slike kvantitative tilnærminger kan være nyttige verktøy for å få svar på spørsmål og problemstillinger, også de av medievitenskapelig art.

Denne oppgaven sikter mot å gjennomføre en spørreundersøkelse som har mange likhetstrekk med en opinionsundersøkelse som nevnt over, et elektronisk spørreskjema via Internett.

3.3 Elektronisk spørreundersøkelse gjennom TNS Gallup

Etter å ha beskrevet masteroppgaves tematikk og at jeg så for meg en kvantitativ tilnærming mot forskningsspørsmålet kom det fram at dette var noe TNS Gallup både ønsket og kunne hjelpe meg med å gjennomføre.

Siden jeg fikk denne hjelpen som "good will" fra min arbeidsgiver, uten noen form for motytelse, hadde det selvsagt noen begrensninger.

Jeg fikk ingen egen undersøkelse der respondenter ble kontaktet kun for å besvare spørreskjemaet jeg hadde utformet. "Mine" spørsmål ble derimot med som en del av en større undersøkelse som inneholdt spørsmål med lignende tema. Jeg kunne heller ikke stille et ubegrenset antall med spørsmål av hensyn til spørreskjemaets totale lengde. Jeg fikk imidlertid tillatelse til å ha med et sett med spørsmål som jeg hadde utformet som inneholdt filter, det vil si at spørreskjemaet endret seg ut ifra respondentenes tidligere svar³². Dermed ble "mine" respondenter spurt fra minimum 2 til maksimalt 10 spørsmål. Jeg stod selv for designet av spørreskjemaet,

³² [Se vedlegg 1.](#)

men jeg fikk både tips og innspill av ansatte i TNS Gallup som hadde erfaring med utforming av slike spørsmål.

TNS Gallup er en kommersiell bedrift og har økonomisk lønnsomhet som hovedmål for sin virksomhet. En slik økonomisk motivasjon hevder Østbye å kunne være problematisk, da det for forskere vil være vanskelig å benytte seg av materiale innsamlet av en slik aktør. Dette kan forklares med at et mål om profitt kan gå på bekostning av de gode metodiske og prinsipielle vurderinger som man som forsker uten økonomiske motiver ville gjort ved gjennomføring av slike undersøkelser (2002:132).

Jeg føler at en slik kritikk ikke rammer mitt opplegg for denne oppgaven. Dette fordi jeg selv stod for utformingen av min del av spørreundersøkelsen. Selv om TNS Gallupansatte kom med råd og innspill, ble jeg på ingen måte overkjørt og hadde uansett "det siste ordet". De innspill og kommentarer jeg fikk oppfatter jeg mer som gode metodiske refleksjoner og innspill, ikke som forsøk på "kommersialisering" av spørreskjemaet.

Jeg vil hevde at det å gjennomføre en slik spørreundersøkelse vil være et godt valg for min oppgave og dets tilhørende problemstilling av flere årsaker.

For det første gjør et slikt spørreskjema at det ikke trenger å være noen intervjuer tilstede når respondenten svarer. I tillegg til å være fordelaktig rent praktisk, betyr også dette at man vil minimere en eventuell intervjuereffekt som påvirker respondentens oppriktighet i svarene de oppgir. For det andre gjør denne intervjuformen at respondenten vil selv kunne bestemme når og hvor de vil la seg intervjuet. Dermed vil intervjuene foregå både når og hvor intervjuobjektene selv er komfortable med en slik setting, som igjen betyr at en potensielt validitetsreducerende kontrolleffekt vil bli mindre (Hellevik, 2002:362-363). I mitt tilfelle hvor undersøkelsens tematikk for noen av respondentenes kan tenkes å oppleves som sår og personlig kan det antas at respondentene vil være mer villig til å åpne seg og være oppriktige i sine svar i en slik webundersøkelse, enn hvis intervjuet

for eksempel hadde funnet sted i mer fremmede omgivelser med tilstedeværelse av intervjuer og/eller andre observatører.

En annen styrke med dette metodevalget er at i motsetning til tilsvarende kvantitative undersøkelser på papir som gjennomføres på et bestemt geografisk sted eller som gjennomføres ved at respondenter leverer sine svar per brev, vil dataene bli levert umiddelbart etter at intervjuet er avsluttet.

I tillegg til dette gjør bruken av et elektronisk spørreskjema at jeg potensielt vil ha mulighet til å nå svært mange respondenter uavhengig av geografi, og at materialet vil være enklere å håndtere enn det for eksempel kunne vært ved en lignende innsamling via papirskjema sendt via tradisjonell postgang.

At jeg selv har hatt en ønske om å kunne i størst mulig grad *generalisere* eventuelle funn gjort i denne oppgaven er også en av årsakene til mitt kvantitative metodevalg.

Spørreskjemaet ble strukturert slik at man hadde et innledende spørsmål der det ble forespurt hvorvidt respondenten hadde vært utsatt for noen form for krenkelse på nett. Spørsmålet var lagt opp til å besvares "ja" eller "nei", men siden begrepet er omfattende ble det lagt til en hjelpetekst i underkant av spørsmålet. I tillegg til dette ble det lagt opp et "vet ikke" alternativ. Dersom respondentene valgte dette alternativet kom det til et nytt spørsmål der det var en tydeligere beskrivelse og forklaring om hva som omfattes av begrepene, og deretter ble respondenten bedt om å ta stilling til spørsmålet på nytt. Undersøkelsen var lagt opp slik at de respondenter som ikke hadde vært utsatt for noen form for krenkelse på nett ikke ble stilt en rekke oppfølgingsspørsmål omkring krenkelser på nett de angivelig hadde opplevd. Disse respondentene ble filtrert rett til det siste spørsmålet der det ble spurt om hvorvidt respondentene noen gang hadde publisert noen form for krenkende materiale av andre på Internett.

De av respondentene som oppga at de hadde opplevd å bli krenket på Internett fikk en rekke oppfølgingsspørsmål. Først ble de bedt om de kunne anslå numerisk om hvor mange ganger de hadde opplevd krenkelser. Etter dette ble det stilt et spørsmål om hvilken eller hvilke slags internettkontekst hendelsen eller hendelsene hadde

funnet sted. Senere ble det spurt om hvilken form eller karakter det krenkende materialet hadde. Om det for eksempel var snakk om et publisert bilde, forfalskning av profil, trussel eller annet, og om krenkelsen kunne karakteriseres som å være av for eksempel seksuell, truende, eller rasistisk art. Videre kom det et spørsmål om respondenten viste hvem som stod bak krenkelsen, og eventuelt hvilken relasjon de hadde til personen. Etter dette ble det stilt et nytt spørsmål der det ble spurt om de forsøkte å fjerne materialet, og hvordan de da eventuelt hadde gått frem. Dette ble etterfulgt av et spørsmål om hvorvidt materialet ble fjernet eller om det fortsatt var tilgjengelig. Det nest siste spørsmålet var om personen som publiserte det krenkende materialet på nett hadde fått noen form for reaksjon, for eksempel dom eller utestengelse. Helt til slutt ble alle respondentene spurt om de selv noen gang har publisert krenkende materiale av andre på internett.

Selv om undersøkelsen som tidligere nevnt er av kvantitativ art, inneholder den kvalitative elementer. Dette fordi alternativene er presentert som tekst, men også fordi respondentene blir bedt om å svare med egne, beskrivende ord fremfor tall der hvor dette var mest passende og hensiktsmessig ved tilfeller der undersøkelsens opprinnelige alternativer kom til kort.

3.4 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet

Reliabilitet er et begrep som er sterkt knyttet opp til vurderingen av kvaliteten på undersøkelser. Reliabilitet "... betyr pålitelighet og *gjelder kvaliteten i innsamlingen, bearbeidningen og analysen av data*" (Østbye mfl., 2002:40). Dersom forskere gjennomfører samme måling med samme instrumenter gjentatte ganger og får samme eller tilnærmet samme resultat vil man kunne si at undersøkelsen innehar en høy reliabilitet. Reliabilitetsbegrepet sier dermed noe om hvordan målingene som kommer til uttrykk i data er innsamlet og sikter til nøyaktigheten i disse.

Mitt måleverktøy er det elektroniske spørreskjemaet, og utformingen av dette var gjort på bakgrunn av flere valg for å sikre størst mulig reliabilitet.

Spørsmålsformuleringene som ble brukt skulle være så enkle, men samtidig presise som mulig, og dermed legge til rette for minst mulig målefeil ved at respondentene i størst mulig grad tolket spørsmålene og alternativene likt.

Hovedtyngden av svarene i undersøkelsen ble avgitt i de allerede forhåndsdefinerte alternativene. Kun det første og siste spørsmålet inneholder bare gjensidig utelukkende alternativer. Dersom undersøkelsen hadde vært lagt opp med flere spørsmål med gjensidige utlukkende alternativer ville vært det enklere for meg å analysere. Da tematikken for undersøkelsen imidlertid kan være noe utydelig og respondentenes opplevelser omkring krenkelser på nett kan være omfattende og kompliserte vil det å lage så mange konkrete svaralternativer som intervjuobjektene potensielt kan tenkes å svare i dette tilfelle være svært vanskelig, om ikke umulig.

Løsningen jeg falt ned på var å lage de alternativer som jeg anså som mest aktuelle for respondentene å besvare, men også tillegge et alternativ som lød: "Annet, spesifiser". Her kunne respondentene selv skrive inn sitt svar tekstuert, dersom de ikke fant noe passende alternativ for deres opplevelse eller svar. Disse svarene ble kodet inn til passende kategorier ved behandling av materialet før analysen. Ved et tilfelle var også skjemaet lagt opp slik at respondentene skulle selv taste inn et tall som svar. I tillegg til dette hadde alle spørsmål en mulighet for å svare "Vet ikke". Dette for at respondentene ikke skulle bli "sittende fast" i et intervju dersom de ikke selv fant noe passende svar, eller ikke var i stand til selv å skrive inn et. Dette alternativet ble lagt opp slik at det ikke var mulig å svare det i kombinasjon med andre alternativer. Dermed er dette alternativet å anse som gjensidig utelukkende med de andre alternativene.

De av spørsmålene som åpenbart var av en slik art at respondentene kunne ha en svært varierende oppfattelse av dem ble det vedlagt en hjelpetekst, en utfyllende definisjon og eksempler. Dette gjelder for eksempel spørreskjemaets innledende spørsmål om personen som svarer har vært utsatt for en personlig krenkelse på Internett.

Undersøkelsen ble i hovedsak besvart ved å svare "ja", "nei" eller andre lukkede pre-kodede alternativer.

Skjemaet ble også utformet slik at man hadde mulighet til å svare flere alternativer der hvor dette var logisk. Dette fordi respondentene skulle kunne gi uttrykk for at de for eksempel hadde opplevd å bli krenket på et flertall plattformer på nett.

Det hevdes at kvantitative analyser generelt kan ha sin styrke når det gjelder å holde høy reliabilitet (Østbye mfl., 2002:40), og jeg er av den oppfatning at mitt opplegg med de ressurser jeg har tilgjengelig også innehar dette. Dette blant annet på grunn av den grundige utformingen av spørreskjemaet, innsamlingen av materialet, men også på grunn av kvaliteten på bearbeidingen og analysen av dataene som fulgte senere.

Validitet

Validitetsbegrepet er også sterkt knyttet til vurderingen av kvaliteten av en studie eller en analyse. I tillegg til å forstå validitet som de noe mer enkle begrep *gyldighet*, *bekreftbarhet* og *troverdighet*, vil jeg her benytte meg av Helleviks forståelse av begrepet: "Validiteten avhenger av hva som er målt, om dette er de egenskapene problemstillingen gjelder. Validiteten betegner altså datas *relevans* for problemstillingen i undersøkelsen" (2002:183). Den indre validiteten sier noe om hvorvidt man klarer å måle det man sikter etter, mens en undersøkelses ytre validitet viser til hvorvidt resultatene lar seg overføre eller generalisere. Hvorvidt mine data lar seg generalisere vil jeg drøfte senere.

For at denne oppgaven dermed skal inneha høyst mulig validitet, må jeg vurdere hvorvidt jeg klarer å stille spørsmål som er relevante for problemstillingen for å kunne belyse tematikken. Som en enkel test for å få en indikasjon om hvorvidt min undersøkelse er relevant for min problemstilling, valgte jeg i samråd med TNS Gallup å gå gjennom det foreløpige innsamlede materiale omtrent en uke ut i feltperioden. Dersom svarene her hadde store avvik fra en hypotetisk forestilling om hvordan svarene ville fordele seg, svarene ved lignende studier, eller stor andel "ubesvart/vet ikke"-svar, ville dette tydet på at man åpenbart ikke traff på det man forsøkte å finne

ut av. Testen viste at svarene plasserte seg noe avvikende fra det som var forventet, men ikke i en slik grad at det ble sett nødvendig justering av skjema, verken i spørsmålsformulering eller alternativer.

Waldahl hevder at et faglig korrekt utvalg med så lite som 1000 personer kan gi fullverdig kunnskap om hele populasjonen, uavhengig av populasjonens størrelse (Waldahl, 2007:210). Forutsatt at mitt utvalg har en korrekt sammensetning (en sammensetning som jeg vil beskrive nærmere i neste del), kan man si at det med sine 1287 respondenter vil kunne være av en slik størrelse som vil kunne si noe om omfanget av personlige krenkelser i Norge, som er nøkkelen i problemstillingen. Ut fra dette vil den kvantitative undersøkelsen dermed kunne sies å inneha gode forutsetninger for høy ekstern validitet.

3.5 Representativitet og generalisering

Som nevnt tidligere har en del av motivasjonen for denne oppgaven vært å kunne generalisere eventuelle funn ut fra et datamateriale. Med generalisering menes at man trekker en slutning fra det enkeltstående til det allmenne (Hellevik, 2002:466).

I tillegg til at et metodevalg er avhengig av hva man ønsker å finne ut av, er det selvfølgelig også et moment i vurderingen hvilke ressurser man som forsker har til rådighet. Dersom man for eksempel ved et stortingsvalg ønsker å predikere valgutfallet, sier det seg selv at det ville være best å spørre samtlige stemmeberettigede om hva de kommer til å stemme. Et slikt opplegg er det imidlertid ingen som vil ha mulighet til å kunne gjennomføre, da det vil ligge utenfor de vanlige økonomiske, praktiske og tidsmessige rammer. Istedenfor nøyer man seg med å gjennomføre en undersøkelse blant et utvalg av de stemmeberettigede, for senere å trekke slutninger om befolkningen ut ifra utvalgets svar.

Respondentene i min undersøkelse er en mengde personer som er blant et trukket utvalg fra TNS Gallups internettpanel medlemsbase³³ av omtrent 60 000 panellister (Glesnes, 2011:6). De personene som er medlemmer av dette internettpanelet er

³³ Velkommen til GallupPanelet! [online] <http://www.galluppanelet.no/> [17.01.12].

personer som har sagt seg villig til å være deltagere i panelet mot belønning etter å ha latt seg rekruttere til dette, enten per telefon eller web.

For min undersøkelses del har kun en utvalgt trukket gruppe av medlemmene fått en invitasjon per e-post om å svare på undersøkelsen, men i likhet med vanlige spørreundersøkelser står de selvsagt fritt til å avstå deltagelse. Dette betyr at man i mitt tilfelle, som i andre undersøkelser, ikke ender opp med å intervju alle i det totale utvalget, kun de som samtykker i å la seg intervju. Dermed har får man et frafall av potensielle respondenter.

Dessverre finnes det ikke nøyaktige tall for hvor mange som fikk invitasjon til å delta i spørreundersøkelsen som innehold min spørsmålsdel, men generelt for hele GallupPanelet gjennomfører 47 % av de inviterte undersøkelsene de blir invitert til. Ut fra dette kan vi anta at omtrentlige 2500 har vært invitert til å svare på undersøkelsen. Et slikt bortfall av respondenter er stort sammenlignet med andre metoder som for eksempel telefonintervju som hevdes i noen tilfeller å ha en svarprosent på hele 90-100 % (Jacobsen, 2005:263), men dette er et prosentanslag som jeg selv er svært skeptisk til. Dette fordi jeg selv etter å ha arbeidet som leder ved en avdeling for telefonintervjuing i en årrekke, aldri kan huske å ha opplevd et slikt lavt frafall.

Waldahl hevder at et respondentbortfall høyere enn 30 % vil føre til usikkerhet om undersøkelsens representativitet. Dette ved at enkelte grupper som kan være vanskeligere enn andre å få tak i, for eksempel unge menn som i mitt tilfelle, fort kan ende opp som underrepresentert i utvalget (2007:210-211). Frafall kan ha flere årsaker, i denne oppgavens tilfelle kan mangel på tid være en potensiell årsak, e-postinvitasjonen til undersøkelsen kan ha blitt oversett eller valgt bort til fordel for noe annet mer viktig eller interessant i e-postinnboksen. Det kan også tenkes at respondentens e-postadresse rett og slett ikke lenger er i bruk og at invitasjonen dermed aldri ble mottatt.

På den annen side, frafallet for min undersøkelse kan likevel sies å være lavt sammenlignet med andre undersøkelser som for eksempel tradisjonell e-

postundersøkelse, der svarprosenten kan være helt nede i 10 % (Sheenan & Hoy, 1999) i følge Jacobsen (2005:262). Frafallet ser heller ut til å ligge på omtrent samme nivå som postutsendte spørreundersøkelser og personlige intervju (Jacobsen, 2005:262). Jacobsen hevder også at utvalg med 50 % frafall kan være tilfredsstillende så lenge frafallet ikke i for stor grad er systematisk skjevt (Jacobsen, 2005:300-301).

Som en konklusjon kan man si at respondentfrafallet for min undersøkelse ser ut til å være høyt, men at det likevel kan sies å være akseptabelt da den totale mengden respondenter som svarte på undersøkelsen fortsatt er høyt nok til å kunne si noe om befolkningen, samt at vekting av respondentenes svar vil kunne rette opp der utvalget er skjevt fordelt mot populasjonen.

Presentasjon av utvalg og vekting

Utvalget for undersøkelsen var tilpasset oppgavens målgruppe, det vil si at kun personer over 18 år fikk invitasjon til å delta på undersøkelsen.

Totalt fikk jeg 1287 svar på min undersøkelse. Respondentene var fra hele landet, det vil si at samtlige fylker er representert. Utvalget hadde et aldersspenn fra 19 til 75 år og hadde en liten overvekt blant menn, 54,4 % mot 45,6 % kvinnelige respondenter.

Tabell 3-1: Utvalg fordelt på alder og kjønn

	<i>Begge kjønn</i>		<i>Menn</i>		<i>Kvinner</i>	
Alder	Antall	%	Antall	%	Antall	%
<i>18-29</i>	126	9,79	38	2,95	88	6,84
<i>30-44</i>	416	32,32	198	15,38	218	16,94
<i>45-59</i>	436	33,88	240	18,65	196	15,23
<i>60+</i>	309	24,01	224	17,40	85	6,60
<i>Totalt</i>	1287	100,0	700	54,39	587	45,61

Et utvalg av en slik størrelse og sammensetning ville jeg neppe vært i stand til å få tak i dersom jeg skulle gjort gjennomført undersøkelsen som en enkeltstående student. Det er også tvilsomt om jeg selv ville klart å få et utvalg med like stor demografisk

mangfold, både når det gjelder alder og annen bakgrunnsdata. En mulig framgangsmåte for å skaffe et statistisk korrekt antall respondenter til en generaliserbar undersøkelse kunne vært gjort ved å danne et bekvemmelighetsutvalg (Jacobsen, 2005:292), et utvalg som innebærer at de som er trukket ut er trukket ut kun av den årsak at de har vært enklest å få tak i, for eksempel via en viral aksjon på nettstedene Facebook eller Twitter, men et slikt utvalg vil fort ende opp med å være systematisk skjevt opp mot den populasjonen vi ønsker å si noe om. Dette kan forklares med at en slik tilnærming innebærer et stort element av selvseleksjon. Man kan ende opp med at kun de med en spesiell interesse eller mening om tematikken velger å svare, og man vil vite lite om sosioøkonomiske eller demografisk bakgrunnsinformasjon til respondentene, og svarene vil derfor bli vanskelig å overføre til den populasjon man ønsker å studere nærmere.

Som en forutsetning for å generalisere må man ha et utvalg som i størst mulig grad er representativt for den populasjon som man ønsker å utforske. Som et grep for å styrke materialets representativitet har jeg benyttet meg av vekting. Det vil si at de gruppene i mitt utvalg som enten er overrepresentert eller underrepresentert i forhold til det universet man ønsker å si noe om blir matematisk regnet om slik at deres svar blir gitt en større eller mindre verdi slik at deres svar blir gitt en tyngde tilsvarende den reelle befolkningssammensetningen det skal representere (Hellevik, 2002:381).

Ved å sammenligne mitt eget utvalgs sammensetning med Statistisk Sentralbyrås oversikt over befolkningssammensetningen anno 2012 (som jeg har fått tilgang til gjennom TNS Gallups verktøy) vil man lett kunne se hvor det foreligger skjevheter, som vist i Tabell 3-2.

Tabell 3-2: Utvalg og populasjon fordelt på alder og kjønn

	<i>Begge kjønn</i>			<i>Menn</i>			<i>Kvinner</i>		
	<i>Utvalg</i>	<i>Populasjon</i>	<i>Avvik</i>	<i>Utvalg</i>	<i>Populasjon</i>	<i>Avvik</i>	<i>Utvalg</i>	<i>Populasjon</i>	<i>Avvik</i>
Alder	%	%	%	%	%	%	%	%	%
18-29	9,79	20,25	-10,5	2,95	10,35	-7,39	6,84	9,9	-3,06
30-44	32,32	27,17	5,15	15,38	13,94	1,45	16,94	13,23	3,71
45-59	33,88	25,33	8,55	18,65	12,96	5,69	15,23	12,37	2,86
60+	24,01	27,25	-3,24	17,4	12,54	4,86	1,55	14,71	-13,16
Totalt	100	100	0	54,39	49,78	4,61	40,56	50,22	-9,66

Man kan legge spesielt merke til at unge menn, og eldre kvinner er underrepresentert i mitt utvalg, samt en viss overrepresentasjon av menn i alderen 45 år og oppover.

For å gjennomføre vektingen har jeg først benyttet meg av et verktøy som jeg har fått tilgang til gjennom mitt arbeid i TNS Gallup. Videre gjennomføres vektingen automatisk gjennom en syntax-kommando i SPSS, og utvalget blir dermed vektet etter Statistisk Sentralbyrå sine tall om befolkningssammensetningen fra 2012. De variabler jeg velger å gjennomføre vektingen på er alder og kjønn.

Tabell 3-3: Vektet utvalg sammenlignet med populasjon fordelt på alder og kjønn

	<i>Begge kjønn</i>			<i>Menn</i>			<i>Kvinner</i>		
	<i>Vektet utvalg</i>	<i>Populasjon</i>	<i>avvik</i>	<i>Vektet utvalg</i>	<i>Populasjon</i>	<i>avvik</i>	<i>Vektet utvalg</i>	<i>Populasjon</i>	<i>avvik</i>
Alder	%	%		%	%	%	%	%	%
18-29	20,23	20,25	-0,02	10,35	10,35	0,00	9,88	9,90	-0,02
30-44	27,16	27,17	-0,01	13,93	13,94	-0,01	13,23	13,23	0,00
45-59	25,37	25,33	0,04	13,00	12,96	0,04	12,37	12,37	0,00
60+	27,24	27,25	-0,02	12,53	12,54	-0,01	14,71	14,71	0,00
Totalt	100,00	100,00	0,00	49,81	49,78	0,02	50,19	50,22	-0,02

Som Tabell 3-3 viser er utvalget blitt mindre skjevt, avvikene er kommet ned på ti-tusendelsnivå og er dermed mer representativt etter at det er blitt vektet. Derfor er

det nå i mye større grad tryggere å gjennomføre generaliseringer ut fra, forutsatt at de statistiske kravene for signifikante funn er tilstede.

Feilmarginer

En beregning gjort ved å hente tall om befolkningen fra Statistisk sentralbyrås nettsider viser at Norges befolkning av personer som var 18 år eller eldre per 1. Januar 2012 var 3 867 620³⁴. Denne mengden tilsvarer dermed analysens populasjon. Undersøkelsens utvalg er 1287. For herfra å beregne undersøkelsen nøyaktighet og feilmarginer benyttet jeg meg av en nettbasert tjeneste³⁵, og kom herfra fram til at min undersøkelse med et konfidensnivå på 95 % vil ha en feilmargin på + / - 2,7 %. Dette betyr at man kan være 95 % sikker på at dersom hele populasjonen hadde avgitt svar ville deres svar sammenfalle med denne undersøkelsen innenfor +/ - 2,7 %.

3.6 Andre feilkilder

Dersom det er avvik mellom virkeligheten eller "den sanne verdien" og den målte verdien har man et avvik som kan kalles for målefeil som svekker undersøkelsens reliabilitet (Østbye mfl., 2002:38-39).

I likhet med andre forskningsopplegg vil det vil selvsagt for meg i denne oppgaven være umulig å gardere seg fullstendig mot slike avvik med de metoder jeg har til rådighet. Som forsker kan man likevel gjøre grep for å begrense slike feil så langt det lar seg gjøre. Slike grep, som for eksempel vekting av data kan gjøres i kombinasjon med det å være bevisst på de svakheter eller utfordringer den metoden jeg benytter meg av har, og hvordan dette kan påvirke analysens reliabilitet og validitet.

Fraværet av en intervjuer har tidligere vært nevnt som styrke med mitt metodevalg. På den annen side kan det samme fraværet av en intervjuer ha potensielle negative effekter.

³⁴ Statistikkbanken - Folkemengde [online]

http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/hovedtabellHjem.asp&KortnavnWeb=folkemengde [22.03.12].

³⁵ Kalkulasjon av en spørreundersøkelse's pålitelighet [online]

<http://www.spørreunderskelser.no/index.asp?valg=Kalkulator> [22.03.12].

Ved gjennomføringen av en undersøkelse på Internett er det ingen kontroll med hvem som faktisk svarer på undersøkelsen. Dermed er det fullt mulig at for eksempel en annen person i husstanden med annet kjønn, alder, andre demografiske variabler eller erfaringer er den som besvarer undersøkelsen på vegne av andre. En annen negativ effekt av ikke å ha noen observatør eller intervjuer tilstede kan være at intervjuobjektene ikke føler noen motivasjon eller insentiv for å gi begrunnede og veloverveide svar, men istedenfor velger å oppgi svar som er tilfeldige eller intetsigende.

Et panelutvalg som TNS Gallups internettpanel skiller seg fra andre utvalg til ved at det blir drevet etter et insentivsystem.

Ved å svare på undersøkelsene blir respondentene lovet en viss premiering for deltagelsen. For hver undersøkelse man deltar i mottar vedkommende et visst antall poeng, og når man har opparbeidet seg et visst antall poeng kan dette veksles inn i en premie i en eller annen form. Dette kan være alt fra kjøkkenredskaper og tv-spill til donasjoner til veldedige formål.

Videre er det også slik at det er respondenten selv som oppgir bakgrunnsinformasjon når de registrerer seg som medlem i GallupPanelet. Man vil heller ikke her kunne være sikker på at personen er 100 % oppriktig. For eksempel kan noen respondenter ha insentiv til å oppgi at de har høyere stilling, inntekt eller utdanning enn det som er tilfelle, dette for å passe inn i mer attraktive målgrupper, og dermed ha større mulighet for å bli valgt ut til undersøkelser, og dermed igjen kunne "tjene" mer som medlem.

GallupPanelets insentivsystem beskrives slik på deres egne nettsider:

Når du svarer på undersøkelser, får du poeng som takk for hjelpen. Disse poengene kan brukes på artikler fra vår gavekatalog, på gavekort på Platekompaniet, eller poengene kan gis bort som gave til et veldedig formål. (Galluppanelet.no (a))

Slike former for premiering kan være utfordrende av flere grunner. Respondenter kan tenkes å ikke bruke tilstrekkelig nok med tid og refleksjon når de besvarer et

spørreskjema. Det fordi de "vil bli bare bli ferdig" og dermed kunne innkassere sine poeng.

GallupPanelet er bygd opp slik at man ved innmelding selv oppgir demografiske opplysninger som alder, kjønn, utdanning, inntekt, interesseområder etc. Dette kan føre til at man sitter med et utvalg der langt flere opplyser at de for eksempel er næringslivsledere, enn det som er reelt. Dette fordi respondentene vil kunne tjene på å delta i undersøkelser. På den annen side bør det nevnes at en slik spekulering vil kreve mye innsikt i paneldrift, og at slike problemstillinger vil være mer aktuelle for selvrekrutterende paneler, enn tilfellet er for GallupPanelet.

En annen potensiell feilkilde vil være selvsagt være om hvorvidt jeg som forsker klarer å tolke respondentenes svar slik som de var ment fra respondentenes side.

3.7 Etikk og personvern

Da denne oppgaven kan forstås som en studie av andre personers etiske vurderinger og valg, vil det samtidig være naturlig å reflektere over min egen rolle som forsker og etikken rundt dette.

Det første hensynet jeg må ta når det gjelder innsamling, lagring og behandling av innsamlet datamateriale er lovgivning, blant annet personopplysningsloven og straffelov. Lover regulerer og setter krav til mange faktorer omkring forskningsprosessen, herunder blant annet hva slags informasjon man har lov til å registrere, hvordan det skal registreres, lagring, samtykke og innsynsrett. Et annet viktig aspekt ved akademisk arbeid vil være at man handler i tråd med åndsverkslov, altså at man referer korrekt dersom man tar i bruk andres arbeid i egen forskning.

I tillegg til lovene som beskytter informantene har man også forskningsetiske retningslinjer å forholde seg til som forsker. Disse retningslinjene fungerer ikke på samme måter som et lovverk, men mer som veiledning og hjelpemiddel for forskerne.

Siden dette er et medievitenskapelig studium plikter jeg å følge retningslinjene som gjelder for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi³⁶. Jeg har satt meg inn i disse og gjort meg kjent med hvilke krav som stilles. Når det gjelder hvilke hensyn som blir svært viktige og aktuelle for denne oppgaven, mener jeg at dette er de som blant annet nevnes i punkt 14. og 16. Disse punktene tar for seg kravet om konfidensialitet og krav til lagring av opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner. Mine vurderinger for å ivareta blant annet disse hensyn vil følge senere i dette kapitlet.

Siden denne oppgaven både dreier seg om problematikk på Internett og samtidig baserer seg på informasjonsinnhenting via Internett, har oppgaven en slik karakter at den faller inn under det de nasjonale forskningsetiske komiteer omtaler som "internettforskning" (De nasjonale forskningsetiske komiteer, 2009).

Slik internettforskning kan skille seg noe fra annen forskning, og grunnet dets egenart og kompleksitet, har den samme komiteen utarbeidet forskningsetiske retningslinjer for internettforskning som man skal følge.

Denne oppgavens primærkilde er ikke informasjon som ligger med full eller begrenset tilgang på nett, og vil således ikke trenge vurderinger for bruk av dette i en slik oppgave. Siden mitt spørreskjema inneholder åpne felter der respondenter selv, med egne ord, kan beskrive detaljer om episoder de har opplevd på Internett, må jeg vise varsomhet ved en eventuell gjengivelse av dette. Dette begrunner jeg med hvor viktig det er å ivareta respondentens anonymitet og personvern, siden for eksempel treff på person ved et fulltekstsøk på Internett kunne tenkes å være mulig dersom jeg benyttet meg av direkte sitater i denne oppgaven.

I punkt 11. i de overnevnte retningslinjer heter det at det er et krav om å tilbakeføre resultatene av forskningen. Denne masteroppgaven vil bli tilgjengeliggjort på

³⁶ *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. [online] [http://www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-som-PDF/Forskningsetiske%20retningslinjer%20for%20samfunnsvitenskap,%20humaniora,%20juss%20og%20teologi%20\(2006\).pdf](http://www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-som-PDF/Forskningsetiske%20retningslinjer%20for%20samfunnsvitenskap,%20humaniora,%20juss%20og%20teologi%20(2006).pdf) [24.01.12].

Internett via nettsiden for digitale utgivelser ved Universitetet i Oslo³⁷, og oppgaven vil dermed være tilgjengelig for allmennheten i sin helhet.

Det ble tidlig i prosessen klart at et slikt prosjekt som jeg ønsket å gjennomføre kunne være utfordrende i forhold til det å sikre personvernet til mine informanter.

Før starten av arbeidet tok jeg kontakt med Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) for å få bekreftelse om min antagelse om at mitt prosjekt ikke var meldepliktig. Jeg tok kontakt fordi jeg ikke primært stod for innhenting og lagringen av datamaterialet, men også fordi jeg mente at de svar og bakgrunnsopplysninger jeg ville bli utlevert fra TNS Gallup ikke var av en slik karakter at det ville kunne rammes av meldeplikt. NSD kunne ikke gi meg denne bekreftelsen umiddelbart, men etter en dialog der det ble gjort nøyere rede for hvilke opplysninger jeg ville bli utlevert fra TNS-Gallup ble det besluttet at mitt prosjekt ikke var melde- eller konsesjonspliktig etter personopplysningsloven ([Se vedlegg](#)).

Det er TNS Gallup som sikrer at informasjonen medlemmene oppgir om seg selv samt at deres svar blir behandlet konfidensielt. Hvordan dette blir ivare tatt beskrives blant annet på panelets nettsider der det heter at: "Når du velges ut til å delta i en spørreundersøkelse, får du tilsendt en e-post med invitasjon til å delta. TNS Gallup samler inn data til markedsanalyse, meningsmålinger og andre typer statistiske undersøkelser" (Galluppanelet.no (b)). Mine innsamlede data for denne oppgaven vil gå inn under det siste.

Personvernet til respondentene er også sikret gjennom de rutiner TNS Gallup har for lagring og behandling av slike data. TNS Gallup opplyser at deres behandling av opplysninger fra og om respondentenes er i tråd med datatilsynets regler, samt bransjens etiske regler (Galluppanelet.no (a)). At TNS Gallups internettpanel er det eneste webpanelet i landet som opererer med sertifisering fra Det Norske Veritas mener jeg også er et kvalitetstegn (Glesnes, 2011:19).

³⁷ *Digitale utgivelser ved UiO* [online] <http://www.duo.uio.no/> [26.01.12].

Som en konklusjon kan jeg si at jeg mener at mitt opplegg følger både de lovgitte regler og de etiske retningslinjene som foreligger. Da jeg tar hensyn til både internettforskningens egenart, samt respondentenes konfidensialitet.

Hvis jeg spør meg selv om mitt arbeid kan ha noen negative innvirkninger for noen er dette noe jeg tviler på. Jeg er av den oppfattelsen at en slik oppgave kan ha positive ringvirkninger ved at jeg kan kartlegge hvor omfanget av en aktuell problemstilling, og at dette videre kan danne grunnlag for forståelse, motvirkning og videre bekjempelse av problematikken.

Dersom noe skulle vært gjort annerledes kunne det å informere respondentene tydeligere om at deres svar ville bli brukt i en studie som denne oppgaven er. På den annen side føler jeg at jeg holder meg innenfor både de etiske retningslinjer og samt at respondentenes anonymitet er ivaretatt. At NSD vurderte prosjektet til ikke å være meldepliktig anser jeg også som en bekreftelse på at mitt prosjekt holder seg innenfor de gitte regler.

3.8 Oppsummering

Jeg har i dette kapittelet gjort rede for de metodiske valg, vurderinger, refleksjoner og utfordringer jeg har møtt i forbindelse med arbeidet med denne oppgaven. Min påstand vil være at det metodiske arbeidet og tilhørende materialet er av god kvalitet. Dette fordi jeg i hele prosessen har vært åpen om potensielle svakheter og utfordringer ved metoden, samt de valg og tiltak jeg har gjort for å gjøre disse potensielle feilkildene så lave som mulig. For å sikre at analysen skal ha en vitenskapelig verdi har jeg gjort mitt ypperste for å tilstrebe høyest mulig reliabilitet, validitet og generaliserbarhet i det metodiske arbeidet.

4. Analyse

I dette kapitlet vil det komme en presentasjon og analyse av oppgavens empiriske funn.

4.1 Presentasjon av relevante funn

Hyppighet av krenkelser på nett.

Tabell 4-1 viser en sammenstilling av svarene gitt i undersøkelsens første spørsmål, om respondentene har opplevd noen form for krenkelse på Internett. Beregningen inkluderer også de respondentene som i det første spørsmålet svarte "vet ikke", men som svarte enten ja eller nei i det påfølgende spørsmålet som her var lagt inn ved et filter som ga en grundigere forklaring på hva som ble lagt i begrepene.

51 respondenter eller 4,0 % av det totale vektete utvalget oppgir at de har opplevd en eller flere opplevd krenkelser på Internett. I undersøkelsen EU-Kids online opplyste 8 % av de spurte, norske barn mellom fra 9 til 16 år, at de hadde opplevd mobbing på Internett (Livingstone mfl., 2011b:63). Selv om det ut ifra denne sammenligningen kan tyde på at det å oppleve slikt på Internett er et større problem blant de yngre enn de eldre, må man her være forsiktig med å dra slutninger på grunn av undersøkelsenes feilmarginer.

At kun 4,0 % svarer at de har opplevd en krenkelse på nett er et resultat som overrasker meg da jeg trodde at det ville være en større del av respondentene som hadde opplevd dette. Min overraskelse har flere årsaker. For det første hadde jeg antatt at dette var noe mange personer 18 år eller eldre hadde opplevd rett og slett fordi man til svært ofte har kunnet lese i mediene historier om personer som har blitt krenket på Internett i en eller annen forstand. For det andre har jeg selv observert dette skje med andre når jeg har vært på nett i ærend som privatperson. Jeg har også under arbeidet med denne oppgaven oppsøkt forskjellige nettsteder og har da observert ting som jeg uten tvil vil karakterisere som krenkende av andre personer i en eller annen forstand og sett dette utspille seg i en stor skala. Dette har

i sum gitt meg et inntrykk om at dette var et mer utbredt problem enn det denne undersøkelsen tyder på.

Et aspekt ved krenkelser på Internett som ikke blir fanget opp ved dette spørsmålet er at selv om respondentene svarer at de ikke har opplevd slike hendelser, så trenger ikke dette nødvendigvis å bety at det ikke finnes eller at slikt materiale ikke har funnet sted på Internett. Slike ting kan leve sitt liv på Internett uten at personen det angår selv får kjennskap til det, ved at det for eksempel finner sted i et annet nettsamfunn enn det den rammede selv er bruker av. Man kan gjøre enkle søk på Internett for å se hva slags treff man får dersom man skriver inn sitt eget navn, eller benytte seg av tjenester som gir varsel de gangene ditt navn eller andre bestemte søkeord blir brukt visse steder på nett. En fullstendig oversikt over alt på Internett som kan relateres til en selv vil man derimot neppe være i stand til å tegne seg. Det at resultatet fra undersøkelsen avviker fra min egen antagelse og inntrykk er å regne som et svært positivt funn i seg selv, dette fordi min noe pessimistiske antagelse blir tilbakevist.

Da det kun er et lavt antall respondenter som har oppgitt at de har opplevd krenkelser må man vise varsomhet når man skal undersøke om det foreligger noen sosioøkonomiske eller demografiske fellestrekk ved de som har opplevd krenkelser. Dersom man gjør dette, vil hver enkelt respondent bli tillagt svært høy relevans, noe som er uheldig ved et lite utvalg som i større grad vil la seg påvirke av tilfeldigheter.

Dette betyr at analysen av disse respondenters bakgrunnsinformasjon, og av de påfølgende spørsmål ikke kan tolkes til å ha den samme vitenskapelige verdien da de ikke vil kunne generaliseres til populasjonen. Imidlertid kan de likevel gi indikasjoner om tendenser og mønstre og dermed således gi verdifulle bidrag til videre forskning eller diskusjon. Av denne grunn kan også en analyse av disse rettferdiggjøres.

Da jeg studerte bakgrunnsdataene til de respondenter som oppga at de hadde blitt krenket fant jeg ingenting som tydet på at kjønn har noe å si for om man blir krenket på nett eller ikke, da kjønnsfordelingen var relativt lik. Denne observasjonen finner jeg overraskende, grunnet en oppfatning om at Internett kan være et velegnet

verktøy for å gjennomføre tradisjonell "jentemobbing" som innebærer ryktemakeri, intriger og baksnakking i det skjulte, som det beskrives av leder for Norsk Skolelederforbund, Solveig Hvidsten Dahl (2010).

Når det gjelder alder kan det spores en sammenheng ved at man ser at det er de yngste respondentene fra 18-29 år som i størst grad har opplevd krenkelser, mens denne hyppigheten synker i takt med respondentenes alder.

Det ser ikke ut til å være noe mønster i forhold til respondentens inntektsnivå. På den annen side er det tegn som tyder på at man er mer utsatt for krenkelser på Internett i takt med hvor høy utdanning man har.

Geografiske forskjeller mellom by og land, sentrale eller mindre sentrale strøk er ikke å finne. Som tidligere nevnt: De overnevnte observasjoner om de krenkede respondentenes bakgrunnsdata vil kun være å regne som nettopp observasjoner som er uten belegg for generalisering.

Tabell 4-1: Sum av de som har opplevd krenkelse

	Frekvens	%
Ja	51	4,0
Nei	1 236	96,0
Total	1 287	100,0

Metodisk presisering om tolkning av de påfølgende spørsmål

Som nevnt i metodekapittelet ble de neste spørsmålene kun gitt til de respondenter som mente at de hadde opplevd en krenkelse på nett. Dette betyr at de påfølgende spørsmål, med unntak av det siste, kun ble stilt og besvart av et fåtall; 51 respondenter. En utregning³⁸ viser at feilmarginen nå endrer seg dramatisk. Med et konfidensnivå på 95 % vil man nå ha en feilmargin på hele + / - 13,7 %, eller et totalt slingringsmonn på hele 27,4 %.

³⁸ Beregning gjort gjennom verktøy på nett: *Kalkulasjon av en spørreundersøkelse's pålitelighet* [online] <http://www.spørreundersøkelser.no/index.asp?valg=Kalkulator> [22.03.12].

Siden flere av de påfølgende spørsmålene har mulighet for at respondentene kan registrere flere svar i kombinasjon med hverandre betyr dette at det som vises som totalt antall frekvenser i noen tilfeller vil være større enn utvalget, n , som for alle disse spørsmålene vil være 51. Dette gjelder spørsmålene som er vist i Tabell 4-3 – 4-6, og 4-8 (illustreres ved at det er skrevet "Flere svar mulig" i tabellene). Det totale antall frekvenser som vises under total nederst i tabellene kan også ha et lite avvik i forhold til hva man ville fått dersom man adderte de tall som angivelig er lagt sammen og vises som total. Dette forklares med at verdiene som vises i tabellen er avrunderinger av verdier med desimaler, som ikke vises. Totalen som vises er dermed et avrundet resultat av en addisjon av de tall med desimalverdier som ikke vises og kan derfor avvike fra en addisjon gjort av de avrundede tallene som vises i tabellene uten desimaler.

En annen faktor som også kan føre til at totalen ikke sammensvarer med en eventuell addisjon av frekvensene i tabellene er vektingen av respondentene i utvalget. Dette betyr personers svar i undersøkelsen egentlig er verdier med desimaler, som vises som avrundende tall. For eksempel vil svar fra en enkelt ung mann bli vektet opp til å bety "mer" enn svarene til en person fra de delene av utvalget som hadde en sammensetning som var mer lik populasjonens sammensetning.

Beregningen som viser "% av de som har blitt krenket" i tabellenes kolonne ytterst til høyre er en beregning som er gjort med utgangspunkt i det totale antall frekvenser som kom fram av hvert spørsmål, altså totalen som vises nederst i den enkelte tabell. Dette valget er gjort fordi det etter mitt syn vil være enklere å forholde seg til % -verdier som i sum er lik 100 % fremfor % -verdier som er lik $X > 100$ %, som kunne vært tilfelle ved spørsmål der hver enkelt respondent hadde mulighet til å velge flere svar (Se også [Vedlegg 1](#) for oversikt over spørsmål med mulighet for flere svar).

Opprinnelig var det ytterligere en respondent enn det som fremgår her i analysen som svarte at vedkommende hadde opplevd en form for krenkelse på nett, men da jeg studerte respondentenes svar ble det åpenbart for meg at denne personen hadde svart feilaktig da vedkommende i de påfølgende spørsmål svarte at "ikke

hadde opplevd slikt” og oppga ”0” i antall ganger det hadde skjedd. Jeg valgte derfor å slette denne respondentens svar fra de påfølgende spørsmål som kom via filter.

Frekvens av krenkelser på nett

Respondentene ble oppfordret til å oppgi et anslag på hvor mange krenkelser på nett de hadde opplevd. Hensikten med spørsmålet var å finne ut av om de som ble krenket på nett opplevde dette som et gjentakende angrep mot seg selv, eller om det for de fleste dreide seg om engangstilfeller. Fordelingen i Tabell 4-2 viser tydelig at det primært er snakk om det sistnevnte.

På den annen side vises det også at hver person i snitt har opplevd omtrent 4 tilfeller av krenkelser. Dette især på grunn av en respondent som har oppgitt å bli krenket hele 100 ganger. Jeg var i tvil om jeg skulle inkludere denne respondenten i undersøkelsen eller anse svaret som ugyldig da antallet opplevde tilfeller av krenkelser var så høyt at jeg anså det som svært usannsynlig at det kunne være reelt. Jeg valgte likevel å inkludere dette svaret da jeg tolker det som et utsagn om at vedkommende har vært utsatt krenkelser i stor skala, en situasjon som har blitt så stor og antageligvis belastende at personen selv har mistet oversikten. I ettertid av undersøkelsens feltperiode har jeg fått en forståelse for at det vil være mye forlangt av respondenter at de skal kunne oppgi et eksakt antall på et slikt spørsmål. Dette begrunner jeg med at det er rimelig å tro at det kan være vanskelig å skille hendelser fra hverandre i hukommelsen, og de færreste vil føre egne systematiske kartleggelser av slike tilfeller.

Tabell 4-2 Kan du anslå hvor mange tilfeller du har opplevd med uønsket innhold eller krenkende materiale om deg selv på Internett?

	Frekvens	% av totalt utvalg	% av de som har blitt krenket
1	28	2,2	55
2	14	1,1	27,5
3	1	0,1	2,5
4	2	0,1	2,9
5	1	0,1	2,7
7	1	0,1	3,3
10	2	0,2	4,4
100	1	0,1	1,7
Total	51	4,0	100
Rest	1 236	96,0	
	1 287	100,0	

Plattform for krenkelse

For å finne ut av om det var deler av Internett hvor krenkelser var mer utbredt enn andre steder ba jeg respondentene å oppgi hvor på nettet krenkelsen hadde funnet sted. På tross av at respondentene ble bedt om å oppgi den siste krenkelsen som hadde funnet sted lot jeg det likevel være mulig for respondentene å velge flere alternativer. Dette valget tok jeg fordi jeg mente at en enkelt krenkelse fort kunne finne sted flere steder samtidig, for eksempel ved at ett uønsket bilde ble spredd i flere kanaler på nettet.

Svarfordelingen som vises i tabell 4-3 viser at nettstedet Facebook er det stedet på nettet hvor krenkelser skjer i størst grad sammenlignet med andre steder på nett. Dette er et funn som jeg hadde en antagelse om at jeg ville finne da jeg har sittet inne med et inntrykk om at dette nettstedet med sin store brukermasse og brukervennlige grensesnitt gjør det til et utsatt sted for slike handlinger. Samtidig er det viktig å huske at dette nettstedet, som i følge TNS Gallup er det mest besøkte sosiale nettstedet i Norge (2012c), er blant de steder på nett med flest brukere, og at den relative sjansen for at krenkelser inntreffer her derfor likevel ikke er så høy som tallene kan tyde på. På den annen side er det heller ikke urimelig at Facebook

utpeker seg ved et spørsmål som dette da selve grunnpilaren i tjenesten er at man skal publisere og dele ting³⁹. Dermed kan potensielt krenkende materiale i tekst-, bilde- eller annen form være enklere å publisere og offentliggjøre her enn andre steder på nett hvor det kanskje må mer arbeid og innsats til.

Etter Facebook følger det som kanskje forventet blogg og nyhetstjenester som de stedene på nett hvor krenkelser skjer i større grad enn andre. Dette er i likhet med Facebook populære tjenester blant norske nettbrukere⁴⁰. En nærmere sjekk av respondentene som svarte "avis/nyhetstjeneste" viser kun et tilfelle der det er noe som kan regnes som journalistisk produsert innhold som var opplevd som krenkende.

Dette er interessant da det viser at i de tilfellene krenkelsen finner sted på noe som kan kalles for en journalistisk plattform (for eksempel nettavis), er det i hovedsak brukergenerert innhold, og ikke materiale produsert av profesjonelle som oppleves som krenkende. Dette er et mønster som passer de erfaringer prosjektledere i Slettmeg.no har gjort rede for i ett leserinnlegg i Aftenposten (Knudsen og Paarup Michelsen, 2010).

En gjennomgang av hva som var notert inn i "annet"-kategorien viste at respondenter hadde nevnt enkelte mer perifere nettsteder av forskjellig art. Noen av disse ble kodet om og lagt i en ny kategori som jeg kaller for "Annet nettsamfunn eller forum.", denne kategorien var altså ikke mulig å besvare i utgangspunktet for respondentene, men har blitt plassert der etter en opprettelse av dette alternativet og tilhørende omkodning av respondentenes svar. Alternativet "E-post." ble også opprettet i ettertid på bakgrunn av gjennomgang av de åpne svar og koding av disse.

Et annet funn er at det er tydelig at tjenester som benytter seg av world wide web-teknologien, nettsteder eller tjenester man får tilgang til gjennom en nettleser som

³⁹ På deres nettsider heter det: "Facebook's mission is to give people the power to share and make the world more open and connected". *Mission* [online] <http://www.facebook.com/facebook/info> [31.05.12].

⁴⁰ Se for eksempel *Årsrapport Internett 2012* [online] http://www.tns-gallup.no/arch/_img/9100918.pdf [10.03.12]. og *Norsk mediebarometer 2011* [online] <http://www.ssb.no/medie/sa128/sa128.pdf> [31.05.12].

utpeker seg i større grad enn annet på Internett. Kun 6 av totalt 58 registrerte tilfeller gjelder tjenester på Internett som ikke er av en slik art (kun 3 tilfeller dersom man ikke tar med E-post).

Tabell 4-3: På hvilke/hvilken plattform på Internett opplevde du det uønskede publiserte materialet/innhold?

<i>(Flere svar mulig)</i>	Frekvens	% av totalt utvalg	% fordeling av alle krenkelser
Annet nettsamfunn eller forum*	3	0,2	5,3
Avis/nyhetstjeneste	8	0,6	14,2
Blogg	8	0,6	12,9
E-post*	3	0,2	4,4
Facebook	29	2,3	50,8
Msn-messenger	2	0,2	4,1
Nettby	0	0,0	0,0
Skype	1	0,1	1,3
Twitter	0	0,0	0,0
Youtube	1	0,1	1,6
Vet Ikke	1	0,1	1,2
Annet	2	0,2	4,2
Total	58		100,0

*Nye kategorier opprettet etter analyse og behandling av materialet

Krenkelsens form og karakter

Ved dette spørsmålet ble det avdekket at det kan være indikasjoner på at det er visse trekk ved krenkelsens form og natur som er mer fremtredende enn andre. Som kanskje ventet er det som respondentene selv oppfatter som mobbing mest dominerende. Hvis vi samtidig ser dette spørsmålet i sammenheng med spørsmålet om frekvens i [Tabell 4-2](#) får vi en forståelse om at respondentene opplever enkelthendelser av krenkelser på nett som mobbing. Noe som strider Olweus og Rolands definisjon av mobbing, som hevder at det først er mobbing når det er gjentakende og over tid, men harmonerer med det Hannemyr beskriver som digital mobbing (se [2.3](#)).

På den annen side kan dette også tolkes som at jeg ikke har klart å lage passende alternativer til å fange opp hva slike enkelthendelser kan oppfattes som.

At alternativet "Annet" også i utgangspunktet var et svar som fikk høy oppslutning kan også forstås som at alternativene burde vært annerledes eller flere.

En gjennomgang av hva som ble notert i denne "annet"-kategorien viser beskrivelser som kan tolkes i forskjellig retning, men som etter min mening kunne vært plassert i de allerede oppgitte alternativer. Et viktig poeng i denne sammenheng er at dette viser i hvor stor grad disse kategoriene er overlappende og ikke gjensidig utelukkende. Det kan forstås som at oppfattelsen eller opplevelsen av hva som for eksempel forstås som truende eller hva som er mobbing er individuelt. Samtidig er kategoriene ikke like omfattende, eller presise. Hva man vil oppleve som mobbing vil sannsynligvis være av et bredere spekter enn hva man for eksempel vil oppleve som en seksuell krenkelse på Internett.

Som man kan lese av Tabell 4-4 er det først og fremst materiale på Internett som oppfattes som mobbing og "uønsket bildepublisering" som i særlig grad utpeker seg.

At et så bredt begrep som "mobbing" plasserer seg øverst finner jeg lite overraskende, da alternativet som tidligere nevnt kan inkludere en stor mengde hendelser som igjen kan inkludere materiale med stor variasjon i både form og kontekst. At det mer konkrete alternativet "uønsket bildepublisering" også får en relativt høy andel av svarene finner jeg heller ikke overraskende. Dette fordi nettopp det å dele bilder av seg selv og andre, samt det å se på bilder andre har lagt ut er blant de aktiviteter brukere forteller at de i størst grad bruker nettsamfunn til (TNS Gallup, 2012a).

Ideelt sett burde dette spørsmålet vært delt i to, ved først å ta for meg hva slags form ytringen hadde, for å så følge opp med et spørsmål om hvilken karakter den var av. Dette lot seg ikke gjøre av hensyn til spørreskjemaets lengde.

I likhet med tidligere spørsmål opprettet jeg også her et nytt alternativ, for å så kode de svarene fra "annet" som jeg syntes passet inn i denne kategorien. Den nye kategorien valgte jeg å kalle "Uthenging". Dette var respondenter som opplevde at de ved et enkelttilfelle hadde blitt hengt ut på Internett, men ikke på en slik måte at jeg mener at det ville være riktig å plassere de inn i kategorien for mobbing.

Tabell 4-4: Hvilke/hvilken karakter hadde det uønskede materialet/innhold?

<i>(Flere svar mulig)</i>	Frekvens	% av totalt utvalg	% fordeling av alle krenkelser
Forfalskning/hacking/overtagelse av profil	3	0,2	5,8
Mobbing	24	1,9	43,3
Rasisme	0	0,0	0,0
Seksuell	1	0,1	1,3
Truende	4	0,3	7,3
Uthenging*	4	0,3	7,0
Uønsket bildepublisering	16	1,2	29,1
Vet ikke	2	0,1	3,1
Annet	2	0,1	3,1
Total	55		100,0

*Ny kategori opprettet etter analyse og behandling av materialet

Relasjon til personen som publiserte krenkende materiale

Svarene avgitt i dette spørsmålet som vises i Tabell 4-5 kan tyde på at personer som man selv oppfatter som "venn" er blant de som potensielt sett har høyest risiko for å krenke deg på nett. Ved dette spørsmålet er det viktig å huske at utbredelsen av Facebook har satt vennebegrepet på prøve, og at man her ofte kan ende opp å ha personer man knapt har noen relasjon med som nettopp "venn".

En gjennomgang av de besvarelsene som ble gitt under "annet" vil etter min mening kunne passe inn under en kategori jeg kaller for "perifere bekjente". Dette er personer man oppgir at man på en eller annen måte kjenner og har en relasjon til, men som ikke vil passe innunder kategorien "venn" fordi relasjonen ikke er sterk nok. Av denne grunn valgte jeg å opprette en ny kategori: "perifer bekjente", og kodet noen av respondentenes svar inn til denne kategorien. Dette valget tok jeg fordi en respondent oppga nettopp dette da vedkommende skulle beskrive relasjonen, og jeg fant det som en passende beskrivelse som omfattet mange av de som var beskrevet under "annet".

Videre observeres det som vist i tabellen at det i mange av tilfellene var snakk om en person eller personer man selv ikke viste identiteten på.

Nettopp dette trekket er det som skiller krenkelser på nett fra krenkelser i det fysiske liv, som nevnt tidligere i oppgaven; Det å oppleve at man ikke ser eller vet identiteten på den som handler ondsinnet mot deg beskrives som noe av det som skiller den digitale mobbingen fra den tradisjonelle ved at offeret kan føle seg mer hjelpsløs og isolert på grunn av at angrepene skjer anonymt (Wold, 2010).

Tabell 4-5: Hvilken relasjon har du til den som publiserte eller stod bak det uønskede materialet/innhold?

<i>(Flere svar mulig)</i>	Frekvens	% av totalt utvalg	% fordeling av alle krenkelser
Familiemedlem	6	0,4	10,4
Kollega/Klassekamerat	2	0,2	4,1
Nåværende kjæreste/samboer/ektefelle	0	0,0	0,0
Perifer bekjent*	13	1,0	23,1
Tidligere kjæreste/samboer/ektefelle	1	0,1	1,4
Venn	15	1,1	27,2
Jeg vet ikke hvem det var	11	0,8	19,6
Annet	8	0,6	14,1
Total	54		100,0

*Ny kategori opprettet etter analyse og behandling av materialet

Forsøk på å fjerne/slette krenkende materiale

Respondentenes besvarelser ved dette spørsmålet som vises i Tabell 4-6 kan forstås i flere retninger. At omtrent halvparten av respondentene oppgir at de enten selv fjernet det uønskede materialet, eller at de kontaktet personen som publiserte det eller nettstedet, kan tolkes som at de som har blitt krenket har et høyt kompetansenivå når det gjelder informasjon på nett og er godt kjent med hvordan man skal kontakte de personer som har krenket, kontakte tilbyderer av tjenesten eller hvordan man selv skal fjerne innholdet.

På den annen side vil det bli feil dersom man overvurderer respondentenes kompetanse ut fra dette. Jeg tror den mest sannsynlige årsaken til at svarene fordeler seg slik åpenbarer seg dersom man ser de i sammenheng med svarene avgitt i de tidligere spørsmål. Her ble det avdekket at de fleste krenkelser ser ut til å gjelde en eller annen form for bildepublisering, samt at det i hyppigst grad skjer på nettsamfunnet Facebook. Facebooks brukergrensesnitt gjør kommunikasjon mellom

medlemmene enkel og effektiv, det å fjerne "tags" av seg selv i bilder, eller å rapportere uønskede bilder kan etter min mening sies å være en enkel prosess på Facebook.

Det er kanskje overraskende at så få personer valgte å kontakte politi eller slettmeg.no. Når det gjelder at få har kontaktet politi kan dette bety at tilfellene ble vurdert som så lite alvorlige at det å blande inn politiet ikke var nødvendig. På den annen side kan dette også forstås som at tiltroen til at politiet kan hjelpe vil være liten, da det hevdes at slike saker ofte ender med henleggelse samt at mange politidistrikter har liten kompetanse når det gjelder slike saker (Kluge, 2012:12).

At den klart største andelen av respondentene valgte ikke å gjøre noen forsøk på å slette eller fjerne materialet er interessant. Årsakene kan være flere. Først og fremst vil jeg anta at det rett og slett er fordi man ofte på nett ikke vet hvordan man skal gå frem for å få fjernet innholdet, og at man derfor ikke forsøker. En slik atferd kan også settes i sammenheng med at det hevdes at folk i dag ikke forventer et vern av private forhold like mye som før⁴¹, og at man derfor i større grad tolererer at slikt materiell forblir på nettet, og dermed ikke finner det nødvendig å legge ned en innsats for å få fjernet det.

Dersom ressursene hadde tillatt det kunne det her vært svært interessant å spørre de respondentene som ikke hadde blitt utsatt for en krenkelse om hvordan de tror de hadde handlet dersom de opplevd en situasjon der man ønsket å fjerne et materiale på Internett. Grunnet spørreskjemaets krav til lengde kunne ikke dette la seg gjøre.

⁴¹ Se [2.2](#)

Tabell 4-6 Forsøkte du å fjerne eller slette det uønskede materialet eller innholdet?

<i>(Flere svar mulig)</i>	Frekvens	% av totalt utvalg	% fordeling av alle krenkelser
Jeg slettet innholdet/materialet selv	9	0,7	16,2
Kontaktet den som hadde publisert det, og ba vedkommende om å fjerne/slette det	13	1,0	23,6
Kontaktet nettstedet/tilbyder av nett-tjenesten	7	0,6	13,4
Kontaktet politi	4	0,3	7,0
Kontaktet slettmeg.no	0	0,0	0,0
Annet	1	0,1	1,5
Nei, gjorde ingen forsøk på å fjerne eller slette innholdet/materialet	19	1,5	34,4
Vet ikke	1	0,1	1,5
Total	54		97,6

Om innholdet ble fjernet

I etterkant av spørsmålet om informantene hadde forsøkt å fjerne materialet kom det et oppfølgende spørsmål om innholdet faktisk ble fjernet. Som vist i Tabell 4-7 oppgir over halvparten av respondentene at innholdet ble fjernet, omtrent ¼ oppgir at materialet ikke er fjernet.

Ved å gjøre en kryssanalyse av dette spørsmålet og det forrige finner man at 9 av de 12 som ved dette spørsmålet svarte at innholdet ikke er fjernet igjen var blant de 19 som ikke gjorde forsøk på selv å fjerne materialet. Dette kan forstås som at de aller fleste som var i stand og villig til å gjøre en innsats for å fjerne innholdet, lyktes med nettopp dette. Dette vil jeg anse som et positivt funn. Den samme kryssanalysen viser også at en viss andel av de som ikke foretok seg noe for å få innholdet fjernet (26,3 %), tross dette har opplevd at det har blitt borte. Dette kan bety at de som tilbyr tjenester på nett til en viss grad har systemer og mekanismer som gjør at de kan fjerne upassende innhold på eget initiativ, og/eller at de følger opp tilbakemeldinger fra brukere som rapporterer om upassende innhold.

Blant "annet"-svarene her oppgir informantene forskjellige årsaker at de ikke forsøkte å fjerne materialet. Blant annet svarer noen at materialet kun delvis er fjernet, mens deler av det fortsatt lever et liv på nettet. Andelen som svarer "annet"

og "vet ikke" ved dette spørsmålet illustrerer et problematisk aspekt ved både Internett og det å være i stand til å besvare spørsmålet i seg selv. Det er nemlig vanskelig å vite sikkert om et materiale er fjernet fra nett, eller om det lever videre i en eller annen forstand på grunn av nettets egenart som beskrevet av boyd (se [2.5](#)). Derfor får vi ved dette spørsmålet kun svar på om respondenten oppfatter materialet som fjernet, og ikke hvorvidt det faktisk er det.

Tabell 4-7: Er det konkrete uønskede materialet/innhold fjernet, eller fortsatt tilgjengelig?

	Frekvens	% av totalt utvalg	% fordeling av alle krenkelser
Det uønskede materialet/innholdet er nå fjernet fra nettsted	29	2,2	56,5
Det uønskede materialet/innholdet ikke er fjernet	12	0,9	22,6
Annet, spesifiser	4	0,3	7,6
Vet ikke	7	0,5	13,2
Total	51		100,0

Om personen som krenket har fått noen form for reaksjon

Det som tydelig kommer fram av svarfordelingen ved dette spørsmålet, som vist i Tabell 4-8, er at omtrent halvparten av de personene som angivelig har krenket andre på nett verken har mottatt noen reaksjon eller straff som resultat av handlingen eller har beklaget seg ovenfor personen som krenkes.

Det kan være flere årsaker til at dette er tilfelle. Personen kan være fullstendig klar over at man har krenket andre, men er likevel ikke interessert i å beklage eller unnskyldte handlingen, i likhet med hvordan det kan fungere i det fysiske liv. Personer kan også sitte med en oppfattelse om at man ikke har krenket noen, og være uvitende om at det ønskes en unnskyldning fra eller reaksjon mot vedkommende.

Det kan også tenkes at det nå i nettsfæren har utviklet seg et sett normer og systemer for selvjustis mellom brukere at det rett og slett ikke er nødvendig med noen ytterligere form for reaksjon. Videre kan det også tenkes at de som opplever

krenkelser ikke blir gjort oppmerksom på at vedkommende har mottatt en reaksjon. Det foreligger for eksempel ingen automatikk i at andre brukere blir opplyst enten privat eller i plenum om at en spesifikk person eller bruker har mottatt en reaksjon for et slikt forhold. Dette kan igjen være en av grunnene til at såpass mange svarer "vet ikke" på dette spørsmålet. Dette betyr at antall personer som i praksis har mottatt en reaksjon for angivelige å ha krenket andre på nett sannsynligvis vil være større enn det som vises her.

Svarene som her ble registrert som "annet" ved dette spørsmålet inneholdt blant annet forklaringer om at de anså krenkelsen som så lite alvorlig at det ikke var nødvendig med noen form for reaksjon.

Tabell 4-8: Har den eller de som stod bak det uønskede materialet/innholdet mottatt eller fått noen form for reaksjon for det?

<i>(Flere svar mulig)</i>	Frekvens	% av totalt utvalg	% fordeling av alle krenkelser
Personen som publiserte materialet/innholdet har beklaget/unnskyldt seg	8	0,6	14,7
Personen har blitt utestengt/bannet	3	0,2	4,9
Personen har blitt straffet av politi eller rettsvesen	1	0,1	1,3
Personen har ikke mottatt noen form for reaksjon	23	1,8	42,3
Saken ikke avsluttet, spesifiser	0	0,0	0,0
Annet	3	0,2	5,9
Vet ikke	17	1,3	31,0
Total	53		100,0

Krenkelser av andre på nett

Dette spørsmålet ble stilt helt til slutt i undersøkelsen og gitt til samtlige 1287 respondenter i utvalget. I motsetning til de 51 som hevdet seg krenket på Internett i det første spørsmålet er det kun 14 respondenter i det vektete utvalget som vedgikk at de selv har krenket andre på Internett. Ingen stor forskjell dersom man ser på prosentandelen, men likevel en signifikant differanse ifølge utregning⁴². Vi kan da slå

⁴² Beregning gjort i dataprogrammet Zigne. Kan hentes fra: Zigne [online] <http://folk.uio.no/berntaa/zigne.htm> [25.05.12].

fast at det med 95 % sikkerhet er flere personer på nett som blir krenket, enn personer som krenker.

Dette kan forklares på flere måter. For det første kan det bety at det er en mindre gruppe personer som er ansvarlige for krenkelser av flere andre, og ikke bare en annen person. Dette kan også forstås som at det man oppfatter som krenkende endres ut fra om man ser det fra et perspektiv som avsender eller mottaker av det aktuelle materialet. Det er også verdt å merke seg at det er flere som svarer at de "ikke vet" om de har krenket andre på nett. Dette kan settes i sammenheng med den samme tankegangen som nettopp beskrevet, at intervjuobjektene vedgår at de har publisert noe som de mener potensielt *kan* ha blitt oppfattet som krenkende, men at de samtidig ikke vet om det ble oppfattet slik. Dette kan muligens også tolkes som en indikasjon på at det finnes bevissthet om at man enkelte ganger har operert i det uklare grenselandet mellom ytringsfrihet og krenkelse av andre.

Tabell 4-9: Har du selv publisert innhold eller materiale som andre har oppfattet som krenkende eller uønsket?

	Frekvens	%
Ja	14	1,1
Nei	1 248	97,0
Annet, spesifiser	0	0,0
Vet ikke	25	1,9
Total	1 287	100

Kryssanalyse av spørsmål

I tillegg til denne analysen av hvert enkelt spørsmål har jeg har foretatt flere krysstabeloperasjoner i SPSS for å se om det kunne gjøres noen interessante observasjoner eller funn som et resultat av dette. På grunn av de små utvalgsbasene i størstedelen av spørsmålsrekken kunne få av disse gi verdifulle bidrag til analysen.

Min antagelse om at Facebook er et sted som man kan være utsatt for krenkelser grunnet dets enkle grensesnittet som innbyr til deling og publikasjon av tekst, bilder eller lignende, kan ha noe for seg. Det viste seg at omtrent halvparten av de som

svarte at de hadde vært utsatt for uønsket bildepublisering, svarte også at de hadde vært utsatt for en krenkelse på Facebook.

Videre var jeg svært nysgjerrig på om det kunne finnes noe som tydet på om det var mulig å finne noen indikasjoner på at de som selv har følt seg krenket på nett, var å anse som mer sannsynlig til selv å ha krenket andre. Dette kan være interessant ut fra teorien om at man selv har høyere risiko for å mobbe andre dersom man har opplevd lignende selv. En sjekk av dette viste imidlertid at kun 2 respondenter som selv hevdet å ha blitt krenket på nett, også vedgikk at de selv hadde publisert krenkende materialet om andre. Det er dermed ingen klar sammenheng å spore her, men kanskje heller en nok en indikasjon på at mobbing i det fysiske liv og på nett skiller seg fra hverandre. Samtidig kan også dette forstås som en indikasjon om at, som tidligere nevnt; vurderingen om materialet er krenkende eller ikke varierer med hvorvidt man er avsender eller mottaker av materialet.

På samme måte som jeg gikk dypere inn i dataene for å se om jeg kunne finne fellestrekk blant de respondenter som hadde blitt krenket, fordypet jeg meg også i bakgrunnsdataene til personene som ikke hadde blitt krenket.

Det var også her ingen åpenbare grupper som skilte seg ut, noe som kan forstås som at bakgrunnen din har lite å si for om du blir krenket på nett eller ikke.

Noen observasjoner gjorde jeg likevel. Man kan se at de som ikke opplever krenkelser på nett i større grad er eldre enn det som gjør det. I mitt utvalg oppga 5,7 % av personene opp til 30 år å ha opplevd å bli krenket på Internett. For personer fra og med 60 år og oppover var det kun 2,0 % av disse som hadde opplevd det samme.

Personer med lavere grads utdanning var i mindre grad utsatt for krenkelser enn de med høy utdanning. Av de respondenter med grunnskole som høyeste fullførte utdanning oppga hele 98,3 % at de ikke hadde opplevd slikt, mens denne prosentverdien sank lineært med utdannelsesnivået og viste at "kun" 93,5 % av respondentene med universitets- eller høyskoleutdanning på 4 år eller mer som ikke hadde opplevd krenkelser på nett. Dette er et funn som ikke kan sies å være

oppsiktsvekkende med tanke på at statistiske undersøkelser viser at tiden man bruker på nett stiger i takt med utdannelsesnivået⁴³.

Hvis man ser nærmere på respondentenes sivilstatus vil man se indikasjon om at de som enten er gift, i partnerskap eller samboende, i mindre grad blir utsatt for krenkelser enn de ugifte. 97,2 % av de gifte, og 95,9 % av de samboende svarte at de ikke hadde vært utsatt for krenkelser på Internett mens den tilsvarende verdien var 92,8 % for de ugifte. Dette er noe som også kan ha en naturlig forklaring da enslige (opp til 45 år) bruker mer tid på Internett enn gjennomsnittspersonen⁴⁴.

Som tidligere nevnt er det vanskelig å finne klare mønstre på om hvorvidt noen grupper av befolkningen er mer potensielt i faresonen enn andre for å bli utsatt for eller utsette andre for noe som kan oppfattes som krenkende på Internett. Enkelte tendenser er å spore, men ikke av en slik grad at noen grupper kan sies å ha en betraktelig høyere risiko enn andre for enten selv å bli krenket på Internett, eller det å krenke andre.

⁴³ Se for eksempel: *Norsk mediebarometer 2011* [online] <http://www.ssb.no/medie/sa128/sa128.pdf> [31.05.12].

⁴⁴ Ibid.

5. Diskusjon og konklusjon

Jeg vil i denne delen først svare konkret på problemstillingene som ble reist tidligere i oppgaven, i del [1.5](#). Senere vil jeg gå gjennom hva som kunne vært gjort annerledes i forbindelse med arbeidet med oppgaven. Etter dette følger en mer overgripende diskusjon omkring oppgaven, tematikken og videre forskning.

Hovedfunn og svar på problemstillingen

5.1 Hovedfunn og svar på problemstillingen

a) I hvilket omfang rammes personer over 18 år av personlige krenkelser på Internett?

Analysen viste at 4,0 % av personene i utvalget hadde vært utsatt for en eller annen form for personlig krenkelse på Internett. Dette var mindre enn det jeg selv trodde det skulle være. Dersom vi generaliserer dette funnet fra utvalget til den delen av befolkningen det gjelder, personer fra 18 år i Norge og oppover, finner vi at omtrent 155 000 personer har opplevd personlige krenkelser på Internett. Analysen viste også at det i hovedsak dreide seg om engangstilfeller og ikke hendelser med gjentatte krenkelser når slikt fant sted.

b) Hvordan rammes personer over 18 år av personlige krenkelser på Internett?

Da utvalget som ble stilt dette spørsmålet var av liten størrelse er det vanskelig å komme med noen klare svar på dette, men noen pekepinner finnes. Den klareste tendensen å spore er at krenkelser på Internett først og fremst foregår på web, altså noe man forholder seg til gjennom en nettleser. Videre ble det observert at det populære sosiale nettsamfunnet Facebook var det enkeltstedet som krenkelser i størst grad utspant seg. Når det gjelder krenkelsens form og natur var det to elementer som pekte seg ut: Uønsket bildepublisering, og krenkelser som var av mobbende karakter. At så få personer har tatt kontakt med offentlige myndigheter kan bety at tilfellet de har vært utsatt for har vært vurdert som krenkende, men likevel ikke krenkende i en juridisk forstand.

c) Hvordan forholder personer over 18 år seg til personlige krenkelser på Internett?

Analysen viste tendenser som kan tolkes i flere retninger for denne delen av problemstillingen. Først og fremst ser man at en overvekt av personer som selv på en eller annen måte gjorde en innsats for å forsøke å fjerne det krenkende materialet. På den annen side var det også en stor andel av de spurte omtrent 35 %, som forholdt seg passive. Analysen viser også at en veldig lav andel av de krenkede tok kontakt med offentlige myndigheter for hjelp, bistand eller rådgivning.

d) Hvordan forholder samfunnet seg til forekomster av personlige krenkelser på Internett?

Analysen har vist at få personer kontaktet politi for å få hjelp i forbindelse med en krenkelse på Internett. Litteraturstudiet har også tydet på at rettspraksisen på området er liten, samt at lovgivningen som skal regulere slike hendelser er lite tilpasset problematikken. At ingen av de krenkende oppgir å ha tatt kontakt med den offentlige drevne rådgivningstjenesten Slettmeg.no tyder også på at folk flest forsøker å rydde opp selv, men kan også tyde på at deres tjeneste og arbeid ikke er blitt så offentlig kjent som ønskelig, tross at tjenesten selv melder om at svært mange tar kontakt for hjelp⁴⁵. Litteraturstudiet viser også at folk flest mener at personvern og privatliv er viktig, men at de færreste er villige til å gjøre noe for å bedre sin egen eller skaffe seg mer kunnskap. Studiet har også vist at samfunnet i større grad ser ut til å fokusere på informasjonsarbeid, opplæring og vern blant de unge nettbrukerne, mens de myndige nettbrukerne i større grad er overlatt til seg selv.

5.2 Svakheter med oppgaven, hva kunne vært annerledes?

Først og fremst, dersom jeg hadde hatt anledning til å gjennomføre en undersøkelse med flere spørsmål ville jeg utvilsomt vært bedre rustet til å kunne besvare de problemstillinger jeg ønsket å utforske. Jeg valgte likevel å gjennomføre

⁴⁵ Månedssrapport 2012 [online] <http://www.slettmeg.no/document-file10> [07.06.12].

undersøkelsen med de rammene jeg ble forespeilet, da jeg anså de positive sidene med å gjennomføre undersøkelsen blant et representativt utvalg som større enn den eventuelle verdien av å gjennomføre en større undersøkelse blant et utvalg som jeg selv hadde framskaffet. Et slikt utvalg hadde høyst sannsynlig vært langt mer homogent og mindre representativt.

Siden spørreundersøkelsen viste at krenkelser på Internett ikke var like utbredt som jeg antok, medførte dette at data fra deler av undersøkelsen ikke ville la seg generalisere. Dersom jeg hadde valgt å gjennomføre en form for kvalitativ studie i tillegg, for eksempel intervjuer, kunne dette gitt meg en dypere forståelse av fenomenet, men dette vurderte jeg til å være for ressurskrevende.

Undersøkelsen viste at mange har opplevd krenkelser på Internett som ikke kan omtales som krenkende i en juridisk forstand. Dette betyr at jeg i denne oppgaven ikke måler omfanget av lovstridige krenkelser på nett, men hvorvidt respondentene har opplevd på nett noe som de selv har følt som krenkende. Dette kan til en viss grad være problematisk da man kanskje kan få et overdrevent inntrykk om at Internett er en kontekst der lover og regler i stor grad ikke håndheves eller blir respektert. På den annen side kan dette avviket mellom følt krenkelse og krenkelse som juridisk begrep anses som et funn i seg selv.

Når det gjelder spørreskjemaets utforming viste behandlingen og analysen av de innsamlede data at jeg med hell kunne ha valgt andre eller hatt med supplerende alternativer til enkelte av spørsmålene. Spørsmålsformuleringene kunne ved noen av delene også vært annerledes.

At en stor del av undersøkelsen kun blir stilt til et fåtall av utvalget er en svakhet som hemmer undersøkelsens validitet som jeg ikke hadde forutsett. Dersom jeg hadde valgt å ha med noen holdningsspørsmål som for eksempel spurte hvordan IO ville håndtert et hypotetisk tilfelle av krenkelser ville jeg i større grad kunne dratt nytte av det store representative utvalget jeg hadde tilgjengelig. Samtidig ville det vært

vanskelig å formulere spørsmålene slik at de både ville omfavne krenkelser som har funnet sted i tillegg til hypotetiske tilfeller.

5.3 Diskusjon

Aktualitet

I løpet av den tiden jeg har jobbet med denne oppgaven kan tematikken omkring krenkelser, personvern og privatliv på nett sies å ha blitt ytterligere aktuell. Mediene har hatt oppslag om tilfeller der personvern og privatliv har blitt krenket på nett, for eksempel lekkasjen av informasjon av nettstedet *hemmelig.com*⁴⁶ og #lista i Larvik⁴⁷.

At firmaer mot betaling tilbyr å sørge for at ens digitale dødsbo og ettermæle tas hånd om når døden inntreffer⁴⁸, eller at statsministeren benyttet nyttårstalen til å oppfordre folket til å opptre som "digitale naboskjerringer" (Stoltenberg, 2012), viser også at atferd på Internett er blitt anerkjent som en betydelig og viktig del av borgernes hverdagsliv.

Man kan også se at personvern, privatliv og fjerning av innhold på nett til en viss grad har blitt kommersialisert da det har vokst fram et marked for dette.

Bråket og reaksjonene som kom da tjenesten *iam.no*⁴⁹ samlet og ytterligere tilgjengeliggjorde informasjon om privatpersoner som allerede lå på nett kan tyde på at mange ikke er klar over hvor mye informasjon som finnes på nett om seg selv. Et reaksjonsmønster som lignet tilbakemeldingene som haglet da Facebook introduserte en funksjon som gjorde at allerede publisert innhold plutselig ble mer synlig og tilgjengelig (Solove, 2007:170).

⁴⁶ *Hackere har publisert Hemmelig.com-basen på nettet* [online] <http://www.dagbladet.no/2011/12/22/nyheter/hemmeligcom/sex/hacking/innenriks/19518250/> [03.05.12].

⁴⁷ *Jenter hengt ut på «sexliste»* [online] <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10075010> [03.06.12].

⁴⁸ *Stine forbereder seg på døden, også digitalt* [online] <http://www.tv2.no/nyheter/utenriks/stine-forbereder-seg-paa-doeden-ogsaa-digitalt-3800011.html> [11.06.12].

⁴⁹ *Legger ut ALT om deg på nett* [online] <http://www.nettavisen.no/it/article2713800.ece> [08.08.12].

Krenkelser på nett i tiden fremover

Det er lite som tyder på at problematikken omkring privatliv, personvern og Internett vil bli mindre aktuell med tiden som kommer. Vi bruker stadig mer tid på nettet og flere og flere av de daglige gjøremål, både uunnværlige ting som for eksempel banktjenester og varehandel, men også det å innhente kunnskap, kommunisere og pleie sosiale relasjoner foregår på Internett. I tillegg benytter stadig flere seg av smarttelefoner som man har med seg og bruker omtrent overalt, og denne kombinasjonen gjør at vi stadig legger igjen mer og mer av oss selv på nett, enten i form av eget publisert materiale eller digitale spor.

Et annet aspekt som gjør at problematikken kan forventes å bestå videre er det at det vil være vanskelig å si, mene eller presentere noe om seg selv og sitt, uten å involvere andre. Man lever ikke et liv i total isolasjon fra andre mennesker, men opererer, som blant annet Castells og flere hevder: i nettverk, både på nett og det fysiske liv, og det er derfor naturlig å inkludere andre når man på et eller annet vis ønsker å uttrykke noe om seg selv eller sitt. Fremveksten av "mammablogger"⁵⁰ er et godt eksempel på dette. En type blogg hvor man i utgangspunktet ønsker å fortelle noe om seg selv og sitt, men samtidig utilsiktet risikerer å publisere materiale om andre som kan være av krenkende art. Krenkelsen trenger ikke nødvendigvis foregå på det nåværende tidspunkt, men kanskje senere, og at materialet da kan være vanskelig å få fjernet, slik som beskrevet av boyd (2007) og Hannemyr (2009:169).

Internett er en relativt ny kontekst å opptre i kontra de fysiske arenaene hvor man er mer kjent med de sosiale spilleregler som foreligger. Å opptre på nett vil dermed kanskje for mange oppleves som å ferdes i en kontekst der de sosiale spillereglene sammenblandes og er uklare, og feilskjær vil dermed lettere kunne oppstå. Problemene kan oppstå når skillet mellom offentlige og private sfærer er uklart, som beskrevet av Hannemyr (2009:162-163). Dette kan på den annen side også bety at det med tid vil bli etablert et normsett slik at atferden på nett i større grad regulerer

⁵⁰ Se for eksempel: *Advarer mot «mammablogging»* [online] <http://www.nrk.no/kultur-og-underholdning/1.7486781> [21.01.12].

seg selv. Et slikt regulerende normsett vil kanskje spesielt etableres når den generasjonen som nå vokser opp med Internett og informasjon om nettvett og nettatferd blir eldre og modnes. Dijk gjør et poeng ut av at det tar tid når et medium skal bli allment brukt i et samfunn, og viser til at det tok hele 70 år før telefonen ble et allment brukt medium i de utviklede landene (Dijk, 1999:150).

Juridiske forhold

Når det gjelder de juridiske forhold som omfatter tematikken kan det sies at ytringsfriheten, som legitimerer ytringer som kan oppfattes som krenkende, gjør det utfordrende både for privatpersoner og offentlige myndigheter å sanksjonere og jobbe mot at slikt skal finne sted.

Nettopp denne oppfattelsen om at man i ytringsfrihetens navn har juridisk rett til å ytre seg om noe eller noen i de ordlag eller form man selv ønsker, uten å måtte utvise hensyn til de man omtaler, kan virke og være en mentalitet som er mer utbredt blant de voksne nettbrukerne enn hos barn og unge (Fuglehaug, 2011).

Dette betyr at mange av de som opplever noe som de selv føler som en krenkelse på nett ikke nødvendigvis opplever noe som er krenkende i juridisk forstand. Man kan også se dette i sammenheng med at noe man opplever som krenkende i utgangspunktet ikke var ment å være det fra avsenders ståsted, men at man som en mottaker opplever å reagere sterkere på det enn avsender, i likhet med hvordan Isdal argumenter for at utøver og offer kan oppleve fysisk vold (se [2.3](#)).

På den annen side, dersom man skulle gå inn for å endre lovgivningen til og i større grad kunne gi vern og beskyttelse for personvern og privatliv vil dette igjen i ytterste konsekvens bety at man med det samme innskrenker på ytringsfriheten for noen. Man må da spørre seg om hvorvidt det vil være verdt det. Både isolert sett, men også hvilken signaleffekt en slik avveining vil kunne gi.

At Internett er et globalt fenomen, og at ytringer gjort på nett kan være gjort på nett dermed kan ha base på utenlandske servere og således rammes av deres respektive lov- og regelverk, betyr at eventuelle endringer av det norske lovverket fortsatt kun vil ha begrenset kraft når det gjelder å regulere ytringer på nett.

Selv om det hevdes at ” ... juss og moral er to forskjellige ting, og det er mye lettere å justere det første enn det siste” (Rasmussen, 2008:138), kan det argumenteres for at endring av lovgivningen ikke vil være den mest effektive eller rette veien å gå for å ta tak i problematikken.

5.4 Videre forskning og arbeid

På tross av at denne studien viser at krenkelser på Internett blant myndige personer i Norge foregår i mindre utstrekning enn det jeg selv fryktet, kan jeg ikke si at ytterligere forskning på fenomenet ikke er nødvendig.

Min oppfatning er at det vil være feil å hevde at det at så mange som 155 000 norske borgere kan ha opplevd ubehageliger Internett, ikke er noe som bør vies oppmerksomhet i forskningsmiljø eller samfunn.

Som tidligere nevnt, bruk av nett og nettbaserte tjenester øker fortsatt og blir stadig en mer etablert del av borgernes hverdag. Dette kan bety at vi står foran stadig flere utfordringer knyttet til dette.

Det at krenkelser på nett kan ramme noen så hardt, brutalt, urettferdig og samtidig til offentlig beskueelse som det for eksempel vises til i oppgavens aller første del, viser at slike tilfeller kan få store konsekvenser for de som blir rammet. At de som blir rammet for krenkelser på Internett hevdes å lide mer enn de som opplever det i det vanlige liv ((Wold, 2010) og (Hannemyr, 2009:169)) illustrerer også dette.

Når jeg har brukt Internett, både som privatperson og som student i forbindelse med arbeidet med denne oppgaven har jeg vært vitne til mange tilfeller av krenkelser på Internett som jeg vil karakterisere som grusomme og forferdelige. Jeg betviler ikke de som beskriver det å oppleve dette på nett som verre enn å oppleve det i det fysiske liv. Dette begrunner jeg med at det å oppleve en krenkelse på Internett kan medføre at man føler seg både uthengt og handlingslammet, som en i slags gjeninnført offentlig gapestokk, nå i en global og digital kontekst.

Dette er argumenter for at det bør siktes mot å forske mer på fenomenene for å oppnå dypere forståelse av problematikken, som igjen kan danne et godt fundament for arbeid som sikter mot å hindre og redusere slike tilfeller og atferd på Internett.

Jeg har tidligere i oppgaven vist hvordan dagens lovverk i liten grad er tilpasset dagens medievirkelighet og borgernes bruk av Internett og digitale medier. Som beskrevet tidligere er det en vanskelig balansegang å sikre både vern om personvern og privatliv, mens man samtidig opprettholder ytringsfriheten.

Siden et nasjonalt lovverk som i større grad beskytter individer mot ytringer på nett uansett ikke ser ut til å være noe som kan forventes innført i tiden fremover mener jeg at informasjon, holdningsskapende og forebyggende arbeid vil være de rette midler for å redusere problematikken.

Det finnes flere som gjennomfører slikt målrettet arbeid allerede, både offentlige og private aktører. Mange barn og unge læres opp i hensynsfull atferd på Internett, både med tanke på å beskytte seg selv og de rundt seg. Denne gruppen mennesker vil være enklere å nå fram til da informasjonen lettere vil kunne kanaliseres gjennom de plattformer man vet at de ferdes. Disse plattformene kan for eksempel være skoleverk, organisasjons- eller idrettsliv. Utfordringen slikt jeg ser det, vil være å kunne nå fram til den mer fragmenterte myndige befolkningsgruppen med samme type budskap og informasjon.

Signalene som de politiske styresmaktene sendte ut da det kom fram at Slettmeg.no ikke ville få videre støtte, er etter min mening kritikkverdige.

Dette begrunner jeg med at når man befinner seg i en tilstand der lovverket og myndigheter i utgangspunktet ikke virker å kunne fungere på en tilfredsstillende måte, for å så velge å redusere et tilbud som har vært populært, som har vist seg å fungere og hjelper mennesker, gjør man det samtidig enda vanskeligere for borgerne å håndtere en slik situasjon dersom den skulle oppstå.

Signalene som ble sendt da det offentlige inviterte Facebook til et spleiselag for å sikre slettmeg.no vil i et slikt perspektiv også kunne sies å være kritikkverdige, da det kan tolkes som nok et signal om at det ikke anses som et offentlig ansvar med

rådgivning og hjelp til personer som har opplevd problematiske ting på nett. Dette er noe som etter min mening vil være med på å nedvurdere betydelig del av borgernes hverdag. På den annen side vil jeg også hevde at det å rette fokus mot at aktører som legger forholdene til rette for ytringer på nett finner sted, også har et ansvar i kraft med dette, er et riktig signal.

Gjennom å rette fokus mot aktørene i bransjen kan dette stimulere til en større bevissthet innad i bransjen, som igjen kan bidra til mer effektive og brukervennlige mekanismer for å håndtere tilfeller der noen av brukerne opplever krenkelser. Fravær av, eller et redusert omfang av krenkelser på Internett, vil være i de beste interesser både for samfunnet som helhet og brukerne individuelt. Tilbyderne av nettjenester bør også se en gevinst og verdi av dette, da de er avhengige av fornøyde brukere for å sikre sin videre drift og eksistens.

Referanser

- Andresen, D. (2010) *Kastet katten «Lola» i søpla - jages av illsinte briter* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/utenriks/artikkel.php?artid=10017871> [20.04.12].
- Barneombudet (2011) *Mediepanikk* [online] Tilgjengelig fra: http://www.barneombudet.no/temasider/kultur_fri/medier/fakta_medier/medepanikk/ [08.12.11].
- Barth-Heyerdahl, L. (2008) *Ærekrenkelse blir lovlig* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/aerekrenkelse-blir-lovlig-2460810.html> [15.04.12].
- Barth-Heyerdahl, L. og Brandeggen, T. (2012) *Stine forbereder seg på døden, også digitalt* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.tv2.no/nyheter/utenriks/stine-forbereder-seg-paa-doeden-ogsaa-digitalt-3800011.html> [11.06.12].
- BBC News Technology (2010) Finland makes broadband a 'legal right'. (08.03.2012) [online] Tilgjengelig fra: <http://www.bbc.co.uk/news/10461048> [Access].
- Bell, D. (2007) *Cyberculture theorists: Manuel Castells and Donna Haraway*. London, Routledge.
- Bing, J. (2008) *Ansvar for ytringer på nett: særlig om formidlerens ansvar*. Oslo, Universitetsforlaget.
- boyd, d. (2007) Why Youth ♥ Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life. *The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Series on Digital Media and Learning*, - 2007/12/01, s. 119-142.
- Brandtzæg, P. B. (2010) *Et brukerperspektiv på sosiale medier*. Forelesning i MEVIT4613- Barn og unge i nye medielandskap. Ved Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo, 20. April 2010
- Brenna, J. (2006) *Giske hengt ut i epost Manipulerte bilder spredd blant kjendiser* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=124051> [20.03.12].
- Brukhue.com *Bruk Hue - Norges største kampanje mot digital mobbing* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.brukhue.com/> [19.02.12].
- bt.no (2011) *Dagbladet tapte injuriersak* [online] Tilgjengelig fra: http://www.bt.no/bergenpuls/media/Dagbladet-tapte-injuriersak-2511476.html#.T5b04DK2_dk [22.02.12].
- Bøe, T. K. (2006) *Hva synes publikum om å delta i medier?: en kvalitativ analyse*. Masteroppgave, Universitetet i Bergen.
- Børringbo, K. (2011) *Søketrenden er definitivt mobil* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/digital/nyheter/--Sketrenden-er-definitivt-mobil-6721013.html#.T2lr5mKP0U0> [15.03.12].
- Castells, M. (2004) *The Network society: a cross-cultural perspective*. Cheltenham, Edward Elgar.
- Coleman, S. og Blumler, J. G. (2009) *The Internet and democratic citizenship: theory, practice and policy*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Dalen, N. (2011) *Debatten 9. Februar* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/nett-tv/klipp/825939/> [20.02.11].
- Datatilsynet (2011a) *Faktaark om thenesten slettmeg.no* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.datatilsynet.no/upload/Dokumenter/saker/2011/Faktaark%20slettmeg.pdf> [15.12.11].
- Datatilsynet (2011b) *Slettmeg.no legges ned?* [online] Tilgjengelig fra: http://datatilsynet.no/templates/Page_4006.aspx [15.12.11].

- Datatilsynet (2011c) *Årsmelding 2011* [online] Tilgjengelig fra: http://www.datatilsynet.no/Global/04_planer_rapporter/aarsmelding/aarsmelding2011.pdf [10.03.12].
- David (2009) *What is a troll?* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.straightdope.com/columns/read/1764/what-is-a-troll> [20.02.12].
- De nasjonale forskningsetiske komiteer (2006) *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. [online] Tilgjengelig fra: [http://www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-som-PDF/Forskningsetiske%20retningslinjer%20for%20samfunnsvitenskap,%20humaniora,%20juss%20og%20teologi%20\(2006\).pdf](http://www.etikkom.no/Documents/Publikasjoner-som-PDF/Forskningsetiske%20retningslinjer%20for%20samfunnsvitenskap,%20humaniora,%20juss%20og%20teologi%20(2006).pdf) [24.01.12].
- De nasjonale forskningsetiske komiteer (2009) *Forskningsetiske retningslinjer for internettforskning* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.etikkom.no/Forskningsetikk/Etiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/Internett-forskning/> [07.11.11].
- Dijk, J. A. G. M. v. (1999) *The network society: social aspects of new media*. London, Sage.
- Du bestemmer* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.dubestemmer.no> [22.02.12].
- dubestemmer.no *Din egen redaktør* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.dubestemmer.no/Din+egen+redakt%C3%B8r.9UFRjIYs.ips> [30.03.2012].
- Eide, M., Skogerbø, E. og Syvertsen, T. (1999) *Medier - institusjoner og historie. I: Medievitenskap - Bind1: Medier - institusjoner og historie.* s. 239 s. Bergen, Fagbokforlaget.
- Facebook.com (2012) *Mission* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.facebook.com/facebook/info> [31.05.12].
- Fagerjord, A. (2008) *Dagsrevyen 14.01.08* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/nett-tv/indeks/119468/> [20.03.12].
- Fornyings- Administrasjons- og Kirke departementet *Hva er personvern?* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/tema/personvern/hva-er-personvern.html?id=448290> [11.10.11].
- Free Online Dictionary (1994) *troll* [online] Tilgjengelig fra: <http://foldoc.org/troll> [20.02.12].
- Fuglehaug, W. (2011) *Voksne mobber like mye som barn* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article3998459.ece#.T9YKX7BUyWg> [11.06.12].
- Færaas (2011) *Facebook avviser Regjeringens tiggerbrev* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/Facebook-avviser-Regjeringens-tiggerbrev-6680675.html> [15.12.11].
- Galluppanelet.no (a) *Om oss* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.galluppanelet.no/index.cfm?action=Main.lobbyGeneral&myContent=A BOUTUS> [24.01.12].
- Galluppanelet.no (b) *TNS Gallups retningslinjer for personvern ved internettundersøkelser* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.galluppanelet.no/index.cfm?action=Main.lobbyGeneral&myContent=PR IVACYPOLICY> [24.01.12].
- Gentikow, B. (2005) *Hvordan utforsker man medieerfaringer?: kvalitativ metode*. Kristiansand, IJ-forlaget.
- Gjerde, R. (2008) *Ærekrenkelse ikke straffbart lenger* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article2813397.ece#.T5FkdzK2-W5> [15.04.12].
- Glesnes, H. (2011) *Paneler i Norge. Analysen*, 2011(2).

- Grunnloven (1814a) § 100 [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-18140517-000.html#100> [01.04.12].
- Grunnloven (1814b) § 102 [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-18140517-000.html#102> [01.04.12].
- Hagen, I. og Wold, T. (2009) *Mediegenerasjonen: barn og unge i det nye medielandskapet*. [Oslo], Samlaget.
- Hagerup, K. (1996) *King Richard II*. Oslo, Aschehoug.
- Hannemyr, G. (2005) *Hva er internett*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Hannemyr, G. (2009) Personvern i Deltakerskapte, Rike medier. I: Grande Røys, H. (red.) *Delte meninger om nettets sosiale side*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Haugnes, G. (2011) *Slettmeg.no reddes* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/digital/Slettmegno-reddes-6702979.html> [15.12.11].
- Hellevik, O. (2002) *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Hinduja, S. og Patchin, J. W. (2008) Cyberbullying: An Exploratory Analysis of Factors Related to Offending and Victimization. *Deviant Behavior*, 29(2) 2008/01/22, s. 129-156. Doi: 10.1080/01639620701457816.
- Hvidsten Dahl, S. (2010) *Jenter er ondest på nettet* [online] Tilgjengelig fra: http://www.nslf.no/images/Marketing/aftenbladet-20100514_000_00_00_059.pdf [08.06.12].
- Isdal, P. (2000) *Meningen med volden*. Oslo, Kommuneforlaget.
- Jacobsen, D. I. (2005) *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand, Høyskoleforlaget.
- Johansen, A. (2008) *Medier - kultur og samfunn*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Kayser, A. (2005) *Redaktøransvaret på Internett* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.jusstorget.no/article.asp?Key=1&FagKey=39&ArtKey=347> [19.03.12].
- Kluge, L. (2012) På æren Løs. *A-Magasinet*, 24. Februar 2012.
- Knudsen, O. M. og Paarup Michelsen, L.-H. (2010) *Bare Facebook er verre* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Bare-Facebook-er-verre-6271675.html#.T8eZnrBUyWg> [31.05.12].
- Kongerud, L.-V. (2011) Profiltyven - Du trodde kanskje du var trygg? *Mediert*, 2011(1).
- Krim, J. (2005) *Subway Fracas Escalates Into Test Of the Internet's Power to Shame* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/07/06/AR2005070601953.html> [20.03.12].
- Krokkfjord, T. P. (2011) *Hackere har publisert Hemmelig.com-basen på nettet* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.dagbladet.no/2011/12/22/nyheter/hemmeligcom/sex/hacking/innenriks/19518250/> [03.05.12].
- Larsen, A. K. (2007) *En enklere metode: veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Larsen, S. K. (2012) *Jenter hengt ut på «sexliste»* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10075010> [03.06.12].
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. og Ólafsson, K. (2011a) *EU Kids Online* [online] Tilgjengelig fra: [http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf) [22.02.12].
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A. og Ólafsson, K. (2011b) *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full Findings*. London, LSE.
- Livingstone, S. M. (2009) *Children and the internet: great expectations, challenging realities*. Cambridge, Polity.

- Lund, J. (2012) *Sosialt selvmord* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Sosialt-selv-mord-6809573.html#.T5Fx7zK2-W6> [19.04.12].
- Løvlie, L. (2003) Teknokulturell danning. I: *Dannelsens forvandlinger*. s. s. 347-371. Oslo, Pax.
- Markedsføringsloven (2009) § 25 [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-20090109-002.html#25> [01.04.12].
- Medietilsynet *Lov og rett* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.medietilsynet.no/no/Trygg-bruk/Tema/Personvern/Lov-og-rett/> [01.04.12].
- Medietilsynet (2012) *Trygg Bruk* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.medietilsynet.no/trygg-bruk/> [18.02.12].
- Menneskerettsloven (1999a) Art 8. *Retten til respekt for privatliv og familieliv* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-19990521-030.html#EMKN-A8> [09.03.12].
- Menneskerettsloven (1999b) Art 10. *Ytringsfrihet* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-19990521-030.html#EMKN-A10> [09.03.12].
- Menneskerettsloven (1999c) *Menneskerettsloven* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-19990521-030.html#1> [09.12.11].
- Menneskerettsloven (1999d) Vedlegg 6. *Den internasjonale konvensjonen om sivile og politiske rettigheter med protokoller (norsk oversettelse). Vedlegg 3. Artikkel 17.* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-19990521-030.html#SPN-A17> [09.03.12].
- Moe, E. (2008) *Dommen mot Dagbladet* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.journalisten.no/story/54708> [20.04.12].
- Morozov, E. (2011) *The net delusion: the dark side of internet freedom*. New York, PublicAffairs.
- Mæland, K. (2004) *Her er dommen* [online] Tilgjengelig fra: <http://pub.nettavisen.no/nettavisen/innenriks/article180065.ece> [15.04.12].
- Nettvett.no *Tips til bruk av blogg: Blogging - en innføring* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.nettvett.no/ikbViewer/page/nettvett/tema?tema=63068> [20.02.12].
- Nilsen, W. T. (2004) *Ikke ærekrenkende av Hagen* [online] Tilgjengelig fra: <http://nrk.no/nyheter/norge/1.511850> [15.04.12].
- Nisja-Wilhelmsen, P. (2009) *Legger ut ALT om deg på nett* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.nettavisen.no/it/article2713800.ece> [08.08.12].
- Nyman, B. (2007) *PFU-dom mot uredigert nettdebatt* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.fagpressenyt.no/id/2353.0> [22.02.12].
- O'Reilly, T. (2005) *What is web 2.0: Design patterns and business models for the next generation of software* [online] Tilgjengelig fra: <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html> [19.08.11].
- Olweus, D. og Roland, E. (1983) *Mobbing: bakgrunn og tiltak*. [Oslo], Kirke- og undervisningsdepartementet.
- Rasmussen, T. (2007) *Kampen om Internett*. Oslo, Pax.
- Rasmussen, T. (2008) *Nettverksformelen: hvordan det sosiale livet henger sammen*. [Oslo], Unipub.
- Rasmussen, T. (2009) *Manuel Castells og nettverkssamfunnet* [online] Tilgjengelig fra: http://www.ituarkiv.no/Dokumenter/Tekster/1084439988.37/t1034777204_6.html [29.05.12].
- Regjeringen.no (2011) *Hovedpunkter i Medieansvarutvalgets utregning* [online] Tilgjengelig fra:

- http://www.regjeringen.no/upload/KUD/Medier/Medieansvarsutvalget_oppsummering.pdf [19.03.12].
- Roland, E. (2007) *Mobbingens psykologi*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Rønneberg, K. (2011) *Tilgang til Internett en menneskerettighet* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article4142107.ece#.T2C-pGKP1ro> [09.03.12].
- Schei Lilleås, H. (2011) *Henges ut på Facebook* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.nettavisen.no/nyheter/article3265012.ece> [23.04.12].
- Skogerbø, E. og Wlnsvold, M. (2008) *Nettet som debattarena*. I: Skogerbø, E. (red.) *Digitale Dilemmaer - Nye medieformer, nye utfordringer*. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Slettmeg.no *Relevante dommer/avgjørelser* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.slettmeg.no/609-Relevante-dommer-avgjorelser> [15.12.11].
- Slettmeg.no *Slettmeg.no - Rådgivning for deg som føler deg krenket på nett*. [online] Tilgjengelig fra: <http://slettmeg.no> [15.12.11].
- Slettmeg.no (2012) *Månedssrapport 2012* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.slettmeg.no/document-file10> [07.06.12].
- Solove, D. J. (2007) *The future of reputation: gossip, rumor, and privacy on the Internet*. New Haven, Conn., Yale University Press.
- Spørreundersøkelser.no (2012) *Kalkulasjon av en spørreundersøkelse's pålitelighet* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.spørreunderskelser.no/index.asp?valg=Kalkulator> [22.03.12].
- Statistisk Sentralbyrå (2012a) *Informasjonssamfunnet - temaside* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/emner/10/03/> [15.03.12].
- Statistisk Sentralbyrå (2012b) *Norsk mediebarometer 2011* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/medie/sa128/sa128.pdf> [31.05.12].
- Statistisk Sentralbyrå (2012c) *Statistikkbanken - Folkemengde* [online] Tilgjengelig fra: http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nvl=true&PLanguage=0&tilside=selecttable/hovedtabellHjem.asp&KortnavnWeb=folkemengde [22.03.12].
- Steinum, S. og Olsen, O.-C. (2011) *Sitter 40 timer foran skjermen* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nordland/1.7821502> [02.02.12].
- Stoltenberg, J. (2012) *Statsministerens nyttårstale 2012* [online] Tilgjengelig fra: http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/aktuelt/taler_og_artikler/statsministeren/satsminister_jens_stoltenberg/2012/statsministerens-nyttarstale-2012.html?id=667848 [08.06.12].
- Store norske leksikon (2012) *Internett* [online] Tilgjengelig fra: <http://snl.no/Internett> [19.05.12].
- Straffeloven (1902a) § 246 [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-19020522-010.html#246> [17.04.12].
- Straffeloven (1902b) § 247 [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-19020522-010.html#247> [17.04.12].
- Straffeloven (1902c) § 431 [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-19020522-010.html#431> [25.03.12].
- Straffeloven (1902d) § 436 [online] Tilgjengelig fra: <http://www.lovdato.no/all/hl-19020522-010.html#436> [20.03.12].
- Tangvald-Pedersen, A. (2011) *Nett-trollet* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/vgpluss/article/1Lb9nN5c> [20.02.12].
- Teknologirådet (2004) *Holdninger til personvern* [online] Tilgjengelig fra: http://www.teknologiradet.no/Rapport_fokusgrupper_9-5lz.pdf.file [19.03.12].

- Teknologirådet (2005) *Elektroniske spor og personvern* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.teknologiradet.no/FullStory.aspx?m=40&amid=645> [19.03.12].
- TNS Gallup *Velkommen til GallupPanelet!* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.galluppanelet.no/> [17.01.12].
- TNS Gallup (2012a) *InterBuss Q1 (upublisert rapport)* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.tns-gallup.no/?did=9086186> [31.05.12].
- TNS Gallup (2012b) *Internett* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.tns-gallup.no/?aid=9076580> [15.03.12].
- TNS Gallup (2012c) *Årsrapport Internett 2012* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.tns-gallup.no/arch/img/9100918.pdf> [10.03.12].
- Trulsen, O. N. (2011) *Advarer mot «mammablogging»* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/kultur-og-underholdning/1.7486781> [21.01.12].
- U.S. Department of State (2010) *Remarks on Internet Freedom* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.state.gov/secretary/rm/2010/01/135519.htm> [01.03.12].
- Universitetet i Oslo *Digitale utgivelser ved UiO* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.duo.uio.no/> [26.01.12].
- Utdanningsforbundet (2008) *Nettvett - hvordan unngå mobbing på nett* [online] Tilgjengelig fra: http://www.utdanningsforbundet.no/upload/Pdf-filer/Publikasjoner/Brosjyrer/Nettvett_brosjyre_korr3.pdf [15.04.12].
- Vinding, A. (2009) *Vil hjelpe deg å få fjernet nakenbilder på nett: penger på statsbudsjettet* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=543180> [18.10.11].
- Waldahl, R. (2007) *Opinion og demokrati*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Wangensteen, B. (2005) *Bokmålsordboka: definisjons- og rettskrivningsordbok*. Oslo, Kunnskapsforl.
- Wikan, U. (2008) *Om ære*. Oslo, Pax.
- Wold, H. B. (2010) *Mye verre å bli mobbet på nett* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/helse-forbruk-og-livsstil/1.7302959> [31.05.12].
- Ytreberg, E. (2008) *Hva er medievitenskap*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K. og Larsen, L. O. (2002) *Metodebok for mediefag*. Bergen, Fagbokforlaget.
- Østerberg, D. (1997) *Sosiologiens nøkkelbegreper og deres opprinnelse* [online] Tilgjengelig fra: <http://www.nb.no/utlevering/contentview.jsf#&struct=DIV104> [21.02.12].
- Aalen, I. (2011) *Fra Poke til Like: Facebook-forskning fra 2007 til 2011*. Masteroppgave, NTNU.
- Aardal, B. *Zigne* [online] Tilgjengelig fra: <http://folk.uio.no/berntaa/zigne.htm> [25.05.12].
- Aasheim, A. (2011) Det eneste jeg tenker på er å få renvasket meg. *A-Magasinet*, 4. November 2010.
- Aasrud, R. (2011) *Innlegg på ettårsmarkering for slettmeg.no* [online] Tilgjengelig fra: http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/aktuelt/taler_og_artikler/minister/taler-og-artikler-av-fornyings--og-kirke/2011/innlegg-pa-ettarsmarkering-for-slettmegn.html?id=635534 [15.12.11].

Vedlegg

Vedlegg 1: Spørreskjema

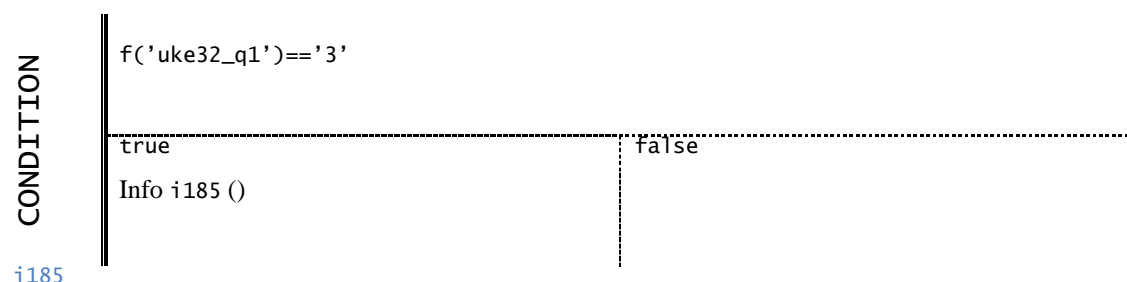
☐	Foran alternativet betyr at det kun kan svares dersom det står alene (gjensidig utelukkende alternativ).
☐	Foran alternativet betyr dette at alternativet kan svares i kombinasjon med andre alternativer (ikke gjensidig utelukkende alternativ).
_____	Betyr at respondenten selv kan skrive inn svar tekstuelt

uke32_q1 - Har du noen gang opplevd

Har du noen gang opplevd uønsket innhold, mobbing, trusler, eller noen form for krenkende materiale om deg selv på Internett?

Med uønsket innhold, mobbing trusler, eller krenkende materiale i denne sammenheng menes alle former for uønsket innhold som bilde, tekst, video eller annet uavhengig av plattform på Internett.

- ☐ Ja (1)
- ☐ Nei (2)
- ☐ Vet ikke (3)

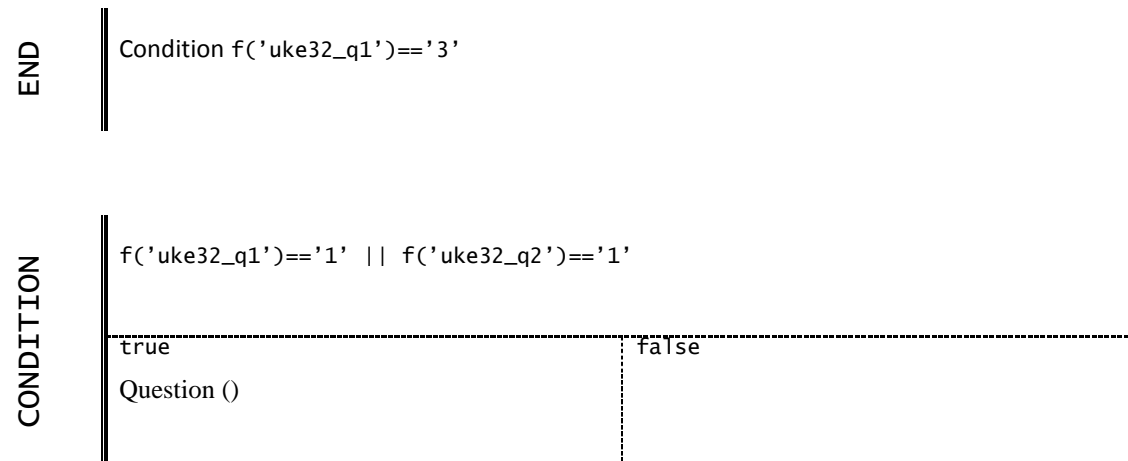

Du har svart at du ikke vet om du har vært utsatt for noe du oppfattet som mobbing, trusler, uønsket innhold eller krenkende materiale om deg selv på Internett. Med "mobbing, trusler, uønsket innhold eller krenkende materiale" menes alle former for publisert innhold om deg selv, som du selv oppfatter som krenkende eller uønsket. Dette kan for eksempel være uønsket bildepublisering, meldinger eller kommentarer på facebook, uønskede kommentarer på blogger eller chat-tjenester, uønsket videopublisering på nettsteder som Youtube, offentliggjøring eller spredning av private/personlige opplysninger, anonyme påstander på nettforum, nettavisartikkel-kommentarer, rasistiske ytringer, mobbing, ryktespredning, eller lignende.

uke32_q2

Har du noen gang opplevd uønsket innhold, mobbing, trusler, eller noen form for krenkende materiale om deg selv på Internett?

- ☐ Ja (1)
- ☐ Nei (2)

uke32_q3 - Kan du anslå omtrentlig hvor mange tilfeller du har opplevd med uønsket innhold eller krenkende materiale om deg selv på Internett?

Kan du anslå omtrentlig hvor mange tilfeller du har opplevd med uønsket innhold eller krenkende materiale om deg selv på Internett?

i187 - Du har svart at du har opplevd noe krenkende

Du har svart at du har opplevd noe krenkende eller uønsket materiale om deg selv på Internett, og vi vil nå stille deg noen spørsmål omkring dette. Hvis du har opplevd flere episoder med krenkelser, uønsket materiale eller publisering ber vi deg tenke på det siste tilfellet.

uke32_q4 - På hvilke/hvilken plattform på Internett opplevde du det uønskede publiserte materialet/innhold?

På hvilke/hvilken plattform på Internett opplevde du det uønskede publiserte materialet/innhold? (Det du opplevde som krenkende)

- ☐ Avis/nyhetstjeneste (1)
- ☐ Blogg (2)
- ☐ Facebook (3)
- ☐ Msn-messenger (4)
- ☐ Nettby (5)
- ☐ Skype (6)

- ☐ Twitter (7)
- ☐ YouTube (8)
- ☐ Annet, spesifiser: (9) _____
- ☐ Vet ikke (10)

uke32_q5 - Hvilke/hvilken karakter hadde det uønskede materialet/innhold?

Hvilke/hvilken karakter hadde det uønskede materialet/innhold? (Det du opplevde som krenkende)

- ☐ Forfalskning/hacking/overtagelse av profil (1)
- ☐ Mobbing (2)
- ☐ Rasisme (3)
- ☐ Seksuell (4)
- ☐ Truende (5)
- ☐ Uønsket bildepublisering (6)
- ☐ Annet, spesifiser: (7) _____
- ☐ Vet ikke (8)

uke32_q6 - Hvilken relasjon har du til den som publiserte eller stod bak det uønskede materialet/innhold?

Hvilken relasjon har du til den som publiserte eller stod bak det uønskede materialet/innhold? (Det du opplevde som krenkende)

- ☐ Familiemedlem (1)
- ☐ Kollega/klassekamerat (2)
- ☐ Nåværende kjæreste/samboer/ektefelle (3)
- ☐ Tidligere kjæreste/samboer/ektefelle (4)
- ☐ Venn (5)
- ☐ Annet, spesifiser (6) _____
- ☐ Jeg vet ikke hvem det var (7)

uke32_q7 - Forsøkte du å fjerne eller slette det uønskede materialet eller innholdet?

Forsøkte du å fjerne eller slette det uønskede materialet eller innholdet? (Det du opplevde som krenkende)

- ☐ Jeg slettet innholdet/materialet selv (1)

- ☐ Kontaktet den som hadde publisert det, og ba vedkommende om å fjerne/slette det (2)
- ☐ Kontaktet nettstedet/tilbyder av netttjenesten. (3)
- ☐ Kontaktet politi (4)
- ☐ Kontaktet slettmeg.no (5)
- ☐ Annet, spesifiser (6) _____
- ☐ Nei, gjorde ingen forsøk på å fjerne eller slette innholdet/materialet (7)
- ☐ Vet ikke (8)

uke32_q8 - Er det konkrete uønskede materialet/innhold fjernet, eller fortsatt tilgjengelig?

Er det konkrete uønskede materialet/innhold fjernet, eller fortsatt tilgjengelig? (Det du opplevde som krenkende)

- ☐ Det uønskede materialet/innholdet er nå fjernet fra nettstedet (1)
- ☐ Det uønskede materialet/innholdet ikke er fjernet (2)
- ☐ Annet, spesifiser (3) _____
- ☐ Vet ikke (4)

uke32_q9 - Har den eller de som stod bak det uønskede materialet/innholdet mottatt eller fått noen form for reaksjon for det?

Har den eller de som stod bak det uønskede materialet/innholdet mottatt eller fått noen form for reaksjon for det?

- ☐ Personen som publiserte materialet/innholdet har beklaget/unnskyldt seg (1)
- ☐ Personen har blitt utestengt/bannet (2)
- ☐ Personen har blitt straffet av politi eller rettsvesen (3)
- ☐ Personen har ikke mottatt noen form for reaksjon (4)
- ☐ Saken ikke avsluttet, spesifiser (5) _____
- ☐ Annet. spesifiser (6) _____
- ☐ Vet ikke (7)

END

Condition f('uke32_q1')=='1' || f('uke32_q2')=='1'

uke32_q10 - Har du selv publisert innhold eller materiale som andre har oppfattet som krenkende eller uønsket?

Med "innhold eller materiale" i denne sammenheng menes alle former for uønsket innhold som bilde, tekst, video eller annet uavhengig av plattform på Internett som andre har opplevd som krenkende eller uønsket.

- ☐ Ja (1)
- ☐ Nei (2)
- ☐ Annet, spesifiser (3) _____
- ☐ Vet ikke (4)

Vedlegg 2: Kvittering fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Knut Lundby
Institutt for medier og kommunikasjon
Universitetet i Oslo
Postboks 1093 Blindern
0317 OSLO

Vår dato: 08.07.2011

Vår ref: 27424 / 4 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 18.06.2011. Meldingen gjelder prosjektet:

27424	<i>Krenkelser på nett</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Knut Lundby</i>
Student	<i>Karl-Magnus Thorsnes</i>

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Karl-Magnus Thorsnes, Rubina Ranas gate 12, 0190 OSLO

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uia.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, HSL, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. martin-arne.andersen@uit.no

Prosjektet omfatter tilgang til opplysninger fra en undersøkelse som gjennomføres av TNS Gallup på web.

Prosjektleder vil ikke få utlevert opplysninger som direkte eller indirekte kan identifisere enkeltindivider. Det medfører at det utleverte datamateriale ikke inneholder et referansenummer som viser til en identifiserbar navneliste hos TNS Gallup og heller ikke inneholder opplysninger om kommunenummer eller kommunested. Variabler som alder, utdannelsesnivå og yrke utleveres i kategorier.

På bakgrunn av dette finner personvernombudet at prosjektet ikke er omfattet av meldeplikt all den tid den beskrevne prosedyren følges og undersøkelsen gjennomføres anonymt.